

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

ROMA CUMHURİYET DÖNEMİNDE AKDENİZ'DE KORSANLIK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CANSU DAMLA ÜNAT

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ AYTUN YAZGI

ÇANAKKALE – 2024

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

ROMA CUMHURİYET DÖNEMİNDE AKDENİZ'DE KORSANLIK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CANSU DAMLA ÜNAT

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ AYTUN YAZGI

ÇANAKKALE – 2024

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Cansu Damla ÜNAT tarafından Dr. Öğr. Üyesi Aytun YAZGI hazırlanan ve 20/11/2024 tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “**Roma Cumhuriyet Döneminde Akdeniz’de Korsanlık**” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Tarih Anabilim Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Aytun YAZGI

(Danışman)

Prof. Dr. Reyhan KÖRPE

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet AKŞAR

.....

.....

.....

Tez No : 10608873

Tez Savunma Tarihi : 20/11/2024

.....
İSİM SOYİSİM

Enstitü Müdürü

.././20..

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Cansu Damla ÜNAT

20/11/2024

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın temel amacı, Roma Cumhuriyeti döneminde korsanlık olgusunu ve bu olguya karşı geliştirilen stratejileri analiz etmektir. Antik dönem Akdeniz dünyasında deniz ticaretinin güvenliği, bölgedeki ekonomik ve siyasi istikrar açısından kritik bir öneme sahipti. Akdeniz'in Adriyatik'ten Kilikya'ya kadar uzanan çeşitli bölgelerinde korsanların kendi başlarına oluşturduğu güç odakları, Roma Cumhuriyeti'ni bu tehdide karşı etkin bir mücadele yürütmeye zorlamıştır. Korsanlık, Antik Yunan ve Fenike toplumlarında bir geçim kaynağı ve zamanla toplumsal bir statü haline gelmiş, deniz ticaretinin gelişimine ve kültürel etkileşimlere olumlu veya olumsuz birçok etkisi olmuştur. Ancak, Roma'nın güçlenmesiyle beraber korsanlık artık devletin ekonomik ve askeri çıkarlarına tehdit oluşturan bir unsur olarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada, korsanlık faaliyetlerinin Roma tarafından nasıl algılandığı, Roma'nın Adriyatik ve Kilikya gibi bölgelere yönelik politikaları ve bu politikalara yön veren askeri seferler detaylı olarak incelenmiştir. Roma'nın Marcus Antonius, Servilius Vatia ve Pompeius gibi önemli komutanları aracılığıyla yürüttüğü korsanlıkla mücadele politikaları, Roma'nın Akdeniz ticaret yollarını güvence altına alma çabalarını yansıtır. Bu süreçte, korsanlık yalnızca bir güvenlik tehdidi değil, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik bir mekanizma olarak değerlendirilmiştir.

Bu araştırmada elde edilen bilgiler, Roma'nın korsanlıkla mücadelesinin sadece askeri değil, aynı zamanda siyasi ve ekonomik bir araç olduğunu gösterirken; tarihsel kaynakların ışığında korsanlığın Akdeniz tarihindeki etkilerine dair kapsamlı bir perspektif sunmaktadır. Çalışmamda bana destek olan akademik danışmanlarıma ve bu araştırmada faydalandığım kaynakları sağlayan tüm kurumlara teşekkür ederim.

ÖZET

ROMA CUMHURİYET DÖNEMİNDE AKDENİZ’DE KORSANLIK

Cansu Damla ÜNAT

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Aytun YAZGI

20/11/2024, 68

Roma Cumhuriyeti döneminde Akdeniz'de korsanlık, deniz ticaretinin güvenliğini ve bölgedeki ekonomik istikrarı tehdit eden önemli bir sorun haline gelmiştir. Çalışma, bu dönemde korsanlığın kökenlerini, toplum içindeki rolünü ve Roma'nın bu tehdit karşısında geliştirdiği çözümleri derinlemesine incelemektedir. Antik Yunan ve Fenike toplumlarında saygın bir meslek olarak kabul edilen korsanlık, zamanla Akdeniz'deki büyük güçlerin deniz ticaretine zarar veren bir tehdit unsuruna dönüşmüştür. Korsanların özellikle Adriyatik, Kilikya ve Pamfilya gibi bölgelere yerleşerek bu bölgelerde kendi hakimiyetlerini kurması, Roma Cumhuriyeti'ni harekete geçirmiştir. Roma, Marcus Antonius, Servilius Vatia Isauricus ve Pompeius gibi komutanlar öncülüğünde Akdeniz'de geniş çaplı askeri operasyonlar düzenlemiş, stratejik olarak bölgeyi korsan tehdidinden temizlemeyi hedeflemiştir. Bu çalışmada Roma'nın uyguladığı askeri ve politik önlemler, korsanlık faaliyetlerinin bölgesel etkileri, korsanların toplum içindeki yeri ve dönemin antik kaynaklarından yola çıkılarak incelenmiştir. Araştırmanın sonuçları, Roma'nın Akdeniz'deki ekonomik ve siyasi hakimiyetini güçlendirme çabalarını yansıtarak korsanlıkla mücadelesinin hem ticari hem de siyasi bir öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Roma Cumhuriyet, Ticaret, Korsanlık, Denizcilik, Pompeius, Lex Gabina

ABSTRACT

PIRACY IN MEDITERRAEN IN THE ROMAN REPUBLIC PERIOD

Cansu Damla ÜNAT

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in History

Advisor: Asst. Prof. Aytun YAZGI

11/20/2024, 68

During the Roman Republic era, piracy in the Mediterranean became a significant issue, threatening the security of maritime trade and the economic stability of the region. This study delves into the origins of piracy during this period, its role within society, and the solutions developed by Rome to counter this threat. In ancient Greek and Phoenician societies, piracy was once regarded as an honorable profession, but over time, it evolved into a menace that disrupted maritime commerce across the Mediterranean. Pirates established strongholds in regions such as the Adriatic, Cilicia, and Pamphylia, asserting their dominance and compelling the Roman Republic to take action. Under the leadership of commanders such as Marcus Antonius, Servilius Vatia Isauricus, and Pompeius, Rome conducted extensive military campaigns in the Mediterranean, aiming to strategically eliminate the pirate threat from the region. This study examines Rome's military and political measures, the regional impacts of piracy activities, the societal role of pirates, and insights derived from ancient sources. The findings reflect Rome's efforts to strengthen its economic and political dominance in the Mediterranean, demonstrating that its struggle against piracy held both commercial and political significance.

Keywords: Roman Republic, Trade, Piracy, Pompey, Lax Gabina, Seafaring

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY FORMU	i
ETİK BEYAN	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR	viii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1

İKİNCİ BÖLÜM

ROMA CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE İLK KORSANLIK SORUNU VE ILLYRİALILAR

6

2.1. Roma ve Kraliçe Mücadelesi	6
2.2. Marcus Antonius ve Korsan Seferi	13
2.3. Seferin İlerleyişi ve Sonucu	15
2.3.1. Lex de Provinciis Praetoriis	18
2.4. I.ve II. Mithridates Savaşları Sırasında Korsanlar	20
2.5. Julius Caesar ve Korsan Saldırısı	23
2.5.1. Kaynaklara Göre Caesar'ın Esir Alınması	26
2.6. Servilius Vatia Isauricus ve Korsanlıkla Mücadelesi	31
2.6.1. Servilius Vatia Isauricus'un Harekât Planı	32
2.6.2. Servilius Vatia'nın Tauros Dağları'na Yönelişi	33
2.6.3. Vatia'nın Isaura Nova Üzerine Hârekâtı	36
2.6.4. Vatia'nın Zaferi	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
POMPEIUS'UN KORSAN SEFERİ

39

3.1. Görev Alanın Belirlenmesi	39
3.2. Lex Gabina Yasasının Kabulü ve Tartışmalar	40
3.3. Pompeius'un Stratejik Yaklaşımları	42
3.3.1. Pompeius'un Başarılı Korsan Seferi	43
3.3.2. Tarkondimotos ve Pompeius'un Düzenlemesi	44
3.3.3. Pompeius'un Anadolu'daki Düzenlemeleri	49

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SONUÇ

56

KAYNAKÇA	60
EKLER	I
EK 1	I
EK 2	II
EK 3	III
EK 4	IV
EK-5	V
EK 6	VI
EK 7	VII
EK 8	VIII
EK 9	IX
EK 10	X
EK 11	XI
EK 12	XII

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bkz.	Bakınız
Cn.	Consul
Çev.	Çeviren
MÖ	Milattan Önce
MS	Milattan Sonra
s.	Sayfa

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Antik Yunan dünyası, denizcilik ve ticaret açısından merkezi bir konumdaydı ve bu alanlarda kaydettiği ilerlemelerle öne çıkmıştır. MÖ 8. ve 6. yüzyıllar arasında gerçekleşen kolonileşme dönemi, Yunanlıların denizcilikteki ve ticaretteki etkinliğini artırmış, bu süreçte Yunan toplumunu denize ve ticarete yönlendiren en önemli faktörlerden biri de Yunanistan'ın coğrafi yapısı ve tarım alanındaki kısıtlı imkânları olmuştur.

Korsanlık, antik Yunan dünyasında o dönemin anlayışına göre saygın bir meslek olarak kabul ediliyordu. Homeros'un "İlyada" ve "Odysseia" destanlarında, korsanlık ve yağmacılık kahramanlık ve macera unsurlarıyla ele alınmış ve dönemin önemli figürleri olan Akhilleus ve Odysseus gibi karakterler bu bağlamda değerlendirilmiştir (Homeros, İlyada: 9. 665; Odysseia, 3.70) Korsanlık, sadece bir yağma ve soygun aktivitesi değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal bir mekanizma olarak görülmüştür. Kral Minos döneminde korsanlıkla mücadele edilerek ticaret yollarının güvenliği artırılmışsa da (Ek-1), kaynakların yetersizliği ve sosyal adaletsizlikler nedeniyle bazı bireyler korsanlığı bir geçim kaynağı ve hak arama yöntemi olarak benimsemiştir (Sestier, 2017: 44-45).

Yunan denizciliğinde kullanılan gemi türleri de korsanlık ve ticarete önemli bir rol oynamıştır. "*Pentekonter*" adı verilen, 50 kürekçili uzun ve dar yapılı gemiler, hafif ve hızlı olmaları sayesinde korsanlık faaliyetlerinde ve keşiflerde kullanılmıştır (Starr, 2000: 18). "*Triera*" veya "*Trireme*" adı verilen üç sıra kürekli savaş gemileri ise, Yunan donanmasının temel taşı oluşturmuştur (Ek-5, Ek-6). Trireme gemileri, hem hızları hem de manevra kabiliyetleriyle savaşlarda ve deniz güvenliğinin sağlanmasında etkin bir rol oynamışlardır (Starr, 2000: 20-21; Aslan, 2006: 8). Atina donanması, Peloponnesos Savaşı sırasında bu gemilerle büyük bir deniz gücü elde etmiş ve bölgesel denizcilik hakimiyeti mücadelesinde önemli başarılar sağlamıştır.

Herodotos ve Thukydides gibi antik tarihçiler, denizcilik ve korsanlığın Yunan dünyasındaki savaşlar ve rekabet üzerindeki etkilerini vurgulamışlardır. Atina ve Megara

arasındaki Salamis Adası üzerindeki rekabet ve Peloponnesos Savaşı gibi örnekler, deniz gücüne dayalı çatışmaların ekonomik ve stratejik önemini ortaya koymaktadır (Sestier, 2017: 60-63).

Sonuç olarak, antik Yunan dünyasında denizcilik ve korsanlık, ekonomik ve sosyal yaşamın ayrılmaz bir parçasıydı. Kullanılan gemi çeşitleri, ticaretin, kültürel etkileşimlerin ve korsanlık faaliyetlerinin nasıl şekillendiğini anlamak için kritik öneme sahiptir. Bu denizcilik mirası, günümüz denizcilik tarihine ve kültürüne ışık tutmaya devam etmektedir.

Fenikeliler, Akdeniz'in doğu kıyısında yer alan şehir devletleriyle tanınan ve antik dönemde denizcilik ve ticaret alanlarında öne çıkan bir halktır (Homeros. 15. 425). Tyros, Byblos, Sidon ve Arados gibi Fenike şehirleri, ticari faaliyetleri, zanaatkârlıkları ve denizcilikteki başarılarıyla ünlüdür. Fenikeliler, denizcilik yeteneklerini ticaretle birleştirirken, zaman zaman korsanlık olarak nitelendirilebilecek faaliyetlerle de iç içe geçmişlerdir (Homeros. 2. 6. 340-350, 9. 288-295, 23. 740-749, 23. 830-840; Homeros. Od. 14. 320; 15. 464-470). Güçlü olduklarında yağma, soygun ve köle ticareti yaparak kazançlarını artırmışlar ve böylece hem saygı duyulan hem de korkulan bir denizci topluluğu haline gelmişlerdir.

Fenikelilerin denizcilik ve korsanlık faaliyetleri, Akdeniz'deki stratejik kıyı bölgelerinde kurdukları kolonilerle yakından ilişkilidir (Sestier, 2017: 43). Bu koloniler, Fenikelilerin ticaret ağlarını genişletmelerini ve deniz yollarını kontrol etmelerini sağlamıştır. Aynı zamanda, ticaretin yoğunlaştığı bölgelerde güvenliği sağlamak amacıyla kurulmuş bu koloniler, Fenikelilere fırsat buldukça korsanlık ve yağma yapma imkanı da sunmuştur. Bu ikili yaklaşım, Fenikelilerin denizcilik tarihindeki karmaşık rolünü ve stratejik önemini göstermektedir (Diodoros. 5. 35. 4).

Fenikeliler denizcilikte farklı gemi türleri kullanmışlardır. Ticaret gemileri genellikle "Gaulos" olarak bilinen geniş ve sağlam yapıları gemilerdi. Bu gemiler, yüksek taşıma kapasiteleri sayesinde ticaret mallarını güvenli bir şekilde taşımak için idealdi. (Aubet, 1993:

148). "Hippii" adı verilen diğeri bir gemi türü ise hızlı ve manevra kabiliyeti yüksek olan, özellikle kıyı ticaretinde ve askeri amaçlarla kullanılan bir gemiydi (Casson, 1991: 79; Aubet, 1993: 147) Fenikelilerin ayrıca "Triakontor" ve "Pentekonter" adı verilen uzun ve dar gemileri de vardı. Bu gemiler, hafif yapıları sayesinde korsanlık ve keşif faaliyetlerinde tercih ediliyordu. "Pentekonter" gemileri 50 kürekçiye sahip olup hızlı ve çevik olmalarıyla ünlüydü ve düşman gemilerine saldırmak veya kaçmak için kullanılıyordu.

Fenikelilerin Batı Akdeniz'deki en önemli kolonisi olan Kartaca, denizcilikteki stratejik düşüncelerinin ve ekonomik çıkarlarını koruma çabalarının bir yansımasıdır. Kartaca, zamanla büyük bir denizci güç haline gelmiş ve Roma ile olan savaşlarıyla tarihte önemli bir yer edinmiştir. Kartaca'nın yükselişi ve yıkılışı, Fenike denizciliğinin ne kadar etkili ve aynı zamanda çatışmaya açık olduğunu gösterir (Diodoros. 5. 35.4; Üçler, 2022: 60).

Sonuç olarak, Fenikelilerin denizcilik ve korsanlık faaliyetleri, Akdeniz'in ekonomik ve kültürel yapısını derinden etkilemiştir. Farklı gemi türlerini kullanarak ticaret ve korsanlık arasında ince bir çizgide hareket eden Fenikeliler, deniz ticaretinde büyük bir güç haline gelmiş ve aynı zamanda korsanlıkla tanınmıştır. Bu ikili kimlik, Fenike'nin Akdeniz'deki denizcilik tarihine bıraktığı kalıcı mirasın temel unsurlarından biridir.

Kartaca, MÖ 9. yüzyılda Fenikeliler tarafından Kuzey Afrika'da, günümüz Tunus kıyılarında kurulan ve deniz ticaretinde önemli bir güç haline gelen bir şehirdi (Freeman, 2003: 372). Fenikece "Yeni Şehir" anlamına gelen "Qart Hadasht" ismi, Latince "Carthago" ve Yunancada "Karchedōn" olarak kullanılmıştır (Church, 1886: 11; Şahin, 2021: 21). Kartaca, Fenikelilerin denizcilik ve ticaretteki mirasını devralarak, güçlü donanmasıyla Akdeniz ticaret yollarını kontrol altına almış ve kıyı güvenliğini sağlamıştır. Ekonomisi, diğer bölgelerden gelen ürünlerin ticareti üzerine kurulmuş ve kendi sikkesi yerine, diğer kent devletlerinin sikkeleriyle ticaret yapılmıştır (Diodoros. 5. 12. 1; 5. 12. 3 ; SNG Cop. 94-97; Günel, 2023: 44).

Kartaca'nın denizcilik gücü ve stratejik konumu, Roma'nın dikkatini çekmiş ve bu iki güç arasında korsanlık faaliyetlerini düzenleyen çeşitli anlaşmalar yapılmıştır. Bu anlaşmalarda, güçlü olan devletin komşularını yağmalama hakkı kazandığı belirtilmiştir. Ancak, Kartaca'nın Akdeniz'deki ticari ve askeri etkisinin artması, Roma ile olan çatışmaları kaçınılmaz kılmış ve Roma-Kartaca Savaşları (Pön Savaşları) olarak bilinen üç büyük savaşın temelini atmıştır (Tekin, 2018: 202-204).

Kartacalıların Kullandıkları Gemi Türleri: Kartaca'nın deniz gücü, "Beşli" olarak bilinen ve beş sıra kürekli gemilerden oluşan güçlü bir donanma üzerine kuruluydu. Beşliler (Quinqueremes), hem savaşlarda hem de deniz ticaretinde önemli rol oynayan, Hellen triremelerinden daha büyük ve hareket kabiliyeti yüksek gemilerdi. Beşli gemiler, geniş güverte alanlarına sahip olmaları nedeniyle daha fazla asker ve malzeme taşıyabilme kapasitesine sahipti ve bu da onları deniz savaşlarında ve ticarete avantajlı kılıyordu (Markoe, 2000: 86; Casson, 2002: 91).

Diğer Gemi Türleri ve Özellikleri: Kartacalılar ayrıca, deniz ticareti için "Pentekonter" ve "Trireme" türü gemiler de kullanmışlardır. Pentekonterler, 50 kürekçi tarafından sürülen, uzun ve dar yapılı hafif gemilerdi ve korsanlık faaliyetleri ve hızlı seferler için idealdiler (Casson, 1991: 74,77). Trireme gemiler ise, üç sıra kürekli daha büyük savaş gemileriydi ve hızlı manevra kabiliyetleriyle biliniyordu. Kartacalıların denizcilikteki bu çok yönlü gemi kullanımı, ticaret ve askeri operasyonlarda esneklik sağlamış ve Akdeniz'deki stratejik avantajlarını korumalarına yardımcı olmuştur.

Pön Savaşları'nda, Kartaca'nın güçlü donanması Batı Akdeniz'i kontrol altında tutarak korsan saldırılarını önlemede başarılı olmuştur. Ancak Roma, Kartaca'nın deniz üstünlüğüne karşı büyük bir donanma kurarak denizcilik alanında hızlı bir gelişim göstermiştir. Birinci Pön Savaşı sırasında, Roma'nın deniz gücünü geliştirerek Kartaca'nın üstünlüğünü sona erdirmesi, Akdeniz ticaret yollarını kontrol etmesini ve Kartaca'nın askeri gücünü yok etmesini sağlamıştır (Sestier, 2017: 100-101).

Kartaca'nın kuruluşundan itibaren denizcilik, ticaret ve kullandıkları gemi türleri, Akdeniz'deki siyasi ve ekonomik dengeleri şekillendiren temel unsurlar olmuştur. Kartaca'nın deniz gücü, Roma'nın Akdeniz'de yükselişini tetikleyen çatışmalara yol açmış ve bu süreç, Roma İmparatorluğu'nun Akdeniz'de hakimiyet kurmasına olanak tanımıştır.

Özetlememiz gerekirse Antik Çağ uygarlıkları, denizcilik faaliyetlerini sadece ekonomik kalkınmanın bir aracı olarak değil, aynı zamanda stratejik bir gereklilik olarak görmüşlerdir (Sestier, 2017: 13-14). Denizler, uygarlıklar arasında mal, bilgi ve kültür alışverişinin yapılabildiği yollar olarak hizmet etmiş; ticaretin ve kültürel etkileşimin yayılmasında hayati bir rol oynamıştır. Bununla birlikte, deniz yollarının kontrolü, zaman zaman uygarlıklar arasında şiddetli rekabetlere ve çatışmalara yol açmıştır. Bu durum, denizcilik faaliyetlerinin zamanla haydutluk ve hırsızlıkla ilişkilendirilmesine neden olmuş, korsanlık kavramının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Yunan uygarlığı, Fenikeliler ve Mısırlılar gibi denizcilikte ileri gelen diğer Akdeniz medeniyetleriyle ticaret ilişkileri kurarak denizcilik becerilerini geliştirmiştir. Bu dönemde, Fenikeliler özellikle deniz ticaretinde üstünlük sağlamış ve Akdeniz'in batısında etkili bir denizcilik ağı kurmuşlardır. Benzer şekilde, Mısır uygarlığı da Nil Nehri ve Akdeniz üzerinden yaptığı deniz ticaretiyle zenginleşmiş ve kültürel etkileşimde bulunmuştur. Bu medeniyetler arasındaki ticaret, sadece ekonomik büyümeyi değil, aynı zamanda denizcilik tekniklerinin ve bilgilerin yayılmasını da sağlamıştır (Sestier, 2017: 60-63; Üçler, 2022: 60).

Bununla birlikte, denizcilik faaliyetlerinin bu kadar yoğun olduğu bir bölgede, deniz yollarının kontrolü için rekabet kaçınılmazdı. Kartaca gibi şehir devletleri, denizcilik güçlerini artırarak bölgedeki ticaret yollarını kontrol etme ve bu yolla zenginleşme amacı güttüler. Ancak, bu rekabet ortamı, aynı zamanda korsanlığın ortaya çıkmasına da neden oldu. Korsanlık, başlangıçta denizcilik faaliyeti olarak kabul edilse de zamanla uygarlıklar arasındaki düşmanlıklar ve deniz yollarının stratejik önemi nedeniyle, giderek bir haydutluk ve hırsızlık eylemi olarak görülmeye başlandı (Diodoros. 5. 12. 1; 5. 12. 3; Polybios. 3 .22-26; J.M Sestier, 2017: 100-101).

İKİNCİ BÖLÜM

ROMA CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE İLK KORSANLIK SORUNU VE ILLYRIALILAR

Adriyatik Denizi'nin doğusundaki Illyria, birbirinden bağımsız kabilelerden oluşan bir etnik yapıya sahipti. Antik kaynaklarda geçen "Illyrialılar" terimi, bu bölgede yaşayan halkları tanımlamak için kullanılmıştır. Illyrialılardan bahseden antik yazarlar arasında Hellen ve Roma tarihçileri de bulunmaktadır. Strabon, *Geographika* adlı eserinde bölgenin yapısından detaylı bir şekilde bahseder (Strabon. 5. 1.12; Doğan, 2023: 2528).

Illyria Kralı Argon, Makedonlar ve Epeiroslular arasındaki mücadeleler sonucu oluşan siyasi boşluktan faydalanarak güç kazanmıştır. Epeiros, Korkyra, Epidamnos ve Pharos'u ele geçirmiş, Adriyatik'in doğusunu kontrol etmek amacıyla bu bölgelere garnizonlar yerleştirmiştir. Aynı zamanda güçlü bir ordu kurarak korsanlık faaliyetlerine başlamıştır. Denizlerin ticaret için güvenli olmaması, özellikle Hellenler ve Romalılar arasında rahatsızlık yaratmıştır. Ancak Roma Senatosu'na gelen şikayetler uzun bir süre dikkate alınmamıştır (Doğan, 2023: 2528).

Kral Argon'un Aitolialılar üzerine düzenlediği seferde ölmesinin ardından, oğlu Pinnus'un naibi olarak eşi Teuta yönetimi devralmıştır (Polybios. 4. 7; Appianos. 10. 2. 7). Başlangıçta bir naib gibi davranarak destek alan Teuta, sonrasında yönetimi tek başına yürütmek istemiştir. Antik kaynaklar, Kraliçe Teuta'yı dönemin şartları göz önüne alındığında güçlü bir kadın figürü olarak betimlemiş, ancak bu figürü eleştirirken cinsiyetçi bir bakış açısı sergilemişlerdir.

2.1. Roma ve Kraliçe Mücadelesi

Illyrialılar, Kraliçe Teuta döneminde korsanlık faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Sosyo-ekonomik açıdan değerlendirildiğinde, Illyria topraklarının tarıma elverişsiz ve dağlık bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, halkı geçimini sağlamak için ticarete yönlendirmiş ve zamanla korsanlığı bir geçim kaynağı olarak benimsemelerine yol açmıştır.

İllyrialıların korsanlığa yönelmesinin ardında, bölgenin engebeli coğrafi yapısı ve sınırlı tarımsal üretim kapasitesi yatmaktadır. Bu koşullar, tuz, tahıl, sığır ve şarap gibi temel malların Adriyatik Denizi üzerinden ticaretini zorunlu kılmış ve korsanlığı, ekonomik açıdan kârlı bir faaliyet haline getirmiştir. Yağma ve korsanlık, İllyrialılar arasında sıkı bir ilişki içinde yürütülen eylemler olarak öne çıkar. İllyrialı korsanlar, Hellen ve Roma gemilerini yağmalayarak tüccarları öldürmüş; bu da denizlerde güvenliğin sağlanamaması ve ticaretin kesintiye uğraması sonucunu doğurmuştur (Strabon. 5. 6).

Antik kaynaklar, Kraliçe Teuta'nın da bu korsanlık faaliyetlerini desteklediğini ve korsanlığı bir geçim kaynağı olarak gördüğünü belirtir (Polybios. 2, 8). MÖ 231 yılında Kraliçe Teuta'nın Peloponnesos kıyılarındaki Elis ve Messenia'ya yönelik saldırı girişimi, antik kaynaklarda ayrıntılı olarak verilmemesine rağmen, İllyrialıların güneye doğru genişleme arzusunda olduklarını gösterir (Doğan, 2023: 2529). Elis ve Messenia'nın geniş ve savunmasız kıyı şeridi, bu kentlerin olası bir saldırıda kendilerini korumasını zorlaştırmıştır. Teuta, bu kıyılara ordu ve donanma göndererek, Peloponnesos kıyılarında ciddi bir direnişle karşılaşmadan yağma yapmıştır. Bu durum, kentlerin bekledikleri yardımı alamamalarından kaynaklanmıştır.

Dönüş yolculuğunda erzak temin etmek amacıyla Phoinike'ye ayak basan İllyrialılar, burada yaklaşık 800 kişilik Gallialı paralı askerlerle karşılaşmışlardır. Epeiros'taki bu paralı askerler, kenti teslim etme teklifini kabul etmiş ve hiçbir direniş göstermeden kenti İllyrialılara teslim etmişlerdir. Gallialıların yardımıyla Phoinike ani bir baskınla ele geçirilmiştir. Epeiroslular kenti kurtarmak için geldiklerinde İllyrialıları kuşatmışlarsa da, kuşatma sırasındaki ihmaller nedeniyle Epeiroslular mağlup olmuştur. Epeiroslular daha sonra Akhaia ve Aitolialılardan yardım istemiş, ancak Kraliçe Teuta'nın emriyle İllyrialılar geri çekilmiştir. Bu geri çekilme, Dardanielılarla birleşen İllyrialıların isyan haberinin ulaşması nedeniyle gerçekleşmiştir. Yapılan antlaşma sonucunda İllyrialılar, belirli bir fidye karşılığında Phoinike kentini iade etmiş, esirleri serbest bırakmış ve ganimetlerle birlikte bölgeden çekilmiştir. Bu gelişmeler, kıyı bölgesindeki Hellen toplumları arasında büyük bir endişeye yol açmış, zira tarımsal üretimden ziyade artık kentlerinin ve kendi güvenliklerinin tehdit altında olduğunu düşünmeye başlamışlardır. Bu olayların sonucunda yapılan ateşkes ile Kraliçe Teuta, bölgede meşru bir güç olarak kabul edilmiştir (Polybios. 5. 6; Doğan, 2023:

2530-2531). Teuta'nın Phoinike'yi ele geçirme arzusunun ardında, kentin stratejik konumunun etkili olduğu söylenebilir (Ek-10) . Epeiros'un en zengin kentlerinden biri olan Phoinike, aynı zamanda Adriyatik Denizi'nden geçen ticaret gemileri için önemli bir merkezdir. Bu bağlamda, Teuta'nın stratejik olarak bu bölgeyi kontrol altına alarak deniz yollarında etkisini artırmayı ve dolayısıyla ticari-ekonomik kazanç elde etmeyi amaçladığı kuvvetle muhtemeldir (Dell, 1967: 357 ; Doğan, 2023: 2531).

Kraliçe Teuta'nın Roma ile ilk teması, korsanlık ve yağma faaliyetlerine yönelik artan şikayetler nedeniyle olmuştur. Illyrialıların Phoinike'yi kuşatma altında tuttuğu süreçte bile, deniz kuvvetlerinin bir kısmının filodan ayrılarak birçok Romalı tüccarı yağmaladığı, öldürdüğü veya esir aldığı anlaşılmaktadır. Bu korsan faaliyetleri nedeniyle zarar gören kentlerin ve tüccarların şikayetleri artmış, ayrıca Dalmaçya kıyılarında ciddi bir güç odağının belirmesi, Roma Senatosu'nu harekete geçmeye sevk etmiştir. Hem Hellas hem de İtalya'dan gelen tüccarlar ve gemiler, Illyrialıların korsanlık faaliyetleri nedeniyle büyük zarar görmüştür. Roma Senatosu, bu sorunu çözmek amacıyla Gaius ve Lucius Coruncanius adlı iki elçiyi Illyria'ya göndermiştir (Polybios. 2. 8; Güveloğlu, 2008: 307; Doğan, 2023: 2532). Elçilerin geldiği sırada Kraliçe Teuta, kazandığı zaferlerin ve elde ettiği ganimetlerin keyfini çıkarmaktadır. Ayrıca Phoinike kuşatmasından oldukça karlı ayrılan Kraliçe Teuta, yeni bir seferini planlarını yapmış ve kısa süre içerisinde Hellenlere ait bir ada kenti olan ve ticaret açısından önemli bir konuma sahip olduğu düşünülen Issa'yı kuşatılmıştır. Kentin teslim olmayı reddetmesi üzerine, Illyrialıların kenti kontrol altına alma girişimlerine devam ettikleri anlaşılmaktadır. Elçiler geldiğinde Teuta, Issa kuşatmasıyla meşguldür ve elçilerin Issa'ya yardıma gelmiş olabileceği düşünmektedir (Polybios. 2. 8).

Polybios'un anlatımına göre, Kraliçe Teuta ve Roma elçileri arasındaki görüşme oldukça taraflı bir şekilde sunulmuştur. Kraliçe, kibirli ve küstah bir figür olarak betimlenmiştir (Polybios. 2. 8). Bu yaklaşım, dönemin koşulları göz önüne alındığında, bir kadın hükümdarın varlığına duyulan güvensizlikten kaynaklanıyor olabilir. Elçilerin, korsanlık faaliyetleriyle ilgili şikayetlerini dile getirmesi üzerine, Kraliçe Teuta bunu olağan karşılamıştır. Halkının geçimini korsanlıkla sağlayarak devlet hazinesini büyüten bir hükümdar olarak, Teuta'nın bu tepkisi anlaşılabilir. Ancak, Roma'nın ekonomik ve ticari çıkarları açısından bu durum kabul edilemez bir savaş nedeni sayılmıştır. Özetle Romalı

elçiler, Adriyatik ve İyon Denizi'ndeki Romalılara ait gemilerin İlyrialı korsanlar tarafından yağmalandığı, bu durumun Roma'nın ticari çıkarlarına zarar verdiği ve bu kayıpların telafi edilmesi gerektiği söylemişlerdir. Teuta, görüşmelerin sonunda krallık olarak Roma'ya herhangi bir zarar vermeyeceklerine dair taahhütte bulunmuştur. Ancak bireysel zararlar söz konusu olduğunda, korsan saldırılarını engellemenin kendi kontrolü dışında olduğunu belirtmiştir. Hatta İlyria krallarının, tebaalarının denizden ganimet elde etmesini engellemesinin geleneklere aykırı olduğunu ifade etmiştir (Polybios. 2. 8; Appianos. 9. 2-3).

Polybios göre; Romalı elçilerden genç olanının, Teuta'nın sözlerine öfkелendiğı ve dürüst fakat diplomatik açıdan uygunsuz bir açıklıkla şu ifadeleri kullandığı aktarılmaktadır:

“Ey Teuta, Romalıların övgüye değer bir geleneğı vardır; bu gelenek, haklarını ihlal edenleri açıkça cezalandırmak ve haksızlığa uğrayanların yardımına koşmaktır. Tanrıların izniyle, İlyrialıların geleneklerini düzeltmen için seni zorlayacağımızdan emin olabilirsin.” (Polybios. 2. 8.).

Polybios'un bu anlatımı ve Romalı elçiler ve Kraliçe Teuta arasında geçen diyalogların gerçekliği tartışmalıdır. Ancak ister bu olay gerçek olsun ya da uydurma elçiler ile Kraliçe Teuta arasındaki gerilim, elçilerin denizde öldürölmesiyle sonuçlanmıştır. Roma elçisinin yanıtı, savaş kararının doğrudan Senatus tarafından değil, elçilerin tutumu ve tepkileriyle belirlendiğini göstermektedir. Elçiler sağ salim geri dönselerdi bile savaşın kaçınılmaz olduğu söylenebilir; zira Senatus üyeleri, genellikle elçilerin raporları ve önerilerini dikkate alarak karar vermektedir (Badian, 1952: 76). Kraliçe Teuta'nın istese bile korsanlığı engellenemeyeceğine dair bu anlatı, Dalmaçya kıyılarındaki sınırlı ekilebilir alanlar ve aşırı nüfus baskısı nedeniyle İlyrialıların hayatta kalabilmek adına baskın ve yağmalara başvurmak zorunda kaldıklarına işaret etmektedir (Dell, 1967: 357 ; Doğan, 2023: 2533).

Bu olay, Roma'nın İlyria'yı işgal etmesine bahane olmuş ve MÖ 229/228 yılında Roma, Kraliçe Teuta'ya savaş ilan etmiştir (Polybios. 2. 8. 13). Aslında bu anlatıda elçinin kesin olarak öldürölldüğüne dair net bir bilgi bulunmamaktadır. Polybios, elçinin adını

belirtmeden, Teuta'nın sonuçlarını düşünmeksizin ve diplomatik kurallara aykırı bir şekilde, cüretkâr konuşan elçiyi cezalandırmak amacıyla adamlarını gönderdiğini aktarmaktadır. Bu durum, elçinin doğrudan Teuta tarafından öldürülmemiş olabileceği ihtimalini gündeme getirmektedir. Eğer bu doğruysa, Romalılar savaş ilan etmek için bu olayı sadece bir bahane olarak kullanmış olabilirler. Cassius Dio'ya göre, Kraliçe Teuta Roma'nın savaş ilanını beklememiş ve yaptıklarını telafi etmek amacıyla esirleri geri vermeyi bile teklif etmiştir. (Cassius Dio. 12. 49. 5-6). Polybios ise Kraliçe Teuta'nın bu teklifinin zaman kazanmak için bir strateji olduğunu öne sürer. Ancak, Roma'nın Illyria'yı büyük bir tehdit haline gelmeden cezalandırma kararı nedeniyle bu teklif kabul edilmemiştir (Polybios. 2. 8. 13; Doğan, 2023: 2535).

Kraliçe Teuta, savaş için hazırlıklarını yaparken Roma ile doğrudan savaşmak yerine Hellas kıyılarına ordu göndermeyi tercih etmiştir. Bu karar, kazandığı zaferlerin etkisi ve elde ettiği ganimetlerden kaynaklanan özgüvenle alınmış olabilir. Teuta, sefer için uygun mevsimsel koşullar oluştuğunda donanmasını önceki seferlere kıyasla daha fazla gemiyle güçlendirmiş ve büyük bir deniz seferi başlatmıştır. Ancak bu seferin hedefi Romalılar değil, Hellas kıyıları olmuştur; Teuta, donanmasını Korkyra'yı kuşatmak ve yağmalamak amacıyla bölgeye sevk etmiştir. Illyrialılar Korkyra'ya doğru ilerlemiş ve erzak temin etmek amacıyla Epidamnos kıyılarına yanaşmışlardır. Cassius Dio'nun anlatısına göre aslında bu bir şaşırtmadır. Illyrialıların Epidamnos'a gitmelerindeki temel amaç, kenti ele geçirmek olmuştur. Epidamnos halkı, gelenlerin niyetlerinden şüphelenmeyip onları şehre kabul etmiştir. Illyrialılar ise su küplerinin içine sakladıkları hançerlerle kale kapısındaki muhafızları etkisiz hale getirerek kenti ele geçirmek istemişlerdir (Cassius Dio. 12. 49. 5-6). Beklenmedik saldırı karşısında gafil avlanan Epidamnos halkı, hızla silaha sarılarak organize olmuştur. Yoğun bir direniş gösteren halk, kentin savunmasını güçlendirmeye çalışmış ve Illyrialılara karşı ciddi bir mücadele başlatmıştır. Güçlü bir savunmayla karşılaşan Illyrialılar, Epidamnos'u ele geçiremeyip Korkyra'yı kuşatmasına katılmak üzere şehri terk etmişlerdir (Polybios. 2. 9; Doğan, 2023: 2537). Bu anlatıya bakıldığında, Illyrialıların genellikle yağma ve soygun için fırsat kolladıkları anlaşılmaktadır; dolayısıyla, bu durum söz konusu saldırının önceden planlanmamış, fırsatçı bir eylem olduğu izlenimini vermektedir. Korkyralılar ise, Illyrialıların bu beklenmedik saldırısı karşısında vakit kaybetmeden Akhaialılar ve Aitolialılardan Hellen kentleri Apollonia, ayrıca benzer bir

şekilde saldırı uğrayan Epidamnoslulardan yardım talep etmiştir. Ancak sadece Akhaialılara ait ancak 10 gemi yardım için bölgeye yelken açmıştır (Polybios. 2. 9). Gönderilen gemiler ise Illyrialılar ve onun destekçisi Akarnania kuvvetleri tarafından MÖ 229 tarihinde Paksos Adası açıklarında mağlup edilmiştir. Akhaialılardan gelen destek gemilerinin yenilmesi ile morali iyice bozulan Korkyralılar, bir süre daha kuşatmaya direnmiş olsalar da sonunda teslim olmak zorunda kalmışlardır. Korkyra, Teuta'nın vasalı olan ve Pharos'taki askeri birliklerin komutanlığını üstlenen Pharoslu Demetrios tarafından yönetilen bir garnizon tarafından ele geçirilmiş ve yağmalanmıştır. Bu zaferden sonra iyice özgüveni artan Kraliçe Teuta MÖ 229 tarihinde yeniden Epidamnus'a yönelmiştir. Burası, önemli bir ticaret merkezi olması nedeniyle Illyrialıların hedefinde olmuştur. Epidamnus, İon Denizi'nden kuzeye ve İtalya'ya yapılan seferlerde denizcilerin sıkça uğradığı önemli bir liman olup, doğu-batı ekseninde ticaret yapan Hellen ve Romalı tüccarlara hizmet sunmaktadır. Bu nedenle, Epidamnus'un kontrol altında tutulması, tıpkı Phoinike'de olduğu gibi, bölgedeki deniz ulaşımını ve ticaret faaliyetlerini kontrol edebilmek açısından stratejik bir öneme sahiptir. (Polybios. 2. 10; Wilkes, 1992: 160 ; Doğan, 2023: 2537).

Korkyra ve Epidamnus'u Illyrialılar tarafından kuşatıldığı haberi, Roma konsülü Gnaius Fulvius 200 gemiyle denizden, diğer konsül Aulus (Lucius) Postumius ise karadan Kraliçe Teuta'ya karşı harekete geçmiştir (Polybios. 2. 11–12). Pharoslu Demetrios, Korkyra'nın düştüğünü, ancak kenti Roma'ya teslim edebileceğini bildirmiştir. Aslında Kraliçe Teuta'nın çok güvendiği Pharoslu Demetrios, Romalıların bölgedeki müttefiklerinden biridir. Demetrios'un Romalılarla gizli temas halinde olduğu bir süre sonra ortaya çıkmıştır. Teuta'dan çekindiği—ve belki de Illyria tahtında hak iddia etme isteği taşıdığı—için Romalılara bir mektup göndererek kenti ve kontrolü altındaki birliği teslim edeceğine dair taahhütte bulunmuştur. Romalılar, Demetrios'un sadakati ve Kraliçe Teuta'ya ihaneti sayesinde Korkyra'yı ele geçirmiştir. Romalılar bölgeye ulaştığında Korkyralılar, Illyrialıların saldırılarından korunmanın tek çözümü olarak Romalıların sunduğu himaye teklifini değerlendirmiş ve bu konuyu mecliste tartışarak oybirliğiyle kabul etmiştir. Korkyra'nın alınmasının ardından, Romalılar Apollonia'ya ilerleyerek burayı da kendi taraflarına çekmişlerdir. Illyrialılar, Romalıların yaklaştığını duyunca kuşatmayı kaldırıp geri çekilmişlerdir ve Roma büyük bir zafer kazanmıştır. Roma, Illyria'nın bazı iç

bölgelerini Demetrios'a bırakarak onu bir tampon bölge olarak kullanmayı planlamıştır. (Polybios. 2. 10; Badian, 1952: 77; Doğan, 2023: 2537-2538).

Illyrialılar, Romalıların yaklaşması üzerine Epidamnos kuşatmasını yarıda bırakıp geri çekilmek zorunda kalmışlardır. Romalılar, Epidamnos'u ittifaklarına dahil ettikten sonra iç bölgelere ilerleyerek Ardialıları teslim olmaya zorlamış, Parthini ve Atintani halkları ise dostluk elçileri göndermiştir. Kıyı boyunca ilerleyen Roma donanması, çeşitli Illyria kentlerine saldırarak bir kısmını ele geçirmiştir. Ancak Noutria'daki çatışmalar Romalılar için kayıplara yol açmış, birçok asker, komutan ve quaestor burada hayatını kaybetmiştir (Polybios. 2. 11; Cassius Dio. 12. 49. 7; Doğan, 2023: 2538).

Romalılar, kayıplara rağmen Illyrialılara ait ganimetlerle yüklü 20 gemiyi ele geçirmiş ve bu başarı, Kraliçe Teuta üzerinde büyük bir etki yaratmıştır. Kış koşulları nedeniyle Romalıların geri çekileceğini uman Teuta, Pharoslu Demetrios'un Romalılarla iş birliğine devam ettiğini ve çevresindekileri kendisine karşı çevirdiğini fark edince paniğe kapılmış, direnmekten vazgeçmiştir. MÖ 228 yılının ilkbaharında Teuta, iyi niyet göstergesi olarak yanlarında esirler ve asker kaçakları bulunan bir elçi heyetini Roma'ya göndermiştir. Appianos'a göre, Teuta bu girişimiyle affedilmeyi talep etmiş ve barış isteğini resmi olarak iletmiştir (Appianos, 9. 2. 7). Kraliçe Teuta, yapılan antlaşma uyarınca Romalıların belirlediği tüm haraçları ödemeyi, Korkyra, Pharos, Epidamnos ve Issa gibi stratejik bölgelerden çekilmeyi kabul etmiştir. Ayrıca, iki silahsız gemiden fazlasıyla Hellenlerin ilgi alanındaki Lissos'un ötesine geçmeyeceğini taahhüt etmiştir. Bu, Roma ile Illyria arasındaki ilk resmi antlaşmadır ve dikkat çekici bir şekilde Romalılar, Illyria tahtının sahibi olarak Teuta'yı değil, Pinneus'u tanımışlardır (Polybios. 2. 12; Appianos. 9 2. 7; Doğan, 2023: 2539). Ayrıca, Hellas kıyılarına iki silahsız gemiden fazlasını göndermemeyi taahhüt etmiştir. Bu şart, Illyrialıların korsanlık faaliyetlerinden vazgeçmesini sağlamış ve Hellas halkı için bir rahatlama yaratmıştır. Ayrıca Cassius Dio'ya göre, Teuta MÖ 227 yılında antlaşmanın ardından tahttan çekilmiştir. Ancak, bu çekilmenin koşulları belirsizdir ve Romalıların müdahil olup olmadığı netlik kazanmamıştır. Pharoslu Demetrios'un yönetimi devralması, onun sürece aktif şekilde katıldığını ve Teuta'nın öldürülmüş olabileceği olasılığını güçlendirmektedir (Cassius Dio. 12. 49. 7.; Hammond, 1968: 10).

Sonuç olarak, Illyria ve Roma arasındaki ilk temaslar, Kraliçe Teuta'nın yönetim gücünü zayıflatmış ve Illyrialıların denizlerdeki korkutucu varlığını ortadan kaldırmıştır. Korsanlıkla geçinen Illyrialılar ekonomik olarak zor durumda kalmış, Hellas ve Roma arasında ise dostane ilişkilerin temelleri atılmıştır. Romalılar, Teuta ile yaptıkları antlaşmanın Hellenleri Illyrialıların oluşturduğu ortak tehditten kurtardığını öne sürmüşlerdir. Roma'nın Illyria'daki çıkarlarını elçiler aracılığıyla duyurması, stratejik bir gözdağı olarak yorumlanmıştır. Romalıların Illyria'ya ilk askeri müdahalesi ve Hellenlerle ilk diplomatik temasları, Kraliçe Teuta'nın Adriyatik Denizi ve çevresinde izlediği saldırgan politikaların bir sonucu olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca, Illyria'nın bazı bölgeleri Roma himayesine girmiştir (Polybios. 2. 12; Appianos. 10. 2. 7; Badian, 1952: 77; Hammond, 1968: 9; Doğan, 2023: 2540).

2.2. Marcus Antonius ve Korsan Seferi

Apameia Anlaşması'ndan itibaren Roma, Anadolu'da fiili olarak toprak kazanmamış olsa da, bölgede bulunan Hellenistik krallıklar aracılığıyla nüfuz sahibi olmuş ve çeşitli düzenlemeler yapma hakkı elde etmiştir. Roma'nın içinde bulunduğu sosyo-ekonomik olayların ardından, toprak reformu sonrasında Asia eyaleti de vergiye tabi tutulmuş ve vergilerin *publicanuslar* tarafından toplanması kararı alınmıştır (Cicero. 3. 4. 12; Tozan, 2013: 3).

Roma, II. Kartaca Savaşı sonrasında, dış tehditlerle mücadelede zor bir dönemden geçmekteydi. Bu süreçte hem doğrudan Roma'nın egemenliği altındaki Asia Eyaleti hem de bölgedeki krallıklar etkili bir denetimden yoksundu. Sonuç olarak, eyalet içinde denetimsiz kalan *publicanuslar* (vergi toplayıcıları), daha fazla gelir sağlamak amacıyla eyaletteki şehirlere karşı her türlü yasa dışı yönteme başvurmakta, hatta eyalet sınırları dışında dahi sorunlara yol açmaktaydılar. Bu esnada Pontos ve Bithynia'nın yeni kralları, Roma otoritesini hiçe sayarak istedikleri politik ve askeri adımları atabiliyorlardı. Ancak Balkanlardaki durum Roma lehine döndüğünde ve Iugurtha tehlikesi ortadan kalktıktan sonra, Marius'un M.Ö. 102'de Germen kabilelerine karşı kazandığı büyük zaferle birlikte

Anadolu'daki duruma ilk müdahale de gündeme gelecekti. Bu bağlamda, 103 veya 102 yılının *praetor*larından ve sonraki triumvirin büyükbabası olan ünlü hatip Marcus Antonius, Kilikia'daki korsanlara karşı bir sefere gönderildi (Livius, *Periochae*. 68; Cicero, *de Oratore* 1. 18. 82; 2. 1. 2; Ormerod, 1924: 208; Magie, 1950: 283, 1161; Souza, 1999: 102; Tozan, 2013: 4).

Roma'nın bölgede etkin bir denetim sağlamamış olması, Doğu Akdeniz'deki korsanlık sorununu daha da derinleştirmiştir. Bu durum, bir bakıma Roma'nın izlediği politikaların bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Nitekim, korsanların varlığı, Roma öncesi dönemde de Hellenistik krallıkları ciddi şekilde etkilemekteydi. Roma, düşmanlarını zayıflatan her türlü fırsatı ustaca kullanmayı bilmiş ve sorun doğrudan kendi çıkarlarını tehdit edene kadar çözüm üretmek için çaba göstermemiştir (Tozan, 2013: 5).

Seleukosların Pamphylia ve Dağlık Kilikia'daki egemenliğinin sona ermesi, bölgedeki korsan faaliyetlerinin artmasına zemin hazırlamıştır. Antik kaynaklara göre, korsan lideri Diodotos Tryphon, Seleukos tahtını ele geçirmeye çalışmışsa da (Strabon. 14. 5. 2), sonunda intihara zorlanarak ortadan kaybolmuştur. Ancak bu durum, korsanların yarattığı tehditleri sonlandırmamış; aksine, belirli liderler etrafında toplanan korsan grupları giderek güçlenmiş ve merkezi otoritelere meydan okur hale gelmiştir.

M.Ö. 167 yılında Delos Adası'nın açık liman haline getirilmesi, korsanların güçlenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Korsanların en sık başvurduğu suçlar arasında, insan kaçırıp fidye istemek veya kaçırdıkları kişileri köle olarak satmak bulunmaktaydı. Bu köle ticareti, özellikle Roma'nın ilgisini çekiyordu. Zengin Romalılar, ihtiyaç duydukları ucuz işgücünü köleler aracılığıyla sağlıyor ve bu ticareti finanse ederek korsan faaliyetlerine dolaylı yoldan katkıda bulunuyorlardı. Delos'taki köle pazarı, korsanların ekonomik olarak güçlenmesini sağlayarak bölgedeki etkilerini artırmıştır (Strabon. 10. 5. 4; Tozan, 2013: 5-6).

MÖ II. yüzyılın çeyreğinden itibaren Side, bir korsan yerleşimine dönüşmüştür. Bu dönüşümün en önemli sebeplerinden biri, kentin coğrafi konumuyla ilgilidir. Yakın Doğu ve Ege arasındaki ticaret yolları üzerinde bulunan Side, korsanlar için stratejik bir noktada yer almaktaydı. Ayrıca bölgenin fiziki coğrafyası—kayalık ve ormanlık alanların fazlalığı—korsanlık ve haydutluk gibi faaliyetleri kolaylaştırmıştır. Bu yüzden, Kilikialı korsanların en çok etkilediği yerleşimlerden biri olması şaşırtıcı değildir.

Strabon, kentin korsanlarla ilişkisini şu şekilde aktarmaktadır: “*Pamphyliyalılar, ya kendileri korsanlık yaptıklarından ya da buraları korsanlara ganimet satışı ve deniz üssü olarak verdiklerinden, bu yerler korsanlık işleri için kullanıldı. Pamphylia’da bulunan Side’de tersaneler Kilikialılara açıldı ve burada tutsaklar, özgür oldukları bilinmesine rağmen, açık artırmayla satılıyordu*” (Strabon. 14. 3. 2; İznik, 2021: 26).

Side, korsan gemilerinin inşa edildiği ve bakım gördüğü önemli bir merkez haline gelmiş ve bu sayede korsanlara geniş bir ticari pazar sunmuştur. Kent, Delos’tan sonra bölgedeki en büyük köle pazarlarından biri olarak tanınmıştır. Her ne kadar kent halkı korsanlara güvenmese de onlarla ticari ilişkilerini sürdürmekten geri durmamış; bu etik olmayan ilişkiler sayesinde gelirlerini artırmışlardır. Böylece Side, korsanlık faaliyetleriyle doğrudan bağlantılı olarak bölgesel bir güç merkezi haline gelmiştir.

2.3. Seferin İlerleyişi ve Sonucu

MÖ II. yüzyılın sonlarına doğru Asia Eyaleti’nin kurulması ve bölgedeki yolların yeniden düzenlenmesi, Roma Cumhuriyeti’nin bu bölgeye ilgisini artırmış ve korsanlara karşı izlediği politikayı değiştirmesine neden olmuştur. Pamphylia bölgesinde güvenliği sağlamak ve ticaret gemilerini korumak amacıyla Side ve Attaleia gibi kentlere donanmalar yerleştirilmişse de, bu önlemler kısa sürede yetersiz kalmış ve Roma daha sert bir tutum sergilemeye başlamıştır. Bu çerçevede, MÖ 102 yılında proconsul yetkisiyle donatılan Marcus Antonius, geniş bir orduyla hem denizden hem de karadan korsanlara karşı harekete

geçmek üzere görevlendirilmiştir. Side limanı, bu operasyonlarda stratejik bir üs olarak önemli bir rol oynamıştır (Camgöz, 2010: 52; İznik, 2021: 28).

Marcus Antonius'un bu seferindeki en önemli amaçlardan biri, Roma'nın Anadolu'da zayıflayan gücünü ve otoritesini yeniden tesis etme arzusuydu. Seferde kullanılan gemiler ve askerlerin büyük bir kısmının Roma'nın müttefikleri tarafından sağlandığı düşünülmektedir. Antonius'a verilen proconsul yetkisi, onun görev bölgesi olan Cilicia'da geçerliydi ve sefer süresince bu yetki, aldığı kararların ve uyguladığı önlemlerin yasal dayanağını oluşturuyordu (Tozan, 2013: 8).

I. yüzyıl sonlarında, Trakya ve Makedonya üzerindeki kontrolü yeniden sağlayan ve Kuzey Afrika'daki Iugurtha tehdidini ortadan kaldıran Roma, Marius'un 102 yılında Germen kabilelerine karşı Aquae Sextiae'da kazandığı zaferin ardından Anadolu'ya yöneldi. Bu noktada, bölgedeki en acil sorun korsanlıktı. Roma'yı bu sefere teşvik edenler, korsanlıktan zarar gören Asia eyaletindeki ve Ege Denizi çevresindeki müttefikler olabilir. Örneğin, 100 yılına tarihlenen *Lex de Provinciis Praetoriis* yasasında, Rodos'tan bir elçilik heyetinin korsanlık tehdidi nedeniyle Roma'da bulunduğu belirtilmektedir. Bu ve benzeri kanıtlar, Rodos'un korsanlıkla mücadelede Roma'ya destek verdiğini gösterir. Roma, belki de bu talepler üzerine 105 yılında Astypalaia ve diğer yerel güçlerle ittifak yaparak dolaylı yoldan korsanlığa karşı önlemler almaya çalışıyordu. 102 yılında ise, Germen tehlikesi henüz tamamen ortadan kalkmamış olduğundan, Roma lejyon göndermek yerine, müttefiklerinden sağlanan gemi ve asker desteğiyle Marcus Antonius'u korsanlara karşı sefere gönderdi. (Sherwin- White ,1984: 99; Souza , 1999: 107 ; Tozan, 2013: 9).

Korinthos'ta bulunan Latince bir yazıt, propraetor rütbesindeki Hirrus onuruna dikilmiş olup, Marcus Antonius'un donanmasını Korinthos kıstağı üzerinden geçirdiğini belirtir. Antonius, Korinthos kıstağına ulaşmadan önce gemilere sahip olduğuna göre, Güney İtalya ve Yunanistan'ın batısındaki müttefiklerinden, özellikle Korkyra ve Adriyatik kıyısındaki Yunan kentlerinden gemi topladığı anlaşılmaktadır. Yazıtta Antonius'un adı, büyük olasılıkla Actium Savaşı sonrasında, 30 yılında, torunu triumvir Marcus Antonius'a

yönelik *damnatio memoriae* kararıyla resmi kayıtlardan silinmiştir (Cassius Dio, *Rhomaika* 51. 19. 3; Plutarkhos, *Cicero* 49. 6; De Souza, 1999: 105; Tozan, 2013: 10).

Cicero'nun aktardığına göre ise, Marcus Antonius Ege Denizi'ne ulaştıktan sonra bir süre Atina'da kalmış ve buradan aldığı destekle Side'ye doğru ilerlemiştir. Seferde en büyük desteği sağlayan ise Rodos'tur; bunun nedeni, ticaretin güvenliği açısından denizlerin kontrolünün hayati öneme sahip olmasıdır (Cicero, *de Oratore*. 1. 18; Tozan, 2013: 10).

Seferin kara harekâtı sırasında Via Aquillia güzergâhı kullanılmıştır. Bu yol, Asia eyaleti valisi Manius Aquillius tarafından hazırlanan bir mil taşı üzerinde, Pergamon'dan Pamphylia'ya kadar uzanan bir rota olarak işaretlenmiştir. Mil taşının hem Latince hem de Grekçe yazılmış olması, yolun hem askeri hem de sivil amaçlarla kullanıldığını düşündürmektedir (Sherwin-White, 1976: 1; Grainger, 2009: 139-141; French, 2012: 10; İznik, 2021: 27).

Marcus Antonius'un seferi sonucunda Akdeniz'de korsan faaliyetleri tamamen sona ermemiş olsa da ciddi bir darbe almıştır (Cicero, *de Oratore*. 2. 2). Bu süreçle birlikte Roma'nın Side ile ilişkilerinde de yeni bir dönem başlamıştır. Ancak korsanlar, kısa süre içinde bölgedeki halklar ve kentlerden yeniden destek alarak güçlenmiş ve Akdeniz kıyılarında eskisinden daha büyük sorunlar yaratmaya devam etmiştir (Cicero, *Pro Murena* 5. 11; İznik, 2021: 28).

Marcus Antonius'un görev bölgesinin (provincia) Cilicia olarak belirlenmesi, Roma'nın gelecekteki politikasına dair önemli bir ipucu niteliğindedir. İkinci bir eyalet oluşturma kararı da Antonius'un seferine bağlanmıştır. Bölgenin Cilicia olarak seçilmesinin temel amacı, Kilikia'daki korsan faaliyetlerini bastırmak ve Doğu Akdeniz'in güvenliğini sağlamaktır. Ancak bu eyaletin sınırları içinde Cilicia'ya ait herhangi bir toprak bulunmuyordu; mevcut topraklar, Asia eyaletine dâhil olan ve krallıklar arasında çekişmelere yol açan bölgelerden oluşuyordu (Sherwin-White, 1976: 5; De Souza, 1999: 109; Camgöz, 2010: 52; Tozan, 2013: 14-16).

2.3.1. Lex de Provinciis Praetoriis

Antonius'un korsanlara karşı düzenlediği sefere en büyük desteği Rodos sağlamaktaydı. *Lex de Provinciis Praetoriis* yasasında, korsanlık tehdidine karşı Rodoslu elçilerin Roma'daki girişimleri açıkça görülmektedir. Ayrıca Rodos'ta bulunan bir yazıt, bir Rodoslu deniz subayının prokonsül Marcus Antonius'un komutası altında Kilikia'da savaştığını belirtmekte olup, Rodos'un Roma'ya bu seferde verdiği desteğin somut bir kanıtını sunmaktadır. Bu yazıt, Rodos'un korsanlıkla mücadelede Roma'ya olan sadakatini ve güçlü desteğini gösteren en önemli belgelerden biridir (Magie, 1950: 284; Sherwin-White, 1976: 5; Tozan, 2013: 10-11).

Marcus Antonius'un seferden dönüşünün ardından, Roma uzun süredir ihmal ettiği Anadolu ve Adriyatik'in doğusundaki eyaletler ve müttefiklerle ilgili geniş kapsamlı bir yasal düzenleme gerçekleştirdi. Bu düzenlemeye dair yazıtlardan ilki, 19. yüzyılın sonlarında Delphoi'da bulundu. Yazıtın mevcut bölümlerinde korsanlığa karşı alınacak önlemler geniş bir şekilde ele alındığı için, Yunancaya çevrilerek yazıta kazınan bu yasanın Latince orijinalinin *Lex de Piratis* veya *Lex de Piratis Persequendis* olarak adlandırıldığı öne sürülmüştü ve yasa "Korsanlık Yasası" olarak tanımlandı (Crawford, 1996: 234; Geelhaar, 2002: 109; Tozan, 2013: 12).

1970'li yıllarda Knidos'taki kazılarda bulunan, bu yasanın daha geniş ve farklı bölümlerini içeren bir diğer yazıt, yasanın yalnızca korsanlıkla ilgili olmadığını, aynı zamanda I. yüzyıl başlarında Roma'nın Doğu politikasıyla ilgili kapsamlı düzenlemeleri de içerdiğini ortaya koymuştur. Bu doğrultuda, J.-L. Ferrary'nin bu yasa için önerdiği *Lex de Provinciis Praetoriis* adı, günümüzde yaygın olarak kabul edilmektedir (Crawford, 1996: 231; Geelhaar, 2002: 109; Tozan, 2013: 12).

Delphoi ve Knidos'taki yazıtlar birleştirildiğinde, yasanın ana hatları şu şekilde anlaşılmaktadır: Yasa, öncelikle Romalıların, Latinlerin ve Doğu Akdeniz'deki Roma dost ve müttefiklerinin denizlerde güvenli seyahat etme hakkını vurgulamaktadır. Ardından,

Makedonya'daki Roma askeri birliklerinin sevkiyatına dair düzenlemeler yapılmış, M. Porcius Cato'nun çıkardığı *Lex Porcia* hatırlatılarak bir valinin, emrindeki askerlerle birlikte provinciasının dışına çıkması konusunda kısıtlamalar getirilmiştir. Ayrıca, bu yasa bölgedeki Roma dostu kent ve krallıkların egemenliklerine zarar vermeyeceğini belirterek, Lykaonia'nın Asia Eyaleti sınırlarında kalacağını vurgulamıştır. Roma'daki konsülün, Doğu Akdeniz'deki kentler ve krallara Kilikia'nın Roma eyaleti haline getirildiğini belirten mektuplar göndermesi öngörülmüştür. Rodoslu elçilerin dinlenmesi için Senato'da özel bir toplantı yapılması, Asia valisine bu yasanın kentler ve krallara ulaştırılması için talimat verilmesi ve Makedonya'daki yeni Trakya bölgelerinin statüsü ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Son olarak, Asia ve Makedonya valilerinin yasaya uymak için yemin etmeleri ve Roma'daki magistratların da aynı şekilde yemin etmeleri gerektiği belirtilmiş, yasanın ihlali durumunda uygulanacak cezalar açıklanmıştır (Crawford,1996: 231; De Souza,1999:108; Geelhaar, 2002: 109; Sherwin-White, 1984:96; Tozan, 2013: 13).

Yasa açısından en önemli husus, Roma'nın Anadolu'da yeni bir eyalet oluşturmuş olmasıdır. Yeni kurulan bu eyaletin adı Kilikia olsa da mevcut veriler, *provincia Cilicia*'nın başlangıçta Kilikia'da bir toprağa sahip olmadığını, bu eyaletin esasen Pamphylia, muhtemelen Pisidia ve Milyas bölgelerini kapsadığını göstermektedir. 102 ile 75 yılı arasında *provincia Cilicia* olarak tanımlanan Romalı valilerin, özellikle Pamphylia'da aktif oldukları görülmektedir. M. Antonius'un korsanlara karşı yaptığı seferin ana üssü de Side kenti olduğu bilinmektedir (Ormerod ,1924: 209; Magie, 1950: 285,1165; Sherwin- White, 1976: 5).

Lex de Provinciis Praetoriis, Roma'nın Anadolu ve genel doğu politikası ile imparatorluk ideolojisinin gelişimi açısından büyük bir öneme sahiptir. Roma, uzun süre ihmal ettiği bu bölgelerde yeniden varlık gösterirken, aynı zamanda bölgedeki dost ve müttefik kent ve krallıkların çıkarlarını koruma sorumluluğunu üstlenmiştir. Yasada, Roma'nın bu sorumluluk gereği Cilicia'da bir praetor görevlendirdiği açıkça belirtilmektedir. Yasa metni, doğudaki kent ve krallıklara gönderilirken, Asia valisinden bu yasayı sorumluluğundaki kentlere iletmesi istenmiş, kentlerin de yasayı en fazla insanın göreceği şekilde, özellikle kutsal alanlarda ya da agoralarda ilan etmeleri talep edilmiştir. Bu uygulamanın amacı yalnızca yasayı yürürlüğe koymak değil, aynı zamanda Roma'nın

müttefiklerinin güvenliğini ve çıkarlarını koruduğunu, Yunan kent devletlerindeki kamuoyuna duyurmaktır (Crawford, 1996: 231).

Lex de Provinciis Praetoriis, Roma'nın hem Anadolu ve Doğu politikasında hem de imparatorluk gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. İç sorunlar ve dış düşmanlar nedeniyle uzun yıllar ihmal edilen bölgelere yeniden nüfuz etme amacıyla çıkarılan bu yasa, Roma'nın yalnızca kendi varlığını kanıtlamasını değil, aynı zamanda bölgedeki dost ve müttefiklerinin çıkarlarını da koruma görevini üstlendiğini göstermektedir (De Souza, 1999: 110; Tozan, 2013: 19).

2.4. I.ve II. Mithridates Savaşları Sırasında Korsanlar

M.Ö. 100 yılında çıkarılan yasa, korsan sorununu çözmede yetersiz kaldı ve korsan faaliyetleri devam etti. Takip eden on yıl boyunca, Roma Güney Anadolu'da kalıcı bir komuta merkezi kurmadı; sanki başka bir çözüm yolu arıyormuş gibi zaman kazanmayı amaçlıyordu. Sonunda M.Ö. 92'de, Lucius Cornelius Sulla'ya Kilikia provincia olarak verildi. Bu durum, Kilikia'nın Roma eyaletine dönüştüğünü ve Sulla'nın bu eyaletin ilk valisi olduğunu düşündürse de gerçekte Sulla'nın yetki ve görev alanı olarak Kilikia belirlenmişti. Sulla'nın bölgeye gönderilmesinin asıl amacı ise, Pontos kralı VI. Mithridates tarafından tahttan uzaklaştırılan Kappadokia kralı Ariobarzanes'i yeniden iktidara getirmektir (McGing, 1986: 78).

VI. Mithridates, M.Ö. 111 yılında babasının tahtını ele geçirmişti ve bütün Anadolu'yu kapsayan bir krallık kurma hedefindeydi. Bu amacına ulaşmaya çalışırken karşısına çıkan en büyük engel, Anadolu'nun batısında Asia Eyaleti'ni kurarak bölgeye yerleşmiş olan Roma idi. M.Ö. 107 veya 106 yılında Kappadokia'yı ele geçirerek bu hedefe yönelik ilk adımını atan Mithridates, ardından Bithynia kralı III. Nikomedes ile bir ittifak kurarak Paphlagonia'yı ve sonrasında Galatia'yı da aldı. Mithridates'in orduları Pessinus'taki tapınak devletine saldırınca, rahip Battakes Roma'ya gidip bu durumu senatoya iletti.

VI. Mithridates'in güçlenmesi, M.Ö. 90'da Kappadokia ve Bithynia'yı istila etmesiyle Roma ile doğrudan çatışmaya dönüştü. Bu istilalar sonrasında Kappadokia kralı Ariarathes ve Bithynia kralı IV. Nikomedes Philopator Roma'dan yardım talep ettiler. Roma'dan gönderilen elçiler sayesinde, bu krallar tahtlarına döndü; ancak elçilerin kışkırtmaları sonucunda Nikomedes, Pontos'a saldırdı. Mithridates'in bu duruma itirazları senato tarafından dikkate alınmayınca, tarihe "Mithridates Savaşları" olarak geçen ilk savaş patlak verdi. Bu ilk savaşta Roma ordusunun komutanı Sulla, Mithridates'e karşı zafer kazandı (Magie, 1950: 229).

M.Ö. 85 yılında savaş sona erdiğinde, Sulla ile Mithridates arasında Dardanos Antlaşması imzalandı. Antlaşmaya göre, Mithridates Anadolu'nun batısını, Ege Adaları'nı, Paphlagonia ve Galatia'yı terk edecekti; Nikomedes Bithynia, Ariobarzanes ise Kappadokia'nın kralı olarak tekrar göreve dönecekti. Ek olarak, Pontos kralı Roma'ya 2000 talenton savaş tazminatı ödeyecek ve 70 savaş gemisini mürettebat ve donanımı ile birlikte teslim edecekti (Magie, 1950: 229-230; Kaya, 2005: 123-126).

M.Ö. 84-85 kışında Sulla, ordusunu dinlenmeye çekmiş ve askerlerini ödüllendirmiştir. 84 yılının yaz mevsiminde ise Küçük Asya'nın idaresini komutanlarından Lucius Licinius Murena'ya devrederek İtalya'ya dönmüştür (Plutarkhos. Sull. 24-27. 5; Livius. Perioch. 85; App. Mithr. 63-64).

Sulla'nın Kilikia'da askeri veya idari anlamda bir faaliyeti olduğuna dair doğrudan bir kanıt bulunmamaktadır; ancak Mithridates'e karşı Kilikia halkının desteğinin stratejik önemini anlamıştı. Bu sebeple M.Ö. 90'lı yıllarda Dağlık Kilikia bölgesinde herhangi bir girişimde bulunmamış, oraya hiç gitmemiş ve yalnızca bir süre Ovalık Kilikia'da kalmıştır. Sulla'nın Dardanos Antlaşması sonrasında Anadolu'da yaptığı düzenlemeler çerçevesinde ise, Kilikia adı verilen bölgenin sınırları Pamphylia kıyılarından kuzeyde Phrygia ve Lykaonia'ya kadar genişletilmiştir (Magie, 1950: 284).

Asya'nın uzun süreli anlaşmazlıklar nedeniyle zayıfladığı bu dönemde, Akdeniz'deki ticaret korsanlar tarafından ciddi şekilde engellenmişti. Mithridates'in kıyılara saldırılar düzenlediği M.Ö. 86-84 yılları arasında, Kilikia ve Lykia bölgelerinde korsan faaliyetlerinde belirgin bir artış gözlemlenmiştir. Bir anlamda Mithridates'ten de destek bulan bu korsanlar, daha organize bir savaş filosuna ve donanmalara sahip olarak yalnızca deniz yolculuğu yapan gemilere değil, aynı zamanda kaleler, kentler, limanlar ve ticaret merkezlerine de saldırılar düzenlemişlerdir (Appianos. *Mithr.* 92. 119; Plutarkhos. *Pomp.* 24. 1).

Murena, M.Ö. 84 yılının yazında ilk olarak Küçük Asya kıyılarını korsan saldırılarından korumak amacıyla kısa sürede küçük bir filo oluşturmuştur. Sulla'nın Küçük Asya'daki faaliyetleri nedeniyle korsanların işlerinin bir ölçüde kolaylaştığı ve kıyı şehirleri ile adaları yağmalamaya başladıkları bilinmektedir (Appianos. *Mithr.* 63).

Asya'nın uzun süren anlaşmazlıklar nedeniyle zayıfladığı bu dönemde, Akdeniz'deki ticaret korsanlar tarafından ciddi biçimde aksatılmıştı. Mithridates'in kıyılara düzenlediği saldırılar sırasında, M.Ö. 86-84 yılları arasında Kilikia ve Lykia bölgelerinde korsanların sayısında dikkate değer bir artış görülmektedir. Mithridates'in desteğini de arkasına alan bu korsanlar, daha düzenli savaş filoları ve donanmalara sahip olup yalnızca deniz yolculuğu yapan gemilere değil, kaleler, kentler, limanlar ve ticaret merkezlerine de saldırılar düzenlemekteydiler (Appianos. *Mithr.* 92. 119; Plutarkhos. *Pomp.* 24. 1).

Sulla henüz Küçük Asya'da iken, İasos ve Klazomenai kentleriyle Samos ve Samothrake adalarının korsanlar tarafından ele geçirildiği bilinmektedir. Bu yağmalarla yetinmeyen korsanlar, Knidos ve Kolophon kentlerinin yanı sıra Samos, Notion, Klaros ve Didyma'daki tapınaklara da saldırmışlardır. Bunun üzerine Murena, Miletos gibi bazı kıyı kentlerine, Roma'ya ödeyecekleri verginin bir kısmını korsanlara karşı kullanılmak üzere gemi yapımına ayırmalarını emretmiştir. Ancak Murena'nın korsanları bastırma çabası, yalnızca bir donanma kurmakla sınırlı kalmış, korsanlar M.Ö. 78 yılında Lykia kıyılarında yeniden güç kazanmışlardır (Plutarkhos. *Pomp.* 24. 5; Magie, 1950: 240).

Murena, Asia Eyaleti valisi olduğu dönemde Pontos'a saldırarak II. Mithridates Savaşı'nın başlamasına neden oldu. Ancak Mithridates karşısında başarılı olamadı. Mithridates'in şikâyetini dikkate alan Sulla, Murena'yı Roma'ya geri çağırdı. Ancak Pontos kralı Mithridates'in adıyla anılan savaşlar dizisi, Murena'nın Asia Eyaleti valiliğinden ayrılmasıyla sona ermedi. Bu savaşların sonuncusu olan III. Mithridates Savaşı, M.Ö. 75 yılında patlak verdi ve bu savaşı yönetme görevi Lucius Lucullus'a verildi. Lucullus, aynı zamanda Asia ve Kilikia eyaletlerinin de valisiydi ve Mithridates'e karşı zafer kazandı. Fakat görev süresi boyunca Kilikia'ya hiç gitmedi (Kaya, 2005: 18).

Mithridates Savaşları, korsanların güç kazanması için uygun bir zemin oluşturmuştu. Bu durum karşısında Roma, korsan tehdidini yeniden değerlendirme gereği duydu. Pontos kralı VI. Mithridates ile iş birliği yapan bu haydutlardan tamamen kurtulmak için yeni yollar aramaya başladı. Sonuç olarak, Anadolu'nun güney kıyılarını kontrol altında tutmak ve burada kalıcı bir komuta merkezi kurmak üzere yeni bir adım atılmasına ihtiyaç duyuldu. Bu sürekli komuta merkezinin kurulması gerekliliği ise VI. Mithridates'in sürekli devam eden saldırılarıyla gerekçelendirildi ve böylece Kilikia'da bir Roma eyaleti kurulmasına karar verildi (Crawford 1996, 261-262; De Souza 1999, 109-112; Tozan 2013, 14-16; Sherwin-White 1976, 6-8).

2.5. Julius Caesar ve Korsan Saldırısı

Caesar'ın kişiliği ve karakteri, Roma'da büyük bir isim haline gelen çoğu insanın aksine gençlik yıllarında oldukça neşeli, enerjik ve dikkat çekici bir mizaca sahip olduğunu göstermektedir. Genç yaşlarında dahi kalabalıkları etkilemeyi başaran Caesar, hem davranışlarıyla çevresindekileri büyülemiş hem de kalabalık ortamları ve sosyalleşmeyi seven bir yapısı ile tanınmıştır. Roma'da bulunduğu süre boyunca, yaşamın sunduğu zevklerden keyif alarak ve rütbesinin kazandırdığı servet ile sosyal statüsünü sağlamlaştırdığı düşünülmektedir. Caesar'ın başlangıçta ordu komutanı ya da devlet adamı olma gibi hırslara sahip olmadığı izlenimi bulunsa da, zaman içerisinde bu izlenimin tersine çevrildiği ve Caesar'ın büyük bir lider olma yolunda adım adım ilerlediği gözlemlenmiştir (Velleius Paternulus. 41; Abbott, 2016: 25).

Caesar, ilk askeri görevini Asia’da, praetor M. Thermus’un maiyetinde gerçekleştirdi. Bitinya’ya bir donanma getirmek üzere gönderildiğinde, burada Kral Nikomedes’in sarayında uzun süre oyalanması, ikisi arasında uygunsuz bir ilişki olduğu söylentilerini doğurdu. Daha sonra, azat ettiği bir adamın borcunu tahsil etme bahanesiyle Bitinya’ya aceleyle dönmesi, bu dedikoduları daha da güçlendirdi. Ancak görev süresinin geri kalanı, Caesar’ın itibarı açısından daha olumlu geçti. Mitylene kasırgalarla ele geçirildiğinde, Thermus ona “yurttaşlık tacı” verdi (Suetonius, *Jul.* 2).

Caesar, Kilikya’da Servilius Isauricus’un emrinde de kısa bir süre görev yaptı, ancak Sulla’nın ölüm haberini alır almaz, Marcus Lepidus’un başlattığı yeni ayaklanmaların neler getirebileceğini görmek amacıyla hızla Roma’ya döndü. Lepidus’un yeteneklerine güvenmediği ve içinde bulunulan dönemin ayaklanma planları için elverişli olmadığını düşündüğünden, cazip tekliflere rağmen Lepidus’a katılmaktan vazgeçti (Suetonius, *Jul.* 3).

Bu sivil anlaşmazlıktan kısa süre sonra, bir zafer kazanmış ve konsolosluk onuruna erişmiş olan Cornelius Dolabella’ya gasp suçlamasında bulundu. Dolabella’nın beraat etmesi üzerine Caesar, Rodos’a çekilme kararı aldı. Bu kararı yalnızca kamuoyu önündeki itibarını koruma amacıyla değil, aynı zamanda dönemin en ünlü hatiplerinden Molon’un oğlu Apollonius’un yanında retorik alanında kendini geliştirmek için aldı.

Genç Julius Caesar’ın Batı Anadolu kıyılarında Kilikyalı korsanlar tarafından yakalanması, antik yazarlar arasında dikkat çeken bir olaydır. Bu olay, özellikle Plutarkhos ve Suetonius gibi antik yazarlar tarafından ayrıntılı bir şekilde ele alınmış ve sonrasında da modern tarihçilerin ilgisini çekmiştir. Ancak bu kaynaklardaki kronolojik farklılıklar ve anlatılardaki bazı detay çelişkileri, bu olayın tam tarihine dair tartışmalara yol açmıştır. Çeşitli kaynaklarda anlatılan detayların sadeleştirilmiş bir özeti, Sezar’ın gençlik yıllarında Asya kıyılarında Pharmakousa adası yakınlarında korsanlar tarafından esir alındığını ve büyük bir fidye ödedikten sonra serbest bırakıldığını gösterir. Serbest kalır kalmaz topladığı gemilerle korsanların peşine düşmüş, onları yakalayarak Bergama’ya götürüp bizzat cezalandırmıştır.

Kış mevsiminde yola çıkarken, Pharmacusa adası yakınlarında korsanlar tarafından yakalandı ve kırk gün boyunca esir tutuldu. Yanında sadece bir hekim ve iki hizmetkârı vardı; diğer dostlarını fidye parası toplamak üzere hemen serbest bırakmıştı. Fidye olarak elli talant ödendikten sonra serbest kalır kalmaz, birkaç gemi toplayıp korsanların peşine düştü. Onları yakalayıp sık sık şaka yollu bahsettiği cezayı uyguladı.

Ayrıca, Caesar'ın korsanları takip etmek için gemi talep etmesi, yaşlı Caesar'ın hatırasının Milet'in yardıma istekli olmasıyla bağlantılı olarak ortaya çıkmış olabilir. Caesar'ın burada gösterdiği inisiyatif, büyük olasılıkla M. Thermus'un komutasında kazandığı deneyime ve Bithynia'ya donanma göndermek için daha önce aldığı göreve dayanmaktadır. Caesar'ın ailesinin önemli bir rol oynaması ve Milet ile olan bağların devam etmesi de bu durumu pekiştirmiştir.

Bununla birlikte, Miletoslular Caesar'e fidye parası ve gemilerle yardım ederken, aynı zamanda kendileri için yeni kazanımlar elde etme fırsatını da göz önünde bulunduruyorlardı. Mithridates'in son ayaklanması, bu stratejiyi açıkça ortaya koymuştu: Sulla, Roma'ya gösterilen sadakate dayanarak Asya'daki toplulukları büyük ölçüde ödüllendirmiş ve cezalandırmıştı. Bu olaydan sonra, şehirler güçlü Romalıları etkilemek için birbirleriyle yarışmaya başlamışlardı. Bu yüzden Miletoslular, Roma'daki Senatörlük pozisyonlarına sahip Romalı komutanlar ve elçilikleriyle değerli ilişkiler kurmayı umarak, kesinlikle gerekli olmasa da gemiler ve kaptanlar sağlamak için gönüllü oldular (Cicero. *Verrem*. 1. 89–90.)

Bu olaylar sırasında, Mithridates komşu bölgeleri tahrip ediyordu. Caesar Rodos'a ulaştığında, Roma'nın müttefiklerini tehdit eden bu tehlike karşısında pasif kalmak istemedi. Asya'ya geçerek bazı yardımcı kuvvetler topladı, kralın valisini bölgeden sürdü ve tereddüt içinde olan isyana eğilimli şehirleri sadakatlerini korumaya teşvik etti (Suetonius, *Jul*. 4).

2.5.1. Kaynaklara Göre Caesar'ın Esir Alınması

Antik kaynaklardaki temel tartışma, Caesar'ın Kilikyalı korsanlarla yaşadığı olayın tarih sıralamasına dayanmaktadır. Bu konudaki farklılıklar en çok Plutarkhos ve Suetonius'un eserlerinde görülür, zira her iki yazar da bu olay hakkında en ayrıntılı bilgiyi verir. Suetonius'un anlatımına göre, Caesar Sulla'dan kaçtıktan sonra Asya'ya gitmiş ve burada eyaletin valisi M. Thermus'un emrinde görev yapmıştır. Thermus, o sırada Midilli kuşatmasıyla meşgul olan Bithynia Kralı Nikomedes'ten gemi toplamasını istemiştir. Midilli'den döndükten sonra Caesar, Kilikya'da Servilius Isauricus'un komutası altında görev yapmaya devam etmiştir. Sulla'nın ölümünden sonra Caesar İtalya'ya dönmüş ve burada Makedonya'nın eski valisi C. Dolabella'ya karşı dava açmıştır. Bu davada başarılı olamayınca, Rodos'a gidip ünlü hatip Apollonios Molon'un yanında eğitim almaya karar vermiştir. Rodos'a giderken Pharmakousa yakınlarında Kilikyalı korsanlar tarafından esir alınmış, bu olayın ardından Rodos'a ulaşmıştır. Daha sonra Üçüncü Mithridates Savaşı patlak verince tekrar Asya'ya geçmiş ve Mithridates'e karşı askeri harekâtlara katılmıştır (Suetonius. *Jul.* 1. 3 - 4. 2).

Hem antik hem de modern biyografi yazarları, genç Julius Caesar'ın bir korsan çetesi tarafından kaçırılmasıyla ilgili bu ilgi çekici hikayeye kayıtsız kalmakta zorlanır. Suetonius ve Plutarkhos, hikayenin tam versiyonlarını, çeşitli ayrıntılarla birlikte sunar (Suetonius. *Jul.* 4; Plutarkhos. *Vit. Caes.* 1. 4–2). Örneğin, Suetonius kaçırılma olayının Pharmacusa adası yakınlarında (Küçük Asya kıyılarının hemen dışında) gerçekleştiğini aktarırken, Plutarkhos bu noktaya dikkat çekerek Caesar'ın fidyesinin (yakındaki) Milet şehrinden geldiğini belirtir.

Suetonius, Caesar'ın serbest bırakıldıktan hemen sonra bir gemi toplayarak korsanların peşine düşüp onları cezalandırdığını anlatırken, Plutarkhos hikayeye bir aşama daha ekler: Caesar, Milet'ten temin ettiği bir filonun komutasını alarak korsanları neredeyse tamamen yakalamayı başarır. Ancak Caesar, korsanları hemen öldürmek yerine, Asya valisi olan Iuncus'a giderek, eyaletin valisi olarak esirlerin cezalandırılması yetkisinin ona ait olduğunu belirtir. Iuncus, bu konuda karar vermeyi erteleyip durumu kendi lehine

kullanmayı planladığında, Caesar Bergama'ya dönerek korsanları hapisten çıkartır ve ancak o zaman onları çarmıha gerer (Suetonius. *Jul.* 4. 1).

Bu hikâye, süslemeler eklemeye veya tamamen yeniden yorumlamaya son derece açıktır. Plutarkhos, Caesar'ın korsanlara yüksek sesle okuması için şiirler ve söylevler yazdığını belirterek, bu yazarın ilgi duyduğu eğitim kazanımlarına dikkat çeker.² Polyaeus ise biyografik bir metin olmamasına rağmen *Stratagems*'inde (8.23.1) hikâyeyi daha da ileriye taşır; bu da Caesar'ın kurnazlıklarının uzun bir serisinin başlangıcı olur. Polyaeus'un anlatımında, Caesar'ın korsanlara yönelik doğrudan bir eleştiri yapmasına bile gerek kalmaz; bunun yerine, Milet'ten getirilen fidyeyle birlikte büyük bir şölen için mobilyalar ve adamotuyla karıştırılmış şarap dolu kaplar talep eder. Şaraptan etkilenip uykuya dalan korsanlar böylece Caesar'ın intikamına maruz kalır.

Ancak, nihayetinde, özellikle biyografi yazarları için bu hikâyenin en büyük çekiciliği, Caesar'ın neye dönüşeceğini gösteriyor olmasıydı. Bu durum, Plutarkhos ve Suetonius dışında, Caesar'ın erken yaşamıyla ilgili önemli bir açıklama sunan tek yazar olan Velleius Paterculus'un eserinde özellikle belirgindir (2.41-3). Velleius, Caesar'ın hayatını kapsamlı bir şekilde ele alacak kadar yeterli alana sahip olmadığını sıkça vurgulamış olsa da (2.41.1, 42.1), korsanlar hakkındaki hikâyeye ve özellikle Caesar'ın Asya valisiyle yaşadığı tartışmaya önemli bir yer ayırır. Çünkü bu olay, görünüşe göre, Caesar'ın gelecekte ne kadar büyük bir insan olacağının bir işareti olarak görülüyordu (2.42.1). Bu versiyonda, fidye ödendikten sonra, Caesar, sıradan bir vatandaş olmasına rağmen, bir gemi filosu toplar, korsanları kovalar, birkaç gemiyi ele geçirir, yakalanan korsanları hapse atar ve ardından doğrudan Bithynia'ya, prokonsül Iunius Iuncus'a gider. Çünkü Iuncus, hem Asya'yı hem de Bitinya'yı yönetiyordu ve Caesar, tutsaklarının infazı için ondan izin ister.

Antik kaynaklarda, Caesar'ın korsanlar tarafından yakalanmasına dair ana anlaşmazlık, olayların kronolojik sıralamasından kaynaklanır. Bu konuda en detaylı bilgiyi Plutarkhos ve Suetonius vermektedir; fakat her iki yazar olayların sıralamasında farklılık gösterir. Suetonius'a göre, Caesar Sulla'dan kaçtıktan sonra Asya'ya gitmiş ve burada eyaletin valisi M. Thermus'un emrinde görev yapmıştır. Thermus, o sırada Midilli

kuşatmasıyla meşgul olan Bithynia Kralı Nikomedes'ten gemi toplamasını istemiştir. Caesar, Midilli'deki görevinin ardından Kilikya'da Servilius Isauricus'un komutası altında da görev almıştır. Sulla'nın ölümünden sonra Caesar İtalya'ya dönmüş ve Makedonya'nın eski valisi C. Dolabella'ya karşı dava açmıştır. Bu davada başarılı olamayınca, Rodos'a gidip ünlü hatip Apollonios Molon'un öğrencisi olmuştur. Ancak, Rodos'a giderken Pharmakousa yakınlarında korsanlar tarafından esir alınmıştır. Korsanlarla bu olayın ardından Rodos'a ulaşmış; kısa süre sonra Üçüncü Mithridates Savaşı patlak verdiğinde Asya'ya geçmiş ve Mithridates'e karşı askeri harekâtlara katılmıştır (Suetonius. *Jul.* 1.3- 4. 2).

Üç temel kaynak, Caesar'ın korsanlar tarafından esir alınması ve ardından onları cezalandırması olayını, İ.Ö. 75/74 yıllarında Rodos'a yaptığı seyahatle ilişkilendirmektedir (Velleius Paterculus. 2. 42. 3; Suetonius. *Jul.* 4. 1-2; Aur. Vict. De vir. ill. 78). Bu görüş, çoğu modern tarihçi tarafından da kabul edilmiştir. Ancak, iki başka antik kaynak bu olayın daha erken bir tarihte gerçekleştiğine dair bir geleneği sürdürmektedir. Plutarkhos (Caes. 2. 4), Caesar'ın korsanlar tarafından yakalanmasını muhtemelen İ.Ö. 80'de, Bitinya Kralı Nikomedes'in sarayından dönüşüne bağlar. Polyaeus (Strat. 8. 23. 1) ise bu olayı İ.Ö. 81 yılına yerleştirir ve Caesar'ın komutanı Minucius Thermus adına donanma temini için Nikomedes'e gittiği sırada gerçekleştiğini belirtir. Aşağıdaki nedenlerle bu daha erken tarihin diğerlerine göre daha tutarlı olduğu düşünülmektedir.

Caesar'ın erken yıllarına dair üç ana kaynağın – Suetonius, Plutarkhos ve Velleius Paterculus – eserleri bulunmakta olup, bunlardan sonuncusu özellikle önemlidir. Çünkü Velleius'un eseri, erken bir tarihe (MS 30 civarı) yazılmış olup, Caesar'ın korsanlarla karşılaşmasının tarihini en kesin şekilde MÖ 74 civarına yerleştirir. Caesar, birkaç yıl önce önemli bir *hospitium* (misafirlik ve dostluk) ilişkisi kurduğu Bithynia Kralı IV. Nikomedes'in o dönemde ölümüne tanıklık etmiştir. Nikomedes, vasiyetinde krallığını Roma'ya bırakmıştı. Senato, vasiyeti kabul etmiş ve krallığın Roma'ya devriyle birlikte, Asya valisi Iunius Iuncus'un yönetimindeki eyaletlere Bithynia da eklenmiştir.

Öncelikle, Plutarkhos, Caesar'ın korsanları bir Junius'a teslim ettiğini belirtmektedir. Bu kişinin, İ.Ö. 75 yılında Asia ve Bitinya valisi olan M. Junius Juncus olduğu

düşünülmektedir ve Velleius Paterculus da onu bu şekilde tanımlar (2. 42. 3). Ancak, Plutarkhos'un aslında M. Junius Silanus'tan bahsettiği muhtemeldir. Silanus, L. Licinius Murena'nın emrinde bir elçi veya proquaestor olarak görev yapmış ve Murena'nın zaferini kutlamak amacıyla, İ.Ö. 82 sonlarında veya İ.Ö. 81'in başlarında Murena ile birlikte Roma'ya dönmüştü.

Julius Caesar'ın yakaladığı korsanları Bergama'da cezalandırılmak üzere M. Junius Silanus'a teslim ettiğini ve kendisinin de Nikomedes için olan görevini yerine getirdiğini düşünmek mantıklıdır. Thermus, Midilli kuşatmasının saha komutasını Lucullus'a devrettiği gibi, Bergama'daki birçok idari görevi de Silanus'a bırakmış olabilir.

Velleius Paterculus, Suetonius ve Aurelius Victor'un ortak bir kaynak kullandığını, bu kaynağın da Caesar'ın korsanlar tarafından yakalanma tarihini bilinçli veya bilinçsiz şekilde karıştırmış olduğunu anlamak artık daha kolaydır. İ.Ö. 81 yılında Caesar Bitinya'da resmi bir görevdeydi; o sırada M. Junius Silanus da muhtemelen Asia eyaletinin başkenti Bergama'da önemli bir Roma yetkilisi olarak bulunuyordu. İ.Ö. 75/74 yıllarında ise M. Junius Juncus, hem Bitinya'nın hem de Asia'nın valisi olarak görev yapmaktaydı.

Polyaenus, Caesar'ın korsanlar tarafından esir alındığı tarih ve koşullara dair en doğru anlatımı korumuş gibi görünse de, Plutarkhos Caesar'ın korsanları nasıl yenip cezalandırdığını daha ayrıntılı şekilde aktarmaktadır. Polyaenus'a göre Caesar, Milet'te korsanlara fidye verdikten sonra onlara bir ziyafet düzenlemiş ve şaraplarına uyuşturucu katmıştır. Korsanlar derin bir uykuya daldığında ise Caesar ve arkadaşları, gizlice korsan kampına soktukları kılıçlarla korsanları öldürmüşlerdir (Strat. 8. 23. 1). Plutarkhos ise Caesar'ın bazı yerel gemiler satın aldığını, korsanları Milet yakınlarındaki Pharmacusa adası açıklarında bir deniz savaşında ele geçirdiğini belirtir. Ayrıca Caesar'ın, tutsak ettiği korsanları Asya'daki Bergama'ya götürdüğünü ve sonunda onları çarmıha gerdirdiğini de bildirir (Caes. 2. 3-4).

Bu noktada, Plutarkhos'un anlatımı Polyaeus'a tercih ediliyor gibi görünmektedir. Hem Suetonius (Iul. 4. 1) hem de Valerius Maximus (6. 9. 15), Caesar'ın esir alınmasını Pharmacusa adasıyla ilişkilendirir. Polyaeus, Caesar'ın komutanı Minucius Thermus'un Midilli'yi kuşattığı dönemde Caesar'ın Midilli açıklarında korsanlarca yakalandığını öne sürerken (Strat. 8. 23. 1), Caesar'ın gerçekten de Plutarkhos'un belirttiği gibi Pharmacusa adasında tutulmuş olması mümkündür.

Korsanlığın gördüğü bu yoğun ilgi, genç Caesar'ın hikayesini, kaçırılmasını ve hızlı hareket etmesini, özellikle Iunius Iuncus'un iddia edilen eylemsizliğiyle birlikte, MÖ 70'lerin sonlarına kadar geçerli kılacaktı. Caesar'ın Roma'ya döndükten kısa bir süre sonra bu olayın bir versiyonunu anlatmaya başladığı muhtemeldir. Ayrıca, Plutarch'a göre (Vit. Pomp. 25. 4), Caesar, MÖ 67'de Pompeius'a korsanlar üzerindeki komutasını veren lex Gabinia'yı savunan tek Senatör'dü. Bu noktada Sezar, korsanlık meselesinde bir tür 'uzman' olarak kabul ediliyorsa, bunun çok daha mantıklı olacağı açıktır. Bu konuşma, tüm hikayeyi (ana kaynaklardan alınan verilerle) tekrar gözden geçirmek ve daha tanıdık hale getirmek için mükemmel bir fırsat sunabilirdi. Hatta konuşmanın bir kopyası günümüze kadar korunmuş olabilir.

Sonuç olarak Caesar'ın korsanlara karşı kazandığı zaferin hikayesi, Velleius Paternulus'tan Matthias Gelzer'e kadar birçok biyografi yazarınca genellikle onun cüretkarlığının ve enerjisinin bir yansıması olarak değerlendirilmiştir. Cüretkâr ve enerjik bir Sezar olduğu kesinlikle doğrudur. Ancak bu hikâye, doğrudan Sezar'dan kaynaklandığı için, onun kendini tanıtmaya yeteneğinin de bir örneği olarak kabul edilmelidir.

Antik ve modern yaşamlarında Caesar'ın, Küçük Asya kıyılarındaki korsanlarla doğrudan karşılaşmasının ona bölgede potansiyel müşteri kazandırma fırsatı sunduğu vurgulanmamıştır. Ancak bu tür müşteriler, herhangi bir Romalı Senatör için son derece değerliydi ve Sezar bu dönemde onları kazanmaya hevesliydi. Olayı daha geniş bir bağlama yerleştirdiğimizde, sadece gençliğin cüretkarlığını değil, aynı zamanda genç adamın taşra ve nihayetinde Roma'da faydalı bağlantılar edinme ve itibarını artırma çabalarının küçük ama önemli bir adımını da gözler önüne serdiğini görmekteyiz.

2.6. Servilius Vatia Isauricus ve Korsanlıkla Mücadelesi

Geç Roma Cumhuriyeti tarihinde önemli bir figür olan Servilius Vatia Isauricus, geleneksel Romalı devlet adamı anlayışının son büyük temsilcilerinden biri olarak kabul edilmektedir. Daha önce bahsedildiği gibi, MÖ 102 yılında Marcus Antonius’a *Cilicia provincia* tanımlanmıştır. Her ne kadar *provincia* terimi günümüz anlamında “eyalet” olarak kullanılsa da burada görev ve eylem alanını belirtmek amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Bu doğrultuda, Marcus Antonius gibi prokonsüllerin temel görevi korsanlıkla mücadele etmek olmuştur. Yetki alanı Kilikia olarak tanımlanmakla birlikte, bu bölge sınırlarının görev sürecine göre değişkenlik gösterdiği bilinmektedir (Kaya, 2005: 17-18; Kurt ve Karakuş, 2023: 143).

Lykia’nın doğu kıyılarında, korsan etkinliklerinin etkisi fazlasıyla hissedilmekteydi. Olympos, Korykos ve Phaselis gibi şehirlerin korsanların kontrolüne geçtiği ve Zeniketes’in kendini kral ilan ettiği bu bölgelerde korsan faaliyetleri oldukça yoğundu (Strabon. 14. 5. 7; Appianos, *Mithridatikos*. 92). Özellikle kıyı bölgeleri ve korunaklı alanları tercih eden bu korsan grupları, ele geçirdikleri şehirleri ekonomik ve ticari anlamda ciddi zarara uğratmaktaydı (Öztürk, 2018: 41; Kurt ve Karakuş, 2023: 144).

Bu koşullar, Roma’nın bölge üzerindeki kontrolünü zorlaştırmış ve korsanlarla mücadeleyi devlet için öncelikli bir görev hâline getirmiştir.

Antik kaynaklara göre Lykialılar, oldukça uygar ve düzenli bir yaşam sürmekteydi. Gelirlerini haksız yollardan elde etmedikleri ve korsanlık faaliyetlerine dâhil olmadıkları düşünülmektedir. Ancak, Zeniketes adlı korsan liderinin bu bölgenin doğusunda faaliyet göstermesi ve Lykialı olarak anılması, bu görüşe dair bazı soru işaretleri yaratmaktadır. Zeniketes’in Olympos Dağı’nı üs olarak kullandığı tahmin edilmektedir. Bu yerleşimi kullandığı için Lykialı sayılmakla birlikte, Strabon onun aslında Kilikialı olabileceğini de öne sürmektedir (Strabon. 15. 5. 7; Uğurlu, 2007: 6).

Olympos ve Phaselis gibi şehirlerin korsanların eline geçmesi, bölgenin doğusundaki kontrolsüz ortamın göstergelerindendir. Zeniketes'in, Korykos, Phaselis ve Attaleia'yı kapsayan bir korsan devleti kurduğu düşünülmektedir. Bu durum, bölgedeki otorite boşluğunun ve yerel krallıkların kendi aralarındaki mücadelenin sonucunda korsanlara duyulan paralı asker ihtiyacının artmasıyla açıklanabilir. Korsanlar, çevrelerindeki huzursuz ve geçim sıkıntısı çeken insanları da yanlarına çekerek toplumsal bir sorun hâline gelmiştir.

Servilius Vatia, Olympos'u ele geçirince Zeniketes kendisini ve ailesini ateşe vermişti. Strabon bu olaydan şöyle bahsetmişti:

“Tauros Dağları yamaçlarında Zeniketes'in korsan kalesi bulunuyor. Olympos'u kastediyorum. Hem dağdan, hem kaleden bütün Lykia, Pamphylia, Pisidia ve Milyas görülebilir. Fakat bu dağ Isauricus (=Servilius Vatia) tarafından ele geçirilince, Zeniketes kendini ailesiyle birlikte ateşe verdi. Korykos, Phaselis ve Pamphylia'da daha birçok kent onundu; fakat tümü Isauricus tarafından ele geçirildi (Strabon. 14. 5. 7.).

2.6.1. Servilius Vatia Isauricus'un Harekât Planı

MÖ 102 yılında bölgeye ilk seferi düzenleyen Marcus Antonius'un ardından Roma, korsanlıkla mücadele stratejisini değiştirerek deniz ve kara saldırılarını bir arada yürütme kararı almıştır. Bölgeden gelen şikayetlerin devam etmesi ve denizlerin güvenliğinin ticareti olumsuz etkilemesi nedeniyle, MÖ 78 yılında Servilius Vatia'nın bölgeye gönderilmesine karar verilmiştir (Florus, *Epitoma* 1. 41. 4).

Servilius Vatia, 78 yılının baharında Tarentum limanından yola çıkarak görev bölgesine ulaşmış ve ilk yılını askeri hazırlıklarla geçirmiştir. Vatia, iki aşamalı bir harekât planı oluşturmuştur. Sayısı kesin olarak bilinmemekle birlikte, plan için beş *legio*'dan oluşan

bir kara ordusu ve iyi donanımlı savaş gemilerinden oluşan bir filo toplamış olduğu düşünülmektedir.

Plana göre, ilk aşamada denizdeki saldırılarla korsanların karaya çekilmesi sağlanacak, ardından karadaki korsan üsleri birer birer ele geçirilecekti. Harekâtın ilk aşaması aynı yıl içinde tamamlanmış, ancak Roma donanması bu süreçte ciddi kayıplar vermiştir. Yine de Servilius Vatia komutasındaki birlikler, denizlerde korsan güçlerini mağlup ederek üstünlük kurmayı başarmıştır (Cicero, *Verrinae* 2. 5. 66; Florus, *Epitoma* 1. 41. 4-5; Camgöz & Sayar, 2010: 53; Öztürk, 2018: 42-43; Kurt & Karakuş, 2023: 144).

Bu kapsamlı strateji, Roma'nın bölgedeki etkinliğini artırırken, korsanlara karşı yürütülen mücadelede deniz ve kara operasyonlarının birlikte uygulanmasının önemini göstermiştir.

2.6.2. Servilius Vatia'nın Tauros Dağları'na Yönelişi

MÖ 77-76 yılları arasında Servilius Vatia'nın gerçekleştirdiği askeri harekât, Pamphylia Körfezi'nin batısında Roma hâkimiyetini yeniden güçlendirmiştir. MÖ 75 yılına gelindiğinde ise Vatia, harekâtın yönünü değiştirerek Tauros Dağları'nın kuzeyine yeni bir sefer planlamaya karar vermiştir.

Tauros Dağları'nın hedef olarak seçilmesi, şaşırtıcı bir karar olarak değerlendirilmiştir. Çünkü korsanlık faaliyetleri genellikle Kilikia Trakheia olarak bilinen dağlık Kilikia bölgesinin sahil kesiminde yoğunlaşmaktaydı. Bu nedenle, harekâtın sahil bölgelerine odaklanmasının stratejik açıdan daha uygun olacağı düşünülmüştür (Cicero, *De Lege Agraria* 1. 5; Kurt & Karakuş, 2023: 145).

Ancak, Vatia'nın Tauros Dağları'na yönelmesi, Roma'nın bölgede kapsamlı bir kontrol sağlama ve korsanlık faaliyetlerinin kökünü kazıma stratejisinin bir parçası olarak

değerlendirilebilir. Bu kararlar, korsanlara karşı daha geniş çaplı ve etkili bir mücadele amaçlanmıştır.

Bu bölgede yaşayan halkların oldukça savaşçı olduğu bilinmekte olup, özellikle Isaurialılar dikkat çekmektedir. Bölgenin kısıtlı imkânlarla sahip olması nedeniyle, bu halkların geçimlerini büyük ölçüde haydutluk yaparak sağladıkları tahmin edilmektedir (Öztürk, 2009: 301). Aynı zamanda, bu toplulukların korsanlık faaliyetleriyle ilişkili olabileceği de düşünülmektedir. Korsanlık ve haydutluk, genel anlamda birbirlerinden kolayca ayrılamayan olgular olarak kabul edilebilir.

Ancak, Servilius Vatia'nın bu bölgeye sefer düzenlemesinin bir diğer amacının da kişisel itibarını artırmak olduğunu göz ardı etmemek gerekir. Daha önce savaşılmamış topraklarda zafer kazanmak, her Romalı askerin arzuladığı bir onur kaynağı olup, bu durumun karşısında şeref ve ün kazanmak, askeri stratejilerin belirlenmesinden daha öncelikli görülmüş olabilir (Tozan, 2014: 160; Kurt ve Karakuş, 2023: 146).

Böylece, Vatia'nın harekâtı sadece korsanlarla mücadele etmekle kalmamış, aynı zamanda Roma'nın itibarını yükseltme ve kendisine kalıcı bir ün sağlama amacını da taşımıştır. Bu motivasyonlar, seferin hem askeri hem de siyasi boyutlarını şekillendirmiştir.

Servilius Vatia'nın Tauros Dağları'nın kuzeyine düzenlediği harekâta büyük olasılıkla Attaleia kentinden başladığı düşünülmektedir. Kuzeydoğuya doğru ilerleyen Vatia'nın, Perge üzerinden Kestros Nehri'ne girdiği tahmin edilmektedir. Harekâtın devamında, Limnai (Eğirdir) Gölü'nün güney kıyılarına ulaşana kadar vadi boyunca ilerlediği ve buradan yönünü doğuya çevirdiği öne sürülmektedir. Ancak seçilen bu güzergâhın fiziki açıdan oldukça zorlu olduğu da belirtilmektedir.

Bazı görüşlere göre ise Vatia'nın rotası ters yönde gerçekleşmiştir. Bu senaryoya göre, Vatia önce Karalis Gölü'nün (Beyşehir Gölü) kuzeyinden ilerleyerek Killanion Ovası'na ulaşmış ve böylece harekât sahasına giriş yapmıştır (Kurt ve Karakuş, 2023: 148).

Harekât güzergâhının belirsizliği, hem bölgenin coğrafi zorluklarından hem de harekâtın farklı yorumlarla aktarılmasından kaynaklanmaktadır. Ancak her iki durumda da Vatia'nın zorlu arazi şartlarına rağmen operasyonunu başarıyla yürüttüğü anlaşılmaktadır.

Servilius Vatia, Isauria bölgesine ilerlemeden önce Atenia kentini ele geçirerek burayı *ager publicus* (kamusal toprak) ilan etmiş ve harekâtın ilk aşamasını başlatmıştır. Isauria, Eski (Palaia/Vetus) ve Yeni (Nea/Nova) olarak adlandırılan iki dağlık kentten oluşmaktaydı. Bu iki kente sahip olmak, bölgede kesin bir hâkimiyet kurmak açısından kritik bir öneme sahipti.

Servilius Vatia'nın harekâtındaki ilk hedef, Isaura Vetus kentini kuşatma altına almak olmuştur. Ardından stratejik bir hamle yaparak, kentin savunmasını zayıflatmak amacıyla Çarşamba Çayı'nın yatağını değiştirmiştir. Bu taktikle kuşatma altındaki kenti susuzluk tehdidiyle karşı karşıya bırakmak ve savunmacıların teslim olmasını sağlamak amaçlanmıştır.

Kritik su sıkıntısıyla baş eden Isaurialılar, bir gece ani bir saldırı düzenlemeye çalışsalar da başarılı olamamış ve ağır kayıplar vererek yeniden surların içine çekilmişlerdir. Zayıflayan askeri güçleri ve tükenmek üzere olan su stokları, savunmalarını daha da zor duruma sokmuştur. Çaresiz kalan Isaurialılar, Servilius Vatia'nın merhamet göstereceği umuduyla teslim olmayı kabul etmişlerdir. Ancak Vatia, beklenenin aksine acımasız davranmış ve kenti yerle bir ettirmiştir. Kentin halkı ise köle olarak satılmıştır (Strabon. 12. 6. 2; Arslan, 2003: 103; Kurt ve Karakuş, 2023: 148-149).

Bu harekât, Roma'nın bölgedeki otoritesini pekiştirmiş olsa da Vatia'nın sert tutumu, hem askeri stratejilerin hem de Roma'nın itibarının şekillendiği önemli bir olay olarak kaydedilmiştir.

2.6.3. Vatia'nın Isaura Nova Üzerine Hârekâtı

Servilius Vatia, bölgenin hâkimiyetini sağlamak amacıyla karşısındaki engellerden biri olan Isaura Vetus'un ele geçirilmesinin ardından vakit kaybetmeden Isaura Nova'ya doğru harekete geçmiştir. Isaura Nova'yı temsilen bir heyet, Vatia ile görüşmek üzere gelmiş ve amaçları barış zeminini oluşturmaktır. Heyet, barışın sağlanması için rehine vermeyi ve Vatia'nın talimatlarını kabul etmeyi taahhüt etmiştir.

Vatia, korku içindeki bu kente olabildiğince yaklaşmayı planlasa da barış fikrine olumlu bir yaklaşım sergilemiştir. Askerlerinin çevreye zarar vermesini engellemesi, bu tutumunu destekler niteliktedir. Önceden taahhüt edilen rehiner, Vatia'ya ulaştırılmış ve barış görüşmelerine başlanmıştır. Vatia'nın öne sürdüğü şartlar, kente sığınan düşmanların teslim edilmesi ve tüm silah ile askeri araçların bırakılması üzerine odaklanmıştır.

Ancak heyet, net bir karar veremeyerek kente geri dönmüştür. Kentteki genç nüfus, silahlarını ve sığınanları teslim etmeyeceklerini bildirerek barış şartlarını reddetmiştir. Barış görüşmelerinde oluşturulan korku dağılmış ve Roma gücüne meydan okunmuştur. Ancak barış yanlısı bir kesimin varlığına rağmen, silahlarını teslim ettikten sonra ne olacağı konusunda tereddüt yaşamaları, net bir karar vermelerini engellemiştir.

Kentteki tartışmalar sürerken, Servilius Vatia'nın olumlu yaklaşımı hızla değişmiş ve askerleri kenti kuşatmıştır. Sonuç olarak, Isaura Nova da Roma gücüne boyun eğmiş ve Servilius Vatia'nın Tauros harekâtı başarıyla tamamlanmıştır. Böylelikle Isauria Bölgesi, Roma hâkimiyeti altına girmiştir (Sallustius, *Historiae* 2. 69; Magie, 1950: 289; Kurt ve Karakuş, 2023: 149-150).

2.6.4. Vatia'nın Zaferi

M.Ö. 74 yılında bölgeden ayrılan Servilius Vatia'nın zaferle Roma'ya dönüşü, halkın coşkuyla karşılamasına neden olmuştur. Elde ettiği başarılar, kamuoyunda popülerliğini artırmış ve zor bir bölgeyi ele geçirmesi, itibarını güçlendirmiştir. Bu durum, kazandığı unvan ve onurlarla da pekişmiştir. Vatia'nın dönüşünde kazandığı zaferin anısına, adının yanına *Isauricus* agnomen'i eklenmiştir (Strabon. 12. 6. 2; Florus. 1. 41. 5; Öztürk, 2006: 62; Topdal, 2007: 52; Kurt ve Karakuş, 2023: 150).

Ele geçirilen ganimetler ve yakalanan korsanların sergilendiği *triumphus* töreni oldukça görkemli geçmiştir. Ancak günün sonunda konuşulan konu, törenin gösterişi veya görkemi değil, Servilius Vatia'nın erdemliliği olmuştur. Vatia'nın, ele geçirdiği sayısız ganimeti kendi şahsi servetine ekleme hakkına sahip olmasına rağmen, bunları devlet hazinesine bağışlaması, kamuoyunun takdirini kazanmasına yol açmıştır. Böylelikle şahsi çıkarları yerine devletin gelişmesine katkıda bulunmuş ve onursal bir davranış sergilemiştir (Magie, 1950: 290-291; Kurt ve Karakuş, 2023: 150).

Servilius Vatia Isauricus'un Cilicia proconsul'luğu sırasında gerçekleştirdiği askeri harekâtların stratejik açıdan yetersiz bulunduğu dair bir düşünce varlığını sürdürmektedir. Bu durumun temel nedeni, ilerleyen yıllarda korsanlık sorununun, öncekilerden daha güçlü bir şekilde yeniden ortaya çıkması olarak değerlendirilmektedir. Ancak Vatia'nın başarıları, Roma'yı korsanlıkla mücadelede daha kararlı bir yol izlemeye itmiştir.

Bunun yanı sıra, bu seferin korsanlığı tamamen sona erdirmek için değil, korsanlık faaliyetlerini destekleyen kaynaklara darbe vurmak amacıyla yapıldığı görüşü, seferin genel olarak başarılı olduğu düşüncesini pekiştirmektedir. Vatia'nın imkânları ve yetkileri, daha sonra korsanlık sorununu köklü bir şekilde çözmek için gönderilen Cn. Pompeius Magnus ile kıyaslandığında kısıtlı olduğu açıkça görülmektedir (Cicero, *Verres* 2. 2. 8; De Souza, 2008: 82; Kurt ve Karakuş, 2023: 151).

Roma'nın korsanlarla m¼cadelesi genel olarak değerlendirildiğinde, Servilius Vatia'nın seferi, M.Ö. 102 ile 67 yılları arasında korsanlara en ağır darbeyi vuran harekâtlar arasında kabul edilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

POMPEIUS'UN KORSAN SEFERİ

3.1. Görev Alanın Belirlenmesi

Roma'nın korsan sorununu çözmesinde Akdeniz ticaretinin zorlaşmasının yanı sıra tahıl gönderiminin de tehlikeye girmesi belirleyici bir etken olmuştur. Bu sebeple bu sorunu çözmek için bitirici hamlelere karar vermiştir. Bu doğrultu da MÖ 67 yılında Consul A.Gabinius ' Lex Gabini' adında bir kanun tasarısıyla Pompeius Magnus'un bölgeye gönderilmesini senotaya sunmuştur.(Bunson, 2002: 224; Konstam, 2018: 22) .

Bu kanun ile *privatus proconsul* ünvanı ile Pompeius Akdeniz çevresinde 50 Roma mil (yakl.74 km) içerilere, üç yıl süresince geçerli olmak üzere tüm eyalet valilerinin imperiumlarına eşit olan bir imperium ile korsanlıkla mücadele etmek için gönderilmiştir. Tüm bu yetkiler haricinde ise bölgedeki tüm krallıklara ve topluluklara da müdahale etme yetkisi bulunmaktaydı. "İmperium proconcularemaius" olarak geçen bu yetkinin sınırlarının oldukça geniş olmasının haricinde ise emrine verilen kaynakların fazlalığı da Roma'nın korsanlık sorununu tamamen çözme niyetinde olduğu kanıtlar niteliktedir. (Cicero, *Lex Manilia*, 23. 67; Plutarkhos, *Pompeius*. 25; De Souza 1999: 161-167; Freeman 2003: 401; Camgöz & SAYAR, 2010: 53; Tozan, 2014: 162; İlboğa, 2023: 13) .

Pompeius'a bu sefer için 120 bin piyade, 4 bin atlı, 500 gemi ve 24 legatus'un haricinde elinde kalan parayı da korsanlarla mücadelede kullanma yetkisi verilmiş olup Roma'nın bu kaynak temininin oldukça büyük olduğu görülmektedir (Ek-11). Pompeius'un sınırsız yetkiyle donatıldığına yönelik görüşlerin varlığı da bu durumu açıklar niteliktedir. (Cicero, *Pompeius*. 13-15; Arslan, 2003: 109; Arslan, 2007: 438; Topdal, 2007: 56; Kaplan, 2015: 69).

Roma Senatosu MÖ 67 yılında "lex gabinia de pirates persecuendis" kanunuyla sağlamış olduğu ordu ve bütçe göz önüne alındığında yapılması planlanan harcamalar, bir

devletin yıllık masrafı konumunda olup böylelikle Roma'nın korsanlık sorununu ne kadar ciddiye aldığı ve çözülmesi için çaba harcadığını görmekteyiz (Magie, 1950: 298-299; Bunson, 2002: 224; Yıldırım, 2016: 97). Verilen bu yetki ve kaynaklar, bu bakımdan değerlendirdiğimiz de oldukça önemlidir. Ayrıca bu göreve Pompeius'un önerilmesi de diktatörlük yetkisinin tehlikeli olması bakımından, halkın askeri olarak Pompeius'a güvenini göstermektedir.

Marcus Antonius'un Kilikia'ya gönderildiği MÖ 102 yılından itibaren değerlendirildiğin de Pompeius'a verilen yetkiler, Roma'nın Doğu Akdeniz'deki korsanlık faaliyetine karşı uzun yıllardır izlediği politikada değişikliğe gittiğini göstermektedir. (De Souza, 1999: 161; Tozan, 2014: 162) Romalı vali veyahut komutanların korsanlığın yaygın olduğunu düşündükleri Girit, Kilikia gibi bölgelerde yapmış oldukları askeri harekâtların bir çözüme ulaşmadığını gören Roma, bu haydut güçleri ile tüm imkanlarını kullanarak mücadeleye girişmişti. Kendisine oldukça geniş yetkiler verilen Pompeius, Dağlık Kilikia'da bulunan Korakesion'da korsanları yenilgiye uğratmış olup bu çarpışma yaklaşık 40 gün sürmüştür. (Yıldırım, 2016: 98) Bu zaferin arkasından Pompeius'un yapmış olduğu sosyo-ekonomik ve toplumsal düzenlemeler ile Anadolu'nun güney kıyılarında ki korsanlık sorunu, Roma için zararlı olmaktan çıkmıştır. Pompeius'un kısa sürede elde ettiği bu zafer ile birlikte prestiji artmış olup, ilerleyen zamanlar da Mithridates Savaşları'nda da etkin bir rol oynadığı görülmektedir.

3.2. Lex Gabina Yasasının Kabulü ve Tartışmalar

M.Ö. 66 yılının başlarında, Pleblerin tribünü Gaius Manilius, mevcut durumun düzeltilmesine yönelik bir yasa tasarısı sundu. Bu yeni düzenleme, bir yıl önce yürürlüğe giren Gabinius yasasına dayandırılmış olsa da, daha geniş kapsamlı hükümler içeriyordu. Bu yasa ile Pompeius, Roma'nın iki düşmanı Mithridates ve Tigranes'e karşı yürütülecek savaşta başkomutan olarak atanıyordu. Bu yasa ile Pompeius, Roma'nın iki düşmanı Mithridates ve Tigranes'e karşı yürütülecek savaşta başkomutan olarak atanıyordu. Küçük Asya ve çevresindeki denizlerde sınırsız yetkilere sahip kılınan Pompeius'a, Asya eyaletlerinin valilerine görevlerini ve ordularını kendisine devretmeleri talimatı verildi.

Ayrıca, korsanlara karşı mücadele için görevde bulunan temsilciler atama yetkisi de kendisine verildi (Magie, 1950: 248).

Teklif, Senato'daki muhafazakâr kanadın liderleri tarafından sert eleştirilere maruz kaldı. Pompey'e doğrudan karşı çıkmaktan kaçınacak kadar temkinli davranan bu kişiler, bu kadar geniş yetkilerin verilmesinin tüm geleneklere aykırı olduğunu ve hiç kimseye bu ölçüde bir yetki tanınmaması gerektiğini savundular (Cicero, *Pomp.* 52.). Ancak, muhalefetleri zayıf kaldı. Halkın desteğini sağlamak kolaydı; Pompey'in ününe ve başarılarına hayran kalan halk, iktidardaki oligarşiye karşı çıkmaya hazırdı. Ayrıca, Asya'da barış ve yatırımlarının güvenliği isteyen mali çevrelerin desteğini kazanmak da bir o kadar zahmetsizdi. Teklifi destekleyen senatörlerin sayısı da fazlaydı. Bu destekçiler arasında Servilius Isauricus, Marcus Cicero ve muhtemelen Julius Caesar da vardı: Cicero, Pompey'e gerçekten hayranlık duyduğundan ve onunla daha yakın bağlar kurmayı amaçladığından teklifi destekliyordu; Caesar ise, halkın beğenisini kazanmanın yanı sıra, bir gün kendisinin de benzer yetkilere sahip olabilmesi için bu yasa'yı bir örnek oluşturmak amacıyla destekliyordu (Magie, 1950: 351).

Cicero'nun yasa tasarısını destekleyen seçmenler, Krallar ittifakının güçlü bir tehdit oluşturduğu ve Roma Asya'sı için ciddi bir tehlike teşkil ettiği konusunda hemfikir. Mithridates'in yirmi iki yıl önce Yunan şehirlerine ve Romalı komutanlara yönelik acımasız saldırıları ve daha yakın tarihte Bithynia'da gerçekleştirdiği yağmalar, hala belleklerde tazeydi. Özellikle iş dünyasına, batı eyaletlerindeki vatandaşlarının ve kendi yatırımlarının tamamen yıkımdan kurtulması için tek çıkış yolunun bu yasa tasarısını desteklemek olduğu vurgulandı. Ancak Cicero'nun dinleyicilerine, Küçük Asya'daki mevcut çıkmazın, hükümetin yetenekli komutanları görevden alarak doğudaki görevlere yetersiz isimleri ataması nedeniyle ortaya çıktığı ve Lucullus'un son başarısızlığının büyük ölçüde elçilerin tedbirsizliği ve askerlerin itaatsizliği sonucu olduğu belirtilmedi. Mithridates'in kendisini atalarının hükümdarı olarak kabul ettirdiği bilgisi de es geçildi; artık altmış beş yaşına gelmiş olan Mithridates, kaynaklarının mevcut durumu göz önüne alındığında, yaşlılık onu alt etmeden yeni bir işgali başarıyla gerçekleştirme umudunu büyük ölçüde yitirmişti. Benzer şekilde, Tigranes'in durumu da göz ardı edildi; Kapadokya'yı kısa süreliğine işgal eden

Tigranes'in oğlu, kralın yokluğunda isyan girişiminde bulunmuş, Tigranes ise bu asi girişimi bastırmak üzere Ermenistan'a geri dönmüştü. (Appianos, *Mith.* 104: Cassius Dio. 36 .51.1).

Tasariya oybirliğiyle onay verildiği haberi, olabilecek en hızlı şekilde Pompey'e ulaştırıldı. O sırada Kilikya'daydı ve yeni fethedilen korsanları kıyı kasabalarına yerleştirme işleriyle meşguldü. Bu karar, her ne kadar onun tam bilgisi ve hatta önerisiyle alınmış olsa da, karakteristik bir hayal kırıklığı yaşadı ve kendisine yüklenen bu yeni görevin ağırlığı altında ezildiğini hissetti. Yine de bu sorumluluğu büyük bir coşkuyla üstlenmeye karar verdi.

3.3. Pompeius'un Stratejik Yaklaşımları

Pompeius emrinde olan donanmayı ve hedef bölgesi olan Akdeniz'i 13 ayrı bölüme ayırarak her bir filonun başına centurion atamıştır (Konstam, 2018: 24). Bu filoların görevlerine bakıldığında denetim yaptıkları bölgede karşılaştıkları korsanları etkisiz hale getirmek veyahut takviye güç almasını engelleyerek zayıflatmaktı. Bu filolardan birkaçının görev alanından bahsetmemiz gerekirse Boğaz ve Marmara denizi; Marcus Pupius Piso, Ege kıyıları; Lucius Lollius, Pamphylia ve Anadolu'nun güney kıyıları ise Quintus Caecilius Metellus Nepos olarak sayılabilir. Nepos'un bu kıyıları denetlemesi ile Kilikia'dan da sorumlu olmuştur (Topdal, 2007: 56; Kaplan, 2015: 69; Yıldırım, 2016: 97).

Pompeius ise 60 gemilik filosu ile Batı Akdeniz kıyılarında faaliyet gösteren korsanlarla mücadele edecek olup öncelikle bu bölgede bulunan korsanları etkisiz hale getirerek Roma'ya giden deniz yollarını koruma altına almış ve tahıl ticaretinin sorunsuz bir şekilde güvenle devam etmesini sağlamıştır (Topdal, 2007: 56; Kaplan, 2015: 69).

Korsanların oldukça gelişmiş denizcilik yetenekleri ve gemi yapım tekniklerine karşı koymak amacıyla Pompeius donanmasına "Liburnian" adlı manevra yeteneği oldukça yüksek ve hızlı gemiler eklemiştir (Ek-9). Bu gemiler Roma lejyonlerini taşıyan "Rhodean

Bireme” gemilerini, korsan saldırısında korumakla görevlendirilmişlerdir (Yıldırım, 2016: 97).

3.3.1. Pompeius’un Başarılı Korsan Seferi

Komutanlar kendileri için belirlenen bölgelere vardktan sonra Akdeniz’de ortak bir hücum başlatılmış olup Pompeius, donanmasının bir bölümüne Doğu Akdeniz’deki tüm korsanları ele geçirmelerini bildirmiş ancak Kilikia bölgesine dokunmamalarını emretmiştir (Topdal, 2007: 56-57;). Bu plandaki amacı, Kilikia bölgesini korsanların sığınacağı bir üs olarak bırakıp güvenli bir alanda olduklarını düşündürmek olarak görülmektedir. Kilikia’da görev alan komutanlar ise bu emir doğrultusunda bekleyerek yapılacak olan sefer için hazırlıklarını sürdürmüşlerdir. Diğer bölgelerde korsanların ortadan kaldırılması ile Kilikia bölgesine asker çıkarılmaya başlanmış olup bu durum karşısında korsanların kaçma ya da saklanma imkânı kalmadan etkisiz hale getirilmişlerdir. Korsan liderlerini öldürmesine rağmen hoşgörülü bir Romalı olarak Pompeius, geri kalanları bağışlamış olup onların bir kısmını da fidye ile serbest bırakmıştır. Bazılarını ise yardım karşılığında bağışlayacağı koşulunu öne sürmüştür. (Yıldırım, 2016: 97).

Pompeius’un korsan tehlikesini ortadan kaldırdığı Doğu Akdeniz seferinde 10.000 korsanı öldürüp, 20.000 korsanı da teslim aldığı tahmin edilmektedir. Ayrıca birçok yerleşim yerini ele geçirmiş olsa da korsanların varlığı tamamen silinmemiştir (Magie, 1950: 299-300; Southern, 2002: 64-65; Topdal, 2007: 57).

Pompeius, korsanlık sorununun tekrar çıkmasını engellemek amacıyla önlem olarak Kıbrıs, Rodos ve Suriye’de kontrol limanları oluşturarak, Kilikia’da korsanların tekrardan toplanmaması için sıkı bir kontrol oluşturmuştur. Korsanların yerleşebileceği koy ve körfezler sürekli denetlenerek bu önlem devam ettirilmiştir. Korsanların yerel halk tarafından destek gördüğünü bilen Pompeius, bölgeyi ele geçirdikten sonra burada yaşayan toplulukları göç etmeye zorlamış, kıyı bölgelerde yaşayarak balıkçılık ve korsanlıkla geçinen bu insanları iç bölgelere yerleştirerek tarım yapmalarına imkân sunmuştur. Birçoğu gelirleri olmadığı için korsanlık faaliyetine girişmiş olup bu şekilde topluma uyum sağlayarak

yaşamlarına devam etmeleri ve tekrardan sorun yaratmaları engellenmiş olmuştur. Pompeius'un bu çalışmalarının yaklaşık üç ay sürdüğü düşünülmektedir (Casson 1991: 182-183; Arslan, 2003:207; Konstam, 2008: 21; Yıldırım, 2016: 98).

3.3.2. Tarkondimotos ve Pompeius'un Düzenlemesi

Roma, MÖ 64'ten itibaren Kilikia Trakheia'nın doğu kesimlerinde yerel aşiret liderleri aracılığıyla bölgeyi kontrol altına almayı başarmıştır. Bu yöntem, hem yönetimi uyum içinde yürütmesini sağlamakta hem de olası sorunları önlemektedir. Bu aşiret liderlerinden bazılarının, daha önce ele geçirilen korsanlar arasından seçilmiş olması, onların Roma'ya destek vererek ilişkilerini iyi tutmak ve Roma'nın çıkarlarını gözetmek amacıyla hareket ettiklerini düşündürmektedir. Bölge, Anadolu ve Mezopotamya arasındaki stratejik konumu nedeniyle önem taşımakta, aynı zamanda Parth tehlikesi karşısında denetim altında tutulması gerekli bir nokta olarak öne çıkmaktadır (Kurt, 2009: 124).

Pompeius, Mithradates tarafından yakın zamanda ele geçirilen ve kentsel olarak yeterince gelişmemiş olan bölgeleri, kendisiyle işbirliği yapan yerel krallara veya hanedanlara vermiş; ya da bu bölgelerde bağımlı yeni hanedanlar kurarak Roma egemenliğini pekiştirmiştir.

Romalılar, Anadolu'daki düzenlemeleri çerçevesinde, henüz Roma yönetimine tam olarak dahil edilip bir eyalet statüsüne kavuşturulamamış olan doğu bölgelerini yerel hükümdarların idaresine bırakmıştır. Bir başka deyişle, Anadolu'nun verimsiz, yönetimi zor, stratejik olarak denetimi güç ve sürekli sorun çıkarma potansiyeline sahip olan bölgeleri, Roma'ya bağlı krallara teslim edilmiştir (Syme, 1939: 325; Levick, 1967: 25).

Roma'nın, Anadolu'nun dağlık bölgelerinde uyguladığı yönetim politikasında, yerel hükümdarlar bu alanların sorumluluğunu üstlenmiş, ancak bölgeleri kendi yöntemlerine göre idare etme özgürlüğüne sahip olmuştur. Ancak, bu küçük krallıkların hiçbiri, halklarından asker toplamak için yeterli güce veya araçlara sahip değildi. Bu durum, Roma'nın

Anadolu'da kurduğu bağımlı krallıklar sisteminin düzenli ve sorunsuz işlemesine katkı sağlamıştır (Shaw, 1990: 229).

Roma'nın Anadolu'daki yönetim anlayışı, genellikle Roma'nın güvenini kazanmış yerel liderler ya da rahip-krallar aracılığıyla yürütölmüştür. Bu yönetim tarzı, yerel otoriteler ve költlerin ön plana çıkarıldığı, aynı zamanda kişisel dostluk bağlarıyla güçlendirildiğı bir yapıya dayanmıştır. Bu modelin en çarpıcı örneğı, M.Ö. I. yüzyıl ortalarından M.S. I. yüzyıl başlarına kadar Doğı Kilikya'da hüküm süren Tarkondimotos Krallığı'dır (Kurt, 2011: 430).

Askerî sorunun bu şekilde çözölmemesinin ardından, Pompeius'un önündeki bir sonraki görev, Kilikya'ya verilecek yeni statüyü belirlemek, yani yönetsel bir çözüm üretmektir (Mutafian, 1988: 196). Bu amaçla, M.Ö. 64 yılında Amisos (= Samsun) kentinde, Anadolu eyaletlerini kapsayan oldukça geniş kapsamlı idarî düzenlemeler gerçekleştirmiştir. Bu düzenlemelerin içinde, tahmin edileceğı üzere, Kilikya da yer almaktaydı.

Pompeius'un planladığı bu düzenleme kapsamında, Kilikya, güneydoğuda Suriye Eyaleti ve kuzeyde Kappadokia Krallığı arasında stratejik bir konuma sahipti. Ancak, iç kesimlerde bulunan ve Hellenleşmenin daha az etkili olduğı karmaşık bölgeler, Galatia kralı Deiotaros, Kappadokia kralı Ariobarnazes ve Kommagene kralı I. Antiokhos gibi Roma'ya bağı yerel krallara devredilmiştir. Bunun yanında, Kilikya Eyaleti'nin dağık bölgelerinde, Olba Tapınak Krallığı gibi küçük prensliklerin varlığı Pompeius tarafından korunmuştu. Ayrıca, Isauria'nın dağık bölgelerinde ise önemli görevler üstlenmiş yerel yöneticiler bulunmaktaydı (Appianos, *Mithridates*, 96; Plutarkhos, *Pompeius*, 28; Strabon. 14. 3. 3.).

Pompeius'un gerçekleştirdiğı düzenlemeler sonucunda, Kilikya Eyaleti, son fetihlerle birlikte genişletilmiş ve Roma için daha önemli bir konuma getirilmiştir. Roma'lı general, Senato tarafından kendisine verilen "*Imperium consulare maius*" yetkisine dayanarak, Tarsus'u başkent olarak belirlemiş ve Pamphylia bölgesini de içerecek şekilde, Khelidonia (= Kırılancık) Burnu'ndan Issos (= Kinet Höyük)'a kadar olan tüm kıyı bölgesini

ve iç kesimde yer alan Isauria'yı kapsayan *Provincia Cilicia* (= Kilikya Eyaleti) adında yeni bir eyalet oluşturmuştur (Syme, 1939: 299; Kaya, 2005: 18).

Bu düzenlemelerle Pompeius, Kilikya Eyaleti'ni adını aldığı bölgeyle daha sıkı bir şekilde ilişkilendirmiş ve ismen Seleukoslar'ın hakimiyetinde görünen Kilikia Pedias'ı da eyaletin topraklarına katmıştır (Ünal-Girginer, 2007: 232). Pompeius'un gerçekleştirdiği bu düzenlemeler sonucunda, tarihinin en geniş sınırlarına ulaşan eyalet, Dağlık ve Ovalık Kilikya'yı bir araya getirerek her iki bölgeyi de kapsamıştır (Ünal, 2006: 82).

Ancak, korsanların yenilmesiyle coğrafi olarak birleştirilen Dağlık ve Ovalık Kilikya, yönetim açısından parçalı bir yapıya sahip olmuştur. Tapınak devletleri, şehirler ve hanedanlar dikkate alındığında, bu düzenlemenin birden fazla politik gücü aynı eyalet içinde barındırdığı açıkça görülmektedir (Jean, 2001: 6).

Pompeius'un Kilikya'da gerçekleştirdiği düzenlemelerin temel amacı, önceki merkezi devletlerde olduğu gibi, kıyı şeridini ve Adana Ovası'nı kontrol altına almaktır (Shaw, 1990: 222). Bu doğrultuda ilk somut adımını, yakaladığı korsanları bu bölgedeki eski ve yeni şehirlere yerleştirerek atmıştır. Böylelikle, nüfusu azalmış ya da tamamen boşalmış olan Doğu Kilikya şehirlerini yeniden iskâna açarak, Roma açısından stratejik öneme sahip bu bölgede etkin bir hakimiyet kurmayı hedeflemiştir.

Korsanlara karşı yapılan mücadelelerde şehirlerin birçoğu ciddi hasar görmüştü. Pompeius, geçim sıkıntısı nedeniyle korsanlık yapmaya yönelmiş olanları, kötülüklerinden ziyade bu zorunluluktan kaynaklanan durumları göz önüne alarak, Mallos (= Kızıлтаhta), Adana, Epiphaneia (= Burnaz Han) ve Soli (= Viranşehir) gibi nüfusu az ya da terk edilmiş şehirlere yerleştirmiştir. Antik kaynaklara göre, Pompeius korsanların büyük bir kısmını Soli'ye yerleştirmiş ve şehrin adını değiştirerek Pompeiopolis olarak anılmasını sağlamıştır (Strabon. 14. 3. 3; Cassius Dio. 36. 37. 6).

Bu düzenlemeler sonucunda, M.Ö. 67 yılında Pompeius'un kesin yenilgiye uğrattığı Kilikya korsanlarının Doğu Kilikya kıyılarına ve civardaki bölgelere yerleştirilmesi, bölge tarihinde yeni bir dönemin başlamasına yol açmıştır (Sayar, 2000: 3).

Diğer yandan, Kilikia Trakheia ve Kilikia Pedias'ta Roma egemenliğini güçlendirmek ve bölgede sağlam bir otorite kurmak amacıyla alınan bu önlemler, Ovalık Kilikya'nın stratejik önemini vurgulaması bakımından dikkat çekicidir. Daha önce Doğu Kilikya şehirleri, Kappadokia kralı Arkhaleos'un denetimine bırakılmıştı; ancak bu bölgelerde, Seleukos İmparatorluğu'nun son dönemlerinde ortaya çıkan yönetim sorunlarının devam ettiği görülmüştür (Kurt, 2011: 432).

Bu durum karşısında, Romalılar bölgedeki otorite boşluğunu doldurmak ve benzer sorunların tekrarlanmasını önlemek için Doğu Kilikya'nın kontrolünü Kastabala (= Bodrum Kalesi) merkezli olmak üzere, yerel bir lider olan Tarkondimotos'a emanet etmişlerdir (Jones, 1971: 203 vd.; Sayar, 2001: 373 vd.). Ancak bu krallığın ilk dönemleri hakkında ne antik kaynaklarda ne de sikkelerde herhangi bir bilgiye rastlanmaktadır. Konuyla ilgili bilinen tek şey, Kastabala'da bulunan bir onurlandırma yazıtında (Heberdey-Wilhelm, 1896: 28, no. 63) adı geçen Strato'nun, Tarkondimotos'un babası olduğudur. Ayrıca hanedanın soy ağacına bakıldığında, Tarkondimotos'un oğullarından birinin de bu adı taşıdığı anlaşılmaktadır.

Tarkondimotos Krallığı'nın erken dönemleri ve kökeni hakkında olduğu gibi, Kastabala merkezli bu krallığın kesin sınırları da tam olarak bilinmemektedir. Antik kaynaklar ve arkeolojik buluntular, Tarkondimotos'un yönetimindeki bölgenin büyüklüğüne dair net bir bilgi sunmamaktadır. Ancak, Kastabala'da bulunan bir yazıtta (Heberdey-Wilhelm, 1896: 28, no. 66), Tarkondimotos'un toparch (üst yönetici) unvanıyla onurlandırılması, krallığın sınırlarının Seleukoslar Dönemi'ndeki yerel yönetim birimlerinden olan toparchia'lardan birinin devamı olabileceğine işaret etmektedir (Çambel-Akman, 2008: 127).

I. Tarkondimotos'un hükümdarlığı döneminde, Kastabala'nın büyük olasılıkla Anazarbus'a bağlı olduğu ve şehrin kuzeyinde yer alan bölgenin Toros Dağları'na, muhtemelen Epiphaneia (= Burnaz Han) civarına kadar uzandığı tahmin edilmektedir. Bu dönemde, Hieropolis Kastabala ve Anazarbus (= Kozan-Dilekkaya) çevresinde Augusta, Flaviopolis ve Eirenopolis adlı yalnızca üç kent kurulmuştu (Kurt, 2011: 433).

Daha kuzeyde, Feke, Saimbeyli ve Tufanbeyli doğrultusunda, Komana/Şar ve birkaç merkez dışında henüz herhangi bir kente rastlanmamaktadır. Bu bölgelerde, ne Tarkondimotos'un ne de Roma'nın otoritesinin tam anlamıyla sağlanabildiği anlaşılmaktadır. Görünüşe göre, bu alanlar Dağlık Kilikya'nın kuzeyi ve Isauria'daki Ketis bölgesi gibi, çeşitli boylar ve kabileler tarafından yönetilmekteydi (Ünal-Girginer, 2007: 232).

Tarkondimotos'un, Pyramos (= Ceyhan) Nehri kıyısında yer alan Mopsuestia (= Misis/Yakapınar), Mallos, Magarsos ve liman şehri Aigeai'yi kontrolü altında bulundurduğu düşünülmektedir. Bu durum, Tarkondimotos'un Issos Körfezi aracılığıyla denizle bir bağlantı kurmayı hedeflediğini göstermektedir (Gough, 1952: 93, dn. 30). Ayrıca, Tarkondimotos'un bir filoya sahip olması, yönetim sahasının batı sınırının sahil ile bağlantılı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

M.Ö. I. yüzyılda Ovalık Kilikya'da Roma egemenliğini şekillendiren başlıca faktörler, bölgenin jeomorfolojik yapısı, Parth tehdidi, Roma iç savaşlarının etkileri ve yerel güçler olmuştur. Roma, Anadolu'nun diğer bölgelerinde olduğu gibi Ovalık Kilikya'da da dolaylı bir yönetim tarzını benimsemiştir. Roma, kabilesel yapının yoğun olduğu ve doğrudan Roma yönetimine katılmak istenmeyen bölgeleri, güvenini kazanmış ve sadakatini kanıtlamış yerel hükümdarlara bırakmıştır. Bu şekilde, Parth tehdidine karşı önemli bir ileri karakol görevi gören ve Anadolu-Suriye bağlantısında stratejik bir öneme sahip olan bu bölgenin yönetimi, yerel beylere özerklik tanınarak yapılmıştır. İdarenin bütün yükü, kişisel dostluklar üzerinden kurulan ilişkilerle yerel beylere devredilen bu yönetim anlayışının en belirgin örneği ise Tarkondimotos ve onun krallığıdır.

3.3.3. Pompeius'un Anadolu'daki Düzenlemeleri

M.Ö. 133 yılında Roma'nın Anadolu'daki egemenliği başlangıçta Pergamon Krallığı'nın yerine kurulan Asia eyaletiyle sınırlı kalmış olsa da, ilerleyen dönemde Kilikia eyaleti, özellikle Kilikia Trakheia (Dağlık Kilikia) ve Pamphylia arasındaki bölgeyi kapsayacak şekilde genişlemiştir. Ayrıca M.Ö. 74'te kurulan Bithynia eyaleti de Roma'nın Anadolu topraklarına katılmıştır. Roma, Anadolu'daki egemenliğinde, bağımlı krallar ya da hanedanlarla işbirliği yapmıştır. Bu durum, Appianos'un Roma'nın Anadolu egemenliğinin, Mithridates Savaşları'nın bir sonucu olarak şekillendiği görüşüne katkı sağlamaktadır. Appianos'a göre, Mithridates Savaşları'nın sonunda, Fırat Nehri'nin batısında kalan ve Suriye ile Filistin'i de içine alan güneydoğu Anadolu bölgeleri Roma'ya katılmış, ancak burada yaşayan halklar vergi ödemeye devam etmiştir (Velleius Paterculus. 2. 40. 1; Appianos, *Mith.* 118).

Pontus Krallığı'nı ortadan kaldıran Pompeius, Anadolu'nun tamamını fiilen Roma egemenliği altına alacak olan siyasi düzenlemelerini M.Ö. 59 yılında çıkarılan Lex Vatinia ile yasallaştırmıştır (Mitchell, 1993: 31).

Akdeniz'i sadece doksan gün gibi kısa bir sürede korsanlardan temizleyen Pompeius'un Anadolu'daki ilk düzenlemesi Kilikia Eyaleti'nde gerçekleşmiştir. Kilikia, M.Ö. 97-93 yılları arasında Roma egemenliğine girmiş olsa da, bu dönemde sadece sınırlı bir alanı kapsamaktaydı (Magie, 1950: 285; Sherwin-White, 1976: 8).

Isauricus, Kilikia Trakheia'yı ele geçirmek için bir girişimde bulunmamış olup, Kilikia Trakheia ve Kilikia Pedias'ın Pompeius'tan önce Roma hakimiyetine girmediği bilinmektedir (Magie, 1950: 289). M.Ö 68-67 yıllarında Pompeius, Antiokhos Pius'u tahttan indirerek Kilikia Trakheia ve Pedias'ı mevcut Kilikia eyaletine dahil etmiştir (Appianos, *Mithr.* 105,108; Magie, 1950: 1178).

Pompeius'un Kilikia düzenlemesinin temelinde, önceki dönemlere bakıldığında, M.Ö. 80/79 yıllarında Dolabella'nın Kilikia valisi olarak görev yaptığı ve bu dönemde Roma Cumhuriyeti'nin egemenliğinin genişlediği görülmektedir (Cicero, *Verr.* 1. 95). Yolsuzluk suçlamalarıyla anılan Dolabella ve Verres'in ardından, M.Ö. 78-74 yılları arasında Servilius Vatia, korsanlarla mücadele etmek amacıyla eyalet valisi olarak atanmıştır. Bu görev sonucunda, bölgedeki Roma egemenlik sınırları bir kez daha genişleyerek, Isaura ve Pisidia bölgeleri de Roma'nın hakimiyetine dahil olmuştur (Magie, 1950: 288).

Türkçe'de, yönetim açısından kendine özgü bir bağımsızlığı olan büyük bir ili ifade etmek için kullanılan "eyalet" teriminin Latince karşılığı *provincia* kelimesidir. Daha doğru bir ifadeyle, Romalıların *provincia* kavramını biz "eyalet" olarak tanımlıyoruz. Ancak Romalılar, özellikle Cumhuriyet'in erken dönemlerinde, *provincia* sözcüğüyle coğrafi sınırları belirli, yönetsel olarak bağımsız bir alanı değil, *magistratus* (magistrat) denilen yüksek kamu görevlilerinin, özellikle *praetor* ve *consuller*in, görev ve harekât alanlarını kastederlerdi. *Consul* ve *praetor*lerin bir yıllık görev süreleri, eğer *provinciaları*, örneğin bir savaş veya kuşatma tamamlanmadan sona ererse, görev süreleri uzatılmazdı. Ancak sahip oldukları *imperium* (emretme yetkisi), *prorogatio imperii* yöntemiyle uzatılabilirdi (Richardson, 1994: 564).

M.Ö 90li yıllarda Roma Cumhuriyeti, Doğu sınırlarını Fırat nehrine kadar uzatarak Anadolu'yu egemenliği altına almayı amaçlamıştır. Pompeius, Anadolu'daki korsan tehdidini başarılı bir şekilde bertaraf ettikten sonra, Roma'nın bölgedeki egemenliğini kalıcı hale getirmek için idari düzenlemelere girişti. Bu düzenlemelerin temel amacı, Roma'nın Anadolu'daki idari yapısını daha etkin hale getirmek ve merkezi yönetimin gücünü yerel halk ve yönetimler üzerinde daha sağlam bir şekilde hissettirmektir (Plutarkhos, *Sulla.* 5).

Pompeius, Roma Cumhuriyeti'nin Anadolu'daki egemenliğini, Doğudan gelecek tehlikelere karşı sağlama almak için Fırat Irmağı'nın doğusunda siyasal düzenlemeler yapmıştır. Burada ele geçirilen bölgeleri bağımlı krallıklar olarak bırakmış ve başına kendisine sadık ve Roma'ya bağlı kalacak kişiler atamıştır (Appianos, *Mithridates.* 114; Eutropius. 6. 14).

Pompeius, Anadolu'da mevcut eyalet sınırlarını Roma'nın askeri ve idari ihtiyaçlarına göre yeniden şekillendirdi. Bu değişiklikler, eyaletlerin yönetilebilirlik düzeyini artırdı ve bölgedeki Roma kontrolünü daha doğrudan bir hale getirdi. Sınırların yeniden belirlenmesi, Roma'nın çıkarlarını koruyacak şekilde yapıldı. Özellikle ticaret yollarının geçtiği stratejik bölgeler, Roma'nın idari kontrolü altına alınarak Roma'ya ekonomik katkı sağlayacak şekilde düzenlendi. Böylelikle Roma'nın ekonomik çıkarları da güvence altına alındı. Pompeius'un en dikkat çekici düzenlemelerinden biri, Bithynia-Pontus ve Kilikya gibi yeni eyaletlerin kurulmasıdır. Bu iki eyalet, hem Roma'nın Anadolu'daki askeri kontrolünü pekiştirmek hem de korsan faaliyetlerine karşı etkin bir denetim sağlamak amacıyla kuruldu. Bithynia-Pontus Eyaleti, kuzey Anadolu'da Karadeniz kıyılarından iç kesimlere kadar uzanan stratejik bir konumdaydı. Bu eyaletin kurulması, Roma'nın Karadeniz ticareti üzerinde denetim kurmasına olanak tanıdı ve kuzeyden gelebilecek tehditlere karşı bir güvenlik hattı oluşturdu (Strabon. 12. 3.1; Appianos, *Mith.* 105; Cassius Dio. 37. 20. 2).

Pompeius'un Anadolu'da bulunduğu süre boyunca birçok kentte düzenlemeler yaptığı ve Kilikia Eyaleti'nin de bu reformların bir parçası olduğu bilinmektedir. Bu düzenlemelerle eyaletin sınırları genişletilmiş ve önemi artırılmıştır. Pompeius, kendisine verilen "*Imperium consulare maius*" yetkisine dayanarak Kilikia Trakheia, Kilikia Pedias, Lykia, Pisidia ve Pamphylia'yı kapsayan *Provincia Cilicia* eyaletini kurmuştur. Bu eyalet, sınırlarının genişliğiyle öne çıkarken, aynı zamanda en fazla sorun yaşanan eyaletlerden biri olarak da bilinmektedir (Kurt, 2009: 125).

Pompeius, yaptığı düzenlemeyle Kilikia Eyaleti'ni, adını taşıyan bölgeyle ilişkilendirmiş ve hem Kilikia Trakheia hem de Kilikia Pedias bu eyaletin birer parçası olmuştur. Eyaletin başkenti Tarsus'tur ve sınırları, iç kesimlere uzanarak Isauria'yı da kapsayacak şekilde oldukça genişlemiştir (Ek-12). Kilikia Eyaleti, ticaret açısından olduğu kadar Doğu Akdeniz'in savunması bakımından da stratejik önemini korumuştur (Magie, 1950 I: 375; Kaya, 2005: 18).

Pompeius, Anadolu topraklarında çeşitli düzenlemeler yapmış olup bunlardan Kilikia eyaleti sonuç olarak oldukça etkilenmiştir. Korsan yuvası haline geldiği düşünülen Kilikia'da, Roma'nın hakimiyetini daha da hissettirmek ve burada yaşayan halkın yeniden haydutluğa başlamasına engel olmak için eski kentler onarılmış ve yeni yerleşim birimlerinin kurulması teşvik edilmesi amaçlanmıştır. Korsanlarla yapılan savaşta teslim olan bu korsanlardan ise tarım yapabilecek yetenekte ve bilgide olanlarını Dağlık Kilikia ve Ovalık Kilikia bölgesine yerleştirmiş olup böylelikle kıyı bölgesi ile bağlarını koparılmış ve geçim kaynaklarını kazanma imkânı sunulmuştur (Southern 2002: 65; Topdal, 2007: 58; Kaplan, 2015: 71).

Pompeius, içeriği tam olarak bilinmeyen ve Lex Pompeia adıyla anılan çalışmalarına, Lex Manilia'nın kendisine verdiği yetkiler doğrultusunda, savaş henüz sona ermemişken ve decem legati katkısı olmadan, M.Ö. 65-64 kışında Amisos'ta başlamıştır. Bölgeye yönelik çalışmalarını M.Ö. 64-63 yıllarında Antiokheia'da sürdüren Pompeius, yaptığı düzenlemelere son şeklini, kralın ölümünün ardından M.Ö. 63-62'de tekrar geldiği Amisos'ta vermiş ve bölgenin bir kısmını, Bithynia ile birlikte birleştirerek eyalet haline getirmiştir. Bölgedeki tüm halklar, Parthlar hariç, Roma'ya tehdit oluşturamayacak şekilde kontrol altına alındıktan ve düzenlemeler tamamlandıktan sonra, Pompeius, Mytilene, Efes, Atina ve Brundisium yoluyla 62 yılı sonunda Roma'ya dönmüştür (Cassius Dio. 37. 49. 5; Livius, *Perioch.* 102. 1; Plutarkhos, *Pomp.* 42. 1-2; Vell. 2. 38. 6; Cassius Dio. 37. 20. 1).

Roma'ya dönüşünün ardından görev süresi sona eren Pompeius, gerçekleştirdiği çalışmaların yarım kalmaması için çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Çünkü yaptığı düzenlemelerin kalıcı olarak uygulanabilmesi ve geçerlilik kazanabilmesi için bunların senatus'tan onay alması gerekiyordu (Appianos, *Mithr.* 64. 65).

Pompeius, Roma Cumhuriyeti'nin Anadolu'daki egemenliğine yönelik düzenlemelerini, M.Ö. 63 yılında Amisos'a gelerek, VI. Mithridates'in Pontus Krallığı'nı ortadan kaldırmasının ardından gerçekleştirmiştir. Bu konuda en önemli antik kaynaklardan biri olan Strabon'a göre, VI. Mithridates'in Pontus Krallığı'nın son savaş öncesindeki sınırları, batıda Amastris'i (Amasra) kapsayarak Heraklia Pontika (Karadeniz Ereğlisi)

şehrine kadar uzanan kıyı boyunca devam etmekteydi. İç kesimlerde ise, Paphlagonia'nın bir kısmını içine almaktadır (Strabon. 12. 3. 1).

Buna göre, Pompeius, Pontus Krallığı'nın Ermenistan'a doğru uzanan bölümlerini ve Kolkhis çevresini, kendi yanında savaşan hükümdarlara dağıtmış; geriye kalan topraklar ise Pontus eyaleti olarak kurulmuş olsa da, M.Ö. 74 yılında kurulan Bithynia eyaleti ile birleştirilerek tek bir eyalet haline getirilmiştir (Kaya, 1998: 165). Strabon, Pompeius'un Pontus'u Roma eyaleti haline getirdikten sonra, bu toprakları on bir şehir arasında paylaştırdığını belirtse de, bu şehirlerin isimleri hakkında yeterli bilgi sunmamaktadır. Bununla birlikte, Cassius Dio, Pompeius'un Roma'da düzenlediği zafer alayında sekiz yeni şehir kurduğundan övündüğünü aktarır. Strabon'a göre, bu şehirler Nikopolis, Diospolis, Megalopolis, Magnopolis, Zela ve Pompeiopolis'tir (Strabon. 12. 3. 1; Appianos, *Mithr.* 105).

Bu kentlerden Soli'nin, Pompeius'un adıyla Pompeiopolis olarak adlandırıldığı düşünülmektedir. Korsanların bu bölgelere yerleştirilmesi, bir bakıma stratejik bir hamle olarak ve Roma egemenliğini güçlendirmek amacıyla yapılmış gibi görünse de, Pompeius'un bu adımı, aynı zamanda bu sorunlu bölgeyi kontrol altına almayı amaçladığı bir diğer olasılık olarak değerlendirilebilir (Strabon. 13. 3. 3; Appianos, *Mithr.* 96).

Yeni kurulan bu kentler, nüfus açısından potansiyel barındıran ancak dağınık yerleşimlerin bulunduğu, eski yerleşim alanlarına yakın bölgelerde, yaşam olanaklarının uygun olduğu tarım, ticaret ve dini alanların çevresinde veya tarihi öneme sahip bölgelerde yerleşmiştir. Pompeiopolis, Neapolis, Magnopolis, Diospolis ve Nikopolis, Bithynia'dan Ermenistan'a giden büyük ticaret yolunun üzerinde yer alırken; Zela ve Megalopolis, Karadeniz kıyılarından Amaseia'ya kadar uzanan Yukarı Halys Vadisi'ne ve dağlar üzerinden Fırat'ın doğu yakasında bulunan önemli bir kale olan Tomisa'ya giden yollar üzerinde konumlanmıştır. Bu yerleşimler, ticareti doğudan batıya ve kuzeyden güneye doğru yönlendirmiştir. Böylece ticaret, bu kentler aracılığıyla daha güvenli hale gelmiş ve aynı zamanda yeni kurulan topluluklar ekonomik olarak önemli kazançlar sağlamış, yerleşimler hızla gelişim göstermiştir (Magie, 1950: 370; Sherwin-White, 1994: 244).

Ancak, muhtemelen Nikopolis hariç, yeni kurulan bu kentlerin çoğu, maliyetlerin düşük tutulması ve nüfus kayıplarının etkisiyle, sıfırdan inşa edilmek yerine, dağlık ve kırsal alanlarda mevcut olan çeşitli küçük yerleşimlerin tek bir isim altında birleştirilerek oluşturulmuştur. Bu sayede, merkezi yönetim güçlendirilirken, dağınık ve farklı ölçeklerdeki yerleşim birimlerinde yaşayan az sayıdaki nüfus, yeni kentleşme anlayışına sahip bir bölgede, yönetimi elinde tutan ve bölgeyi iyi tanıyan yerel birimler tarafından daha etkin bir şekilde kontrol edilip, verimli hale getirilmiştir. Böylece, idari sistemin işleyişi kolaylaştırılmıştır (Durugönül, 1993: 65).

Pompeius, kent kurmaya yönelik başlattığı çalışmalar neticesinde, Mithridates'in unvanını taşıyan ve Lykos Çayı ile Iris Irmağı'nın kesişim noktasında, inşası tamamlanamayan veya Romalıları kabul ettiği için yıktırılan Eupatoria kentini yeniden inşa ettirmiştir. Lucullus tarafından ele geçirildikten sonra, Romalılar tarafından ciddi şekilde tahrip edilen kente, yeni bölgeler eklenmiş ve nüfusu artırılmıştır. Kent, önemli bir yol güzergâhı üzerinde yer almasıyla stratejik bir konumda bulunuyordu. Ayrıca, kentin ismi, Sulla'ya karşı kazandığı zaferlerin ardından ona verilen Magnus unvanına atıfta bulunarak, Magnopolis olarak değiştirilmiştir (Appianos, *Mithr.* 78. 113; Plutarkhos, *Pomp.* 13. 4; Strabon. 12. 3. 30; Appianos, *Mithr.* 115).

Mithradates'e karşı M.Ö. 66 civarında kazanılan nihai zaferin anısına, Nikopolis kurulmuştur. Pompeius, buraya yaralı ve ordudan terhis edilen bazı askerlerini yerleştirmiştir. Bu yerleşim, doğuda Roma vatandaşları için ilk colonia olarak kabul edilmekte olup, Pontos ile Armenia Minor arasında stratejik açıdan önemli bir yol üzerinde konumlanmaktadır (Strabon. 12. 3. 28; Appianos, *Mithr.* 105. 115; Cassius Dio. 36. 50. 3; Magie, 1950: 370).

Pompeius'un Kilikia eyaletini de kapsayan bu düzenlemeleri sonucunda Kilikia Eyaleti, adını aldığı bölgede dahil olmak üzere ilk kez en geniş sınırlarına ulaşmıştır. Bu sınırlar Pamphylia bölgesinden başlayarak Khelidonia Burnu'ndan Issos Körfezine kadar tüm kıyıları ve Isauria bölgesini kapsamaktadır. Sınırları bu şekilde geniş olarak belirlenen

bu eyaletin merkezi de Tarsos olarak geçmektedir (Magie, 1950: 1 ,375; Kaya, 2005: 18; Topdal, 2007: 59; Kurt, 2009: 125).

Pompeius Kilikia'sı olarak adlandırılan bu eyalet birçok eyalete göre önemli bir konumda bulunmaktaydı. Eyalet Ikonion aracılı ile Efes ve Tarsos üzerinden Suriye'ye uzanan stratejik olarak oldukça önemli bir güzergahı kontrol etmiştir. MÖ 56-50 yıllarında Kilikia'nın Batı Anadolu ile Suriye arasında ana yol olarak kullanılmış ve askeri açıdan da birinci derece önemini koruyan bir nokta olmuştur. (Magie, 1950 1: 1595; Kurt, 2009: 126).

Bu açıdan düşünüldüğün de Pompeius'un seferi sadece korsanları bölgeden temizlemekle kalmamış bunun yanı sıra eyalet sınırlarını da düzenlemek için gerekli zemini oluşturmuştur. Daha sonra Roma'yı uğraştıran bir başka sorun olan VI. Mithridates'e karşı olarak bu savaşın komutanlığı görevini üstlenmiştir (Plutarkhos, *Pomp.* 30. 1-6; Tozan, 2014: 162).

Roma'nın Akdeniz hakimiyetinin bir bakıma Pontos ve Armenia Krallıklarının kontrol altına alınması ve Suriye'nin Roma toraklarına katılmasına bağlı olarak gören Pompeius, öncelikle Pontos Krallığı'nı ortadan kaldırmış ardından ise Armenia Krallığı'nı Roma'ya bağlı bir krallık haline getirmiştir. Suriye'nin de Roma eyaletine dönüşmesi, Pompeius döneminde gerçekleştiremiş olup değerlendirildiğinde Roma'nın hakimiyetini kalıcı bir hale getirmek için planlı ve akılcı bir şekilde ilerlediği görülen Pompeius, bu açıdan oldukça başarılıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

Roma Cumhuriyeti dönemi, Akdeniz'de korsanlık faaliyetlerinin hızla yükseldiği ve bu faaliyetlerin ticaret, siyaset ve toplum üzerinde kalıcı etkiler bıraktığı bir dönemi ifade etmektedir. Bu çalışmada ele alınan korsanlık olgusu, sadece bir güvenlik tehdidi olarak değil, aynı zamanda antik dünyada ekonomik ve toplumsal düzeni etkileyen karmaşık bir sorun olarak değerlendirilmektedir. Korsanlığın başlangıçta Fenikeliler ve Antik Yunan topluluklarında geçim kaynağı olarak kabul görmesi, bölgedeki sınırlı tarım olanakları ve rekabetin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ancak MÖ 2. yüzyıldan itibaren korsanlık, Adriyatik, Kilikya ve Pamfilya gibi bölgelerde kalıcı üsler kurarak Roma Cumhuriyeti'nin ticari ve siyasi çıkarlarını tehdit eder hale gelmiştir.

Korsanlık faaliyetlerinin yalnızca ekonomik değil, toplumsal ve siyasi boyutları da Roma'yı derin bir mücadeleye sürüklemiştir. Mithradates'in Romalıları "insanlığın baş düşmanı" olarak tanımlaması ve onların dünyayı yağmalayan bir güç olarak nitelendirmesi (Sall. *Hist.* 4. 69. 17), Roma'nın Akdeniz'deki imparatorluk vizyonuna yöneltilen sert eleştirilerin özetidir. Romalıların hem zengin halkların servetlerini hem de yoksulların çaresizliklerini kendi çıkarlarına hizmet ettirdiği bu dönemde, korsanlık ve Roma arasındaki mücadele yalnızca askeri değil, aynı zamanda ideolojik bir çatışma halini almıştır.

Korsanlık, Antik Akdeniz'de toplumsal ve ekonomik düzenin bir parçası olarak gelişmiş; başlangıçta bir meslek ya da geçim kaynağı olarak kabul görmüştür. Fenikeliler ve Yunan kolonileri, korsanlığı bir tür ticaret stratejisi olarak benimsemiş; zamanla bu faaliyetler Akdeniz'deki güvenlik sorunlarını artırmıştır. Ancak Roma Cumhuriyeti'nin Akdeniz ticaret yollarını genişletmeye ve ticari güvenliği sağlamaya çalışmasıyla korsanlık, doğrudan bir tehdit haline gelmiştir.

Adriyatik Denizi'nden Doğu Akdeniz'e kadar korsanların kurduğu kalıcı üsler, ticari ve askeri açıdan Roma için büyük sorunlara yol açmıştır. Özellikle Doğu Akdeniz'deki

Kilikya bölgesi, korsanların kontrolünde bir merkeze dönüşmüş; bu durum Roma'nın Doğu Akdeniz'deki ekonomik çıkarlarını tehdit etmiştir. Korsanlar, tüccar gemilerini yağmalayarak ve ticaret yollarını kesintiye uğratarak Roma'nın ticari faaliyetlerine zarar vermiştir. Ayrıca korsanların köle ticareti, fidye talepleri ve yağma faaliyetleri Roma toplumunda hem ekonomik hem de sosyal huzursuzluk yaratmıştır.

Roma Cumhuriyeti, korsanlık sorununu yalnızca askeri bir tehdit olarak değil, aynı zamanda ekonomik ve toplumsal bir tehdit olarak ele almıştır. Bu kapsamda uygulanan çok boyutlu stratejiler, korsanlığın neden olduğu sorunları kökten çözmeye odaklanmıştır.

Marcus Antonius'un MÖ 102 yılında Kilikya'daki korsanlara karşı düzenlediği seferler, Roma'nın korsanlıkla mücadeledeki ilk ciddi girişimlerinden biri olmuştur. Bu sefer, korsan üslerini hedef almış ve bölgedeki korsanlık faaliyetlerini geçici olarak zayıflatmıştır. Ancak korsanlık faaliyetleri, özellikle Kilikya bölgesinde yeniden güçlenmiş ve Roma için daha büyük bir tehdit haline gelmiştir.

Bu bağlamda, Servilius Vatia Isauricus'un Kilikya ve Pamfilya'da yürüttüğü operasyonlar, korsanların kontrol alanlarını daraltmayı başarmış ve korsanlıkla mücadelede önemli bir adım olmuştur. Servilius Vatia'nın askeri stratejileri, korsanların fiziki üslerini yok etmenin yanı sıra onların ekonomik gücünü zayıflatmaya da odaklanmıştır. Özellikle Kilikya'daki korsan limanlarına düzenlenen saldırılar, korsanların ticari faaliyetlerini kesintiye uğratmıştır.

Pompeius Magnus'un Lex Gabinia yasasıyla elde ettiği olağanüstü yetkiler, korsanlıkla mücadelenin dönüm noktalarından biri olmuştur. Pompeius, MÖ 67 yılında hem kara hem de deniz operasyonları düzenleyerek korsanlık sorununa kapsamlı bir çözüm getirmiştir. Pompeius'un operasyonları, sadece korsan üslerini hedef almakla kalmamış, aynı zamanda korsanlık faaliyetlerinin sosyal ve ekonomik temellerini de yok etmeye odaklanmıştır. Korsan topluluklarının yerleşim alanlarının değiştirilmesi ve ekonomik olarak tarıma yönlendirilmeleri, bu stratejinin en önemli unsurlarından biridir.

Pompeius'un korsanlara karşı yürüttüğü operasyonlar, askeri başarıların ötesine geçerek Roma'nın Akdeniz'deki siyasi ve ekonomik hegemonyasını pekiştirmiştir. Korsanlık faaliyetlerine katılan toplulukların i bölgelere yerleştirilmesi, bu faaliyetlerin sosyal tabanını zayıflatmış ve korsanların yeniden g kazanmasını engellemiştir. Ayrıca Pompeius, Kilikya'da sıkı bir denetim ağı kurarak korsanlıkla mücadelede kalıcı çözümler üretmiştir.

Doğu Akdeniz'de korsanların kontrolündeki limanların Roma denetimine alınması, Roma'nın ticaret yollarını güvence altına almasını sağlamıştır. Özellikle Kilikya'daki limanlar, Roma'nın Akdeniz ticaretindeki hakimiyetini artıran stratejik noktalara dnşmştir. Bu limanlarda kurulan kontrol mekanizmaları, Roma'nın ticari faaliyetlerini koruma ve Akdeniz'i güvenli bir ticaret alanına dönüştürme hedefini desteklemiştir.

Pompeius'un korsanlıkla mücadelesi, Roma'nın Akdeniz'deki ekonomik ve sosyal düzeni yeniden şekillendirmesine olanak tanımıştır. Korsanlık faaliyetlerinin zayıflaması, Akdeniz ticaret yollarında güvenliği artırmış ve tüccarların faaliyetlerini genişletmesine imkan tanımıştır. Bunun yanı sıra, korsanların ekonomik tabanını oluşturan köle ticareti ve fidye faaliyetleri de büyük ölçüde engellenmiştir.

Korsanlıkla mücadelenin toplumsal etkileri de dikkat çekicidir. Korsanlıkla ilişkilendirilen kıyı topluluklarının i bölgelere yerleştirilmesi, bu toplulukların tarımsal faaliyetlere yönelmesini sağlamış ve korsan faaliyetlerini destekleyen sosyo-ekonomik yapıyı zayıflatmıştır. Bu dönüşüm, Roma'nın korsanlık sorununa karşı yalnızca askeri değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik çözümler geliştirdiğini göstermektedir.

Roma Cumhuriyeti'nin korsanlıkla mücadelesi, yalnızca bir güvenlik meselesi değil, aynı zamanda siyasi bir g mücadelesi olarak değerlendirilebilir. Akdeniz'de korsanların kontrol ettiği bölgelerin Roma denetimine alınması, Cumhuriyet'in bölgedeki hakimiyetini pekiştirmiştir. Pompeius'un operasyonları, Roma'nın Akdeniz'deki ticaret yollarını tam

anlamıyla kontrol etmesine imkân tanımış ve Roma'nın “Mare Nostrum” (Bizim Deniz) idealine ulaşmasında önemli bir rol oynamıştır.

Roma'nın korsanlıkla mücadelesi, Akdeniz tarihinin şekillenmesinde önemli bir dönüm noktasıdır. Bu mücadele, Roma'nın Akdeniz'deki üstünlüğünü pekiştirmiş ve korsanlık sorununu kalıcı olarak çözmek için hem askeri hem de sosyal politikalar geliştirdiğini göstermiştir. Roma'nın korsanlıkla mücadelesinde elde ettiği başarılar, yalnızca o dönemde değil, modern denizcilik tarihine de ışık tutmaktadır. Deniz güvenliği ve uluslararası ticaretin korunması konularında Roma'nın geliştirdiği stratejiler, sonraki imparatorluklar ve devletler için bir model teşkil etmiştir.

Sonuç olarak, Roma Cumhuriyeti'nin korsanlıkla mücadelesi, Akdeniz'deki ekonomik, siyasi ve toplumsal dengeleri yeniden şekillendirmiştir. Bu mücadele, Roma'nın Akdeniz'deki uzun süreli hakimiyetinin temellerini atmış ve korsanlık sorununun çözümünün yalnızca askeri değil, çok yönlü bir strateji gerektirdiğini göstermiştir. Roma'nın bu alandaki deneyimi, antik dünyanın sınırlarını aşarak günümüz deniz güvenliği politikalarına kadar uzanan bir miras bırakmıştır.

KAYNAKÇA

- Abulafia, D. (2011). *The Great Sea A Human History of the Mediterranean*. Oxford University Press: USA.
- Akçay, N. (2019). Anadolu'da Roma İdari Düzenlemeleri Çerçevesinde Isauria Bölgesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Andrew Wilson & Miko Flohr. (2016). *Urban Craftsmen and Traders in The Roman World*. Oxford University Press.
- Appianus. (1964). *Appian's Roman history* (H. White, Trans.). Harvard University Press; Heinemann.
- Aristoteles, (2017). *Politika*. F. Akderin (Çev.) Say Yayınları: İstanbul.
- Arslan, M. (2003a). "İÖ. 188 yılından İÖ. 63 yılına kadar Lykia, Pamphylia ve Kilikia Trakheia sahillerindeki korsanlık faaliyetleri: Nedenleri ve sonuçları". *Adalya*. 6, 91-118.
- Arslan, M. (2003b). "Piracy on the southern coast of Asia minor and Mithridates Eupator". *Olba*, 8, Article 8.
- Arslan, M. (2007). *Mithradates VI Eupator: Roma'nın Büyük Düşmanı*. Odin Yayıncılık: İstanbul.
- Arslan, M. (2021a). "Piracy: The pre-existing security problem at antiquity". *Mediterranean Journal of Humanities*, (10), 17-30. <https://doi.org/10.13114/MJH.2021.548>
- Aslan, E. (2006). Mezar Stelleri Üzerinde Betimlenen Motiflere Göre Antik Çağ Gemileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Badian, E. (1952). "Notes on Roman Policy in Illyria (230-201 B.C.)". *Papers of the British School at Rome*, 20, 72-93. <http://www.jstor.org/stable/40310498>
- Bass, G. (1972). *The Earliest Seafarers in the Mediterranean and the Near East, A History of Seafaring*, Editör: George F. Bass, Walker and Company: New York.

- Berger, A. (1953). *Encyclopedic Dictionary of Roman Law* (C-2). The American Philosophical Society Independence Square Philadelphia: Newyork.
- Bilir, A. (2015). “Antik Çağ’da korsanlığın Kilikya ekonomisine etkisi”. 2. *Turgut Reis ve Türk Denizcilik Tarihi Uluslararası Sempozyumu*, 1-4 Kasım 2013, Bodrum. 12-13.
- Bilir, A., & Tekocak, Y. (2014). *Roma Dönemi Doğu Akdeniz Deniz Ticaretinde Kıyı Kilikya Bölgesinin Yeri ve Önemi*. Bilgin Kültür Sanat: Ankara.
- Braudel, F. (2001). *Memory and The Mediterranean*. Knopf: Newyork.
- Bunson, M. (2002). *Encyclopedia of the Roman Empire*. Facts On File, Inc.: USA Newyork.
- Camgöz, F., & Sayar, M. H. (2010). M.Ö. 2.- M.S. 1. Yüzyıllarda Lykia Tarihi: Roma ile İlişkileri, Eyalet Olma Süreci. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Estitüsü. İstanbul.
- Casson, L. (1991). *The Ancient Mariners Seafarers and Sea Fighters of The Mediterranean in Ancient Times*. Princeton University Press: New Jersey.
- Church, A. (1886). *The Story of Nation: Carthage*. T. Fisher Unwin: London.
- Cicero, M. T. (2015). *Orations*. J. H. Freese, R. Gardner, H. Grose Hodge, C. Macdonald, & N. Watts (çev.). The Loeb Classical: London.
- Cicero, M.T. (2015). *In Verrem*. L.H.G Greenwoold (çev.) Harward University Press: London.
- Crawford, M. H. (ed.), (1996). *Roman Statutes I-II*. Institute of Classical Studies: London.
- Crook, Z. (Ed.). (2020). *The Ancient Mediterranean Social World: A Sourcebook*. William B. Eerdmans Publishing Company: Michigan.
- Culham, P. (2017). The Roman Empire and the seas. In C. Buchet, P. Arnaud, & P. de Souza (Eds.), *The Sea in History - The Ancient World* (pp. 283–293). chapter, Annapolis, United States: Boydell & Brewer.
- Çambel, H.-Akman, M. (2008). “Kastabala vadisi kastabala kutsal kenti kuş cenneti, kaleler ve çimento fabrikası”, *Arkeoloji ve Sanat*, 128: 125-148.

- De Souza, P. (1999). *Piracy in the Graeco-Roman World*. Cambridge University Press: Cambridge.
- Dell, H. J. (1967). "The Origin and Nature of Illyrian Piracy. *Historia: Zeitschrift Für Alte Geschichte*", 16(3), 344–358. <http://www.jstor.org/stable/4434993>
- Dilek, Y. (2022). "Çivi yazısından arap alfabesine ortak bir gereksinim: Alfabe ve yazı sistemleri". *Journal of Universal History Studies*, 5(1), 1-13. <https://doi.org/10.38000/juhis.1120381>
- Dio Cassius, (2014). *Roman History*. Cary, E., & Foster, H. B., (çev.) Harward University Press: Cambridge.
- Diodoros, (2015). *Library Of History*. C.H Oldfather Ç, C. Sherman, Francis R. Walter, (çev.) Harward University Press: Cambridge.
- Doğan, A. (2023). "Romalıların doğu'ya yönelişinin başlangıcı ve Illyria Kraliçesi Teuta". *Vakaniivis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 8 (Özel Sayı: Dr. Recep Yaşa'ya Armağan), 2526-2547.
- Durugönül, S. (2011). "Roma Cumhuriyet Dönemi'nde deniz yoluyla yapılan sanat eserleri ticareti". (ed. Fevzi Demir) *Türk Deniz Ticareti tarihi sempozyumu-III. Mersin ve Doğu Akdeniz*, 7-8 Nisan 2011, Mersin Üniversitesi, Mersin. 51-55.
- Durukan, M. (2009a). "Orta ve doğu dağlık Kilikya'nın korsanlıkla ilişkisi". *Adalya*, 12. 77-102.
- Eckstein, A. M. (2008). *Rome Enters the Greek East From Anarchy to Hierarchy in the Hellenistic Mediterranean, 230–170 bc*. Blackwell Publishing: UK.
- Elayi, J., & Elayi, A. G. (2014). "A Monetary and Political History of the Phoenician City of Byblos in the Fifth and Fourth Centuries" *B.C.E.* (Vol. 6). <https://doi.org/10.5325/j.ctv18r6r22>
- Ertekin, E. (2008). "Roma çağında Cilicia'da yolsuzluk örnekleri". *OLBA*, (16), 361-384.
- Faulkner, N. (2015). *Roma: Kartalların İmparatorluğu*. Ç. Sümer, (çev.). Yordam Kitap: İstanbul.

- Finley M.I. (1999). *The Ancient Economy*. Berkeley, University of California Press: California.
- Florus, (2015). *Epitome of Roman History*. E.S Forster (çev.) Harvard University Press: William Heinemann, Cambridge.
- Freeman, C. (2003). *Mısır, Yunan ve Roma Antik Akdeniz Uygarlıkları*. Suat K. Angı, (çev.). Dost Yayınevi: Ankara.
- French, D. (1988). *Roman Roads and Milestones of Asia Minor*. B.A.R.
- Geelhaar, C., (2002). “Some Remarks on the lex de provinciis praetoriis”. *Revue Internationale des droits de l'antiquité*, 49 (2002) 109-117.
- Gül, A. (2019). “Roma Döneminde Lykaonia Bölgesi”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Günel, İ. (2023). “Fenike sikkelerinin tarihsel önemi üzerine bir değerlendirme”. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 11(37), 36-50. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.1402107>
- Güveloğlu, A. (2009). “Roma Illyria ilişkilerinde ilk dönem (M.Ö. 230- 35)”. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 28(46), 305-316. https://doi.org/10.1501/Tarar_0000000452
- Hammond, N. G. L. (1968). “Illyris, Rome and Macedon in 229–205 B.C”. *Journal of Roman Studies*, 58(1–2), 1–21. doi:10.2307/299691
- Herodotos. *Tarih (Histories)* (2016). 12. Baskı. M.Öktem, (çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul.
- Hmeros, (2018). *İlyada*, 8. basım. Erhat A. ve Kadir, A., (çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul.
- Hmeros, (2018). *Odysseia*. 7.Basım. Erhat, A., ve Kadir, A., (çev.). Türkiye İş Bankası Yayınları: İstanbul.
- İlboğa, F. (2023). Roma Cumhuriyeti’nin Son Dönemlerindeki Siyasi, Ekonomik ve Sosyal Durumu (M.Ö 133-27 Yılları Arası). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- İznik, E. (2021). “Geç Roma Cumhuriyeti döneminde Akdeniz’de bir liman kenti: Side”. *Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, 3(1), 24-33.
- Kallet- Marx, R. M., (1995). *Hegemony to Empire: The Development of the Roman Imperium in the East from 148 to 62 B.C.* University of California Press: Berkeley.
- Kaplan, A. (2018). “İlkçağda Anadolu’nun Doğu Akdeniz bölgesi halkının egemen istilacılara karşı direniş hareketleri,” *II. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi’nde Sunulan Bildiri*, Adana, Türkiye, 4-5 Mayıs 2018, 173-185
- Kaya, M. A. (2005). “Anadolu’da Roma Eyaletleri; Sınırlar ve Roma Yönetimi”. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 24(38), 11-30.
- Kaya, M. A. (2012.). *Türkiye’nin Eski Çağ Tarihi ve Uygarlıkları* Cilt 2 (9. Baskı). İlya Yayınevi: İzmir.
- Kaya, M.A (1998). “Anadolu’da Roma egemenliği ve Pompeius’un siyasal düzenlemeleri ”. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 13(1), 163-173.
- Konstam, A. (2018). *The Pirate World*. Osprey: Newyork.
- Kurt, M. (2009). “Roma Cumhuriyeti yönetiminde Kilikya Bölgesi ve yerel güçler”. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 116.
- Kurt, M. (2010). “Roma Cumhuriyeti’nin Anadolu politikası ve Pergamon (Bergama) Krallığı’nın rolü ”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 23, 97-111.
- Kurt, M. (2011). “Ovalık Kilikya’da M.Ö I. yüzyıl Roma yönetim olgusu ve Tarkondimotos Krallığı”. *Dumlupınar Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 429-445.
- Kurt, M. (2011). M.Ö. I. yüzyıl Roma-parth ilişkilerinin Kilikya Eyaleti’ndeki yansımaları. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 2011(2), 1-14.
- Kurt, M., & Karakuş, E. (2023). “Geç Roma Cumhuriyeti dönemi’nden seçkin bir devlet adamı: P. Servilius Vatia Isauricus. *Cedrus*, 11, 135-163.
- Leidwanger, J. (2020). *Roman Seas A Maritime Archaeology of Eastern Mediterranean Economies*. Oxford University Press: Newyork.
- Levick, B. (1967), *Roman Colonies in Southern Asia Minor*, Oxford At the Clarendon Press: Oxford.

- Magie,D. (1950). *Roman Rule in Asia Minor to The end of the Third century after Christ*, N.J., Princeton University Press: Princeton.
- Malay, H. (1995). *Çağlar Boyu Kölelik*. Gündoğan Yayınları: İstanbul.
- Malkın, I. (2011). *A Small Greek World Networks in the Ancient Mediterranean*. Oxford University Press: Oxford.
- Mansel, A., (2014). *Ege ve Yunan Tarihi* (10.baskı). Türk Tarih Kurumu: Ankara.
- Mcgregor, J. (2015). *Back To The Garden: Nature And The Mediterranean World From Prehistory To The Present*. Yale University Press: New Haven.
- Menteşe, H. (2011). Arkaik Dönemden Roma Dönemine Önemli Donanma Savaşları. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Mutafian, Cl. (1988). *La Cilicie au Carrefour des Empires I-II*, Les Belles Lettres Histoire: Paris.
- Oktan, M. (2008). “Roma Cumhuriyet Dönemi’nde Pontos’da Yapılan Düzenlemeler”. *Anadolu (Anatolia)*, 047-075. https://doi.org/10.1501/Andl_0000000359
- Oktan, M. (2011). “Kilikia’yı eyaletleştirmeye götüren yol: Ne zaman ve neden”. *OLBA*, (19), 261-286.
- Ormerod, H. A. (1924). *Piracy in the ancient world an essay in Mediterranean history*. University Press of Liverpool Ltd.; Hodder and Stoughton Ltd. <http://catalog.hathitrust.org/api/volumes/oclc/2741828.html>
- Osgood, J. (2010). “Caesar and the Pirates: Or how to make (and break) an ancient life”. *Greece and Rome*, 57(02), 319-336.
- Önen, M. A.-N. T. (2011). “Akdeniz’in korsan yuvaları: Kilikia, Pamphylia, Lykia ve Ionia bölgelerindeki Korykoslar”. *Adalya*, 14, 189-205.
- Öztürk, H. S. (2018). “Servilius Vatia’nın Korsan-Haydut Savaşları”. *Aktüel Arkeoloji*, 61, 82-85. https://www.academia.edu/36835953/Servilius_Vatian%C4%B1n_Korsan_Haydut_Sava%C5%9Flar%C4%B1_Akt%C3%BCel_Arkeoloji_61_2018_82_85

- Öztürk, H. S., (2009). *MÖ III. Yüzyıldan MÖ I. Yüzyılın Başlarına Kadar Doğu Akdeniz ve Küçükasya'nın Güney Kıyılarında Korsanlık-Haydutluk. Ancient History Numismatics and Epigraphy in the Mediterranean World Seventh Century BC to the Late Antiquity Studies in honour of Clemens E Bosch Sabahat Atlan and Nezahat Baydur* (pp.299-308), Ege Yayınları: İstanbul.
- Plutarkhos (2014). *Lives*. Vol. V., B.Perrin, (çev.). Harward University Press: Cambridge.
- Plutarkhos (2018). *İskender-Sezar Paralel Hayatlar*. İo Çokona, (çev.). İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul.
- Polybios, (1922-1927). *Historiai*. Loeb Classical Libray: London.
- Sayar, M. H. (2000). “Çukurova'nın Kutsal Kenti Kastabala”, *Arkeoloji ve Sanat*, 99: 2-14.
- Sestier, J. M. (2017). *Antikçağ'da Korsanlık*. O.Adanır, (çev.). DoğuBatı: Ankara.
- Shaw, B. D. (1990), “Bandit Highlands and Lowlands Peace: The Mountains of Isauria-Cilicia”, *Journal Economic and Social History of the Orient*, XXXIII/2: 199-233.
- Sherwin-White, A. N. (1976). “Rome, Pamphylia and Cilicia, 133-70 B.C”. *The Journal of Roman Studies*, 66, 1–14. <https://doi.org/10.2307/299775>
- Sherwin-White, A. N. Walbank, F. W. (1985). *Roman Foreign Policy in the East 168 B.C. to A.D. 1*. Duckworth: London. 1984. Pp. vii + 352, 3 maps. *Journal of Roman Studies*, 75, 235–237. doi:10.2307/300667
- Southern, P. (2002). *Pompey the Great*. Tempus: London.
- Starr, C. G. (1989). *The Influnce of Sea Power on Anicent History*. Oxford University Press: Newyork ve Oxford.
- Starr, C. G. (2000). *Antik Çağda Deniz Gücü*.1.baskı. G.Ergin, (çev.). Homer Kitabevi: İstanbul.
- Strabon, (2006). *Geographika*. H.L Jones (çev.). Harward University Press: Cambridge.
- Suetonius, (2015). *Lives of The Caesars*. K.R. Bradley, (çev.). Harvard University Press: Cambridge.

- Swithinbank, H. (2012). *The corruption of the constitution: The Lex Gabinia and Lex Manilia and the changing Res Publica*.
https://www.academia.edu/64244755/The_corruption_of_the_constitution_The_Lex_Gabinia_and_Lex_Manilia_and_the_changing_Res_Publica
- Syme, R. (1939). "Observations on the Province of Cilicia", *Anatolian Studies Presented W. H. Buckler* (Edited W. M. Calder, J. Keil), 299-332.
- Şahin, S. (2021). Appianos Aleksandreus ve Cassius Dio Cocceianus'a Göre Roma- Kartaca Savaşları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tchernia, A. (2016). *The Romans and Trade*. Oxford University Press: Oxford.
- Tek, A. T. (2019) "Korsanlık ve Sikkeler" ARKHE. *Arkeoloji Sanat Dergisi*. 12.
- Tekin, O. (2018). *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*. İletişim Yayınları: İstanbul.
- Terpstra, T. (2019). *Trade in the Ancient Mediterranean: Private Order and Public Institutions*. Princeton University Press: Princeton.
<https://doi.org/10.2307/j.cdb2hnsvw>
- Thukydides, (2020). *Peloponnessos Savaşları*. 4. Baskı. Akderin, F., (çev.). Belge Yayınları: İstanbul.
- Titus Livius, (1919). *Ab Urbe Condita*. Harward University Press: London.
- Topdal, E. (2007). Kilikia Eyaleti: Kentler ve Roma Yönetimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Tozan, M. (2013). "Marcus Antonius'un Korsanlara Karşı Seferi ve Lex De Provinciis Praetoriis" [The Expedition of Marcus Antonius against Pirates and the Lex de Provinciis Praetoriis] *Tarih Okulu* 15 (2013) 1-26.
- Tozan, M. (2014). "Üçüncü Makedonya Savaşı'ndan pompeius' un seferine Roma'nın doğu politikası ve Anadolu'nun güney kıyılarında korsanlık MÖ 167-MÖ 67". *Cedrus*, 2, 135-169.
- Tozan, M. (2016). "Some remarks on the date of caesar's capture by cilician pirates". *Adalya*. 19 (2016); 133-150.

- Turan, O. (2019). “Roma kolonizasyon hareketi ve kolonilerin I. Pön savaşına etkisi”. *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 5(3), 529-545.
- Tüner-Önen, N., (2008). Phaselis Antik kenti ve Teritoryumu. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Uğurlu, E. (2007). “Olympos ve Zeniketes’ in kalesinin lokalizasyonu”. *Adalya*, 10, 81-103.
- Üçler, R. K. (2022). “Erken Demir Çağı’ndan itibaren (MÖ IX-VI. yüzyılda) Akdeniz’deki Fenike kolonileşme hareketleri. *Cedrus*, 10, 47-67.
- Ünal, A. (2006). “Hitit İmparatorluğu’nun yıkılışından Bizans Dönemi’nin sonuna kadar Adana ve Çukurova tarihi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15/3: 67-102.
- Ward, A. M. (1975). “Caesar and the pirates”. *Classical Philology*, 70(4), 267–268. <http://www.jstor.org/stable/268230>
- Wilkes, J. (1992). *The Illyrians*. Blacwell: Oxford.
- Wilson, A., & Bowman, A. (2018). *Trade, Commerce, and the state in the Roman World*. Oxford University Press: Oxford.
- Yıldırım, E. (2016). “Suriye Eyaleti’nin kuruluşuna kadar Roma’nın Doğu Akdeniz’de korsanlıkla mücadelesi”. *Cedrus*, 4, 91-103.
- Yılmaz, M. (1999), “Bir yazıtın ışığında İsaoria bölgesinde korsanlık”, *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, 13, 99-108.
- Young, G. K., (2002). “Rome’s Eastern Trade. *International Commerce and Imperial Policy 31 BC–AD 305.*, Journal of Roman Studies, 92, 234–235. Routledge: London and New York. doi:10.2307/3184904

EKLER

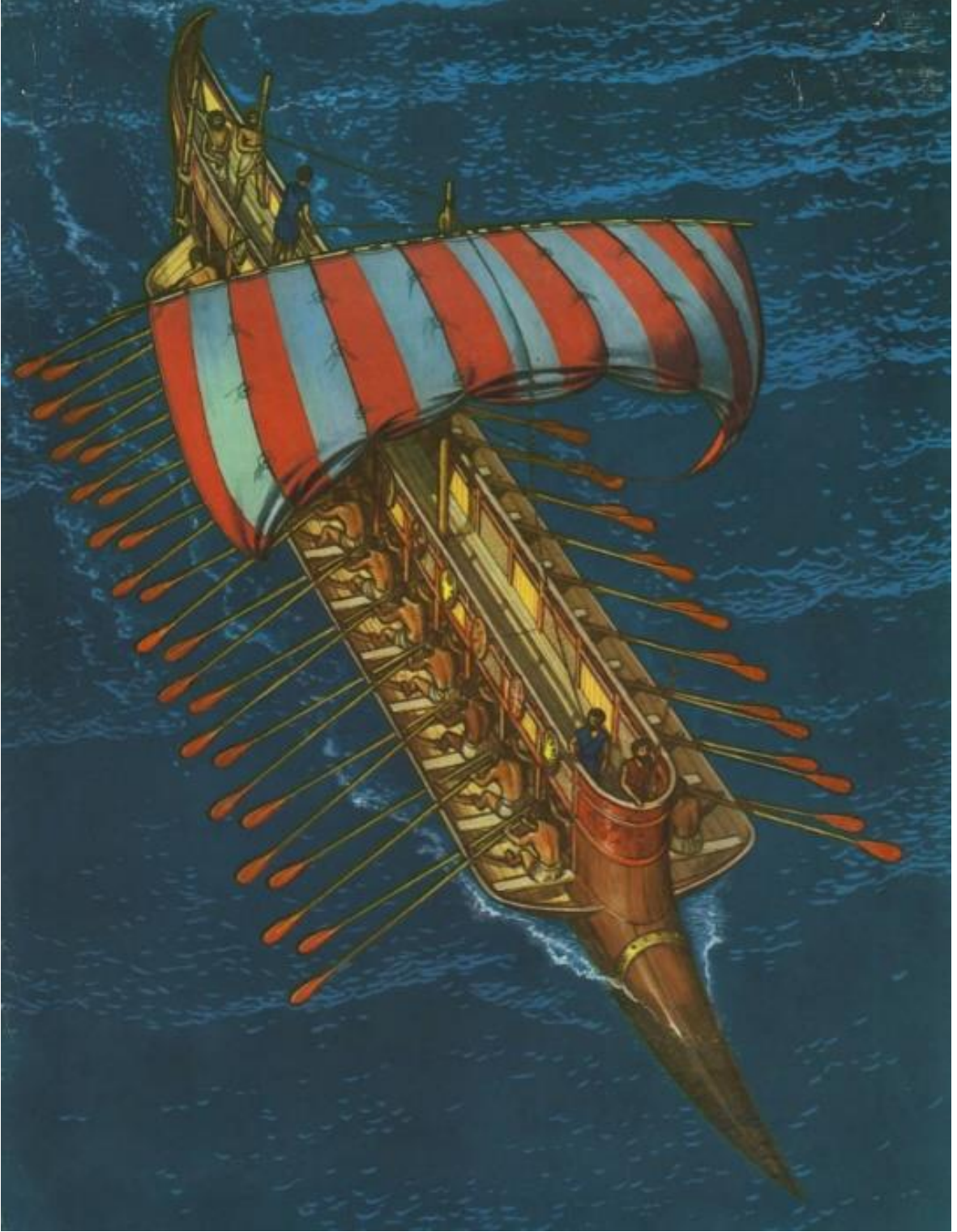
EK 1

THERA DUVAR RESMİ

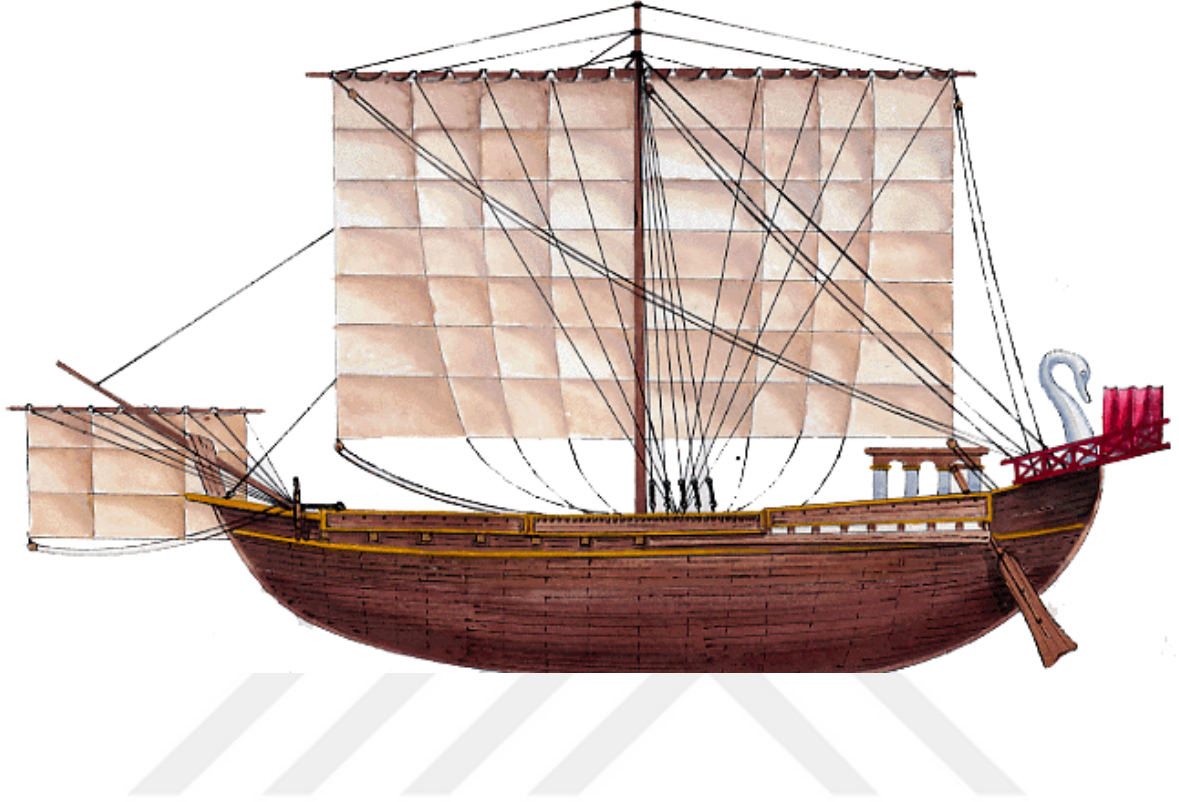
EK 2

Antik Döneme ait Bireme genellikle savaş gemisi olarak kullanılmıştır.

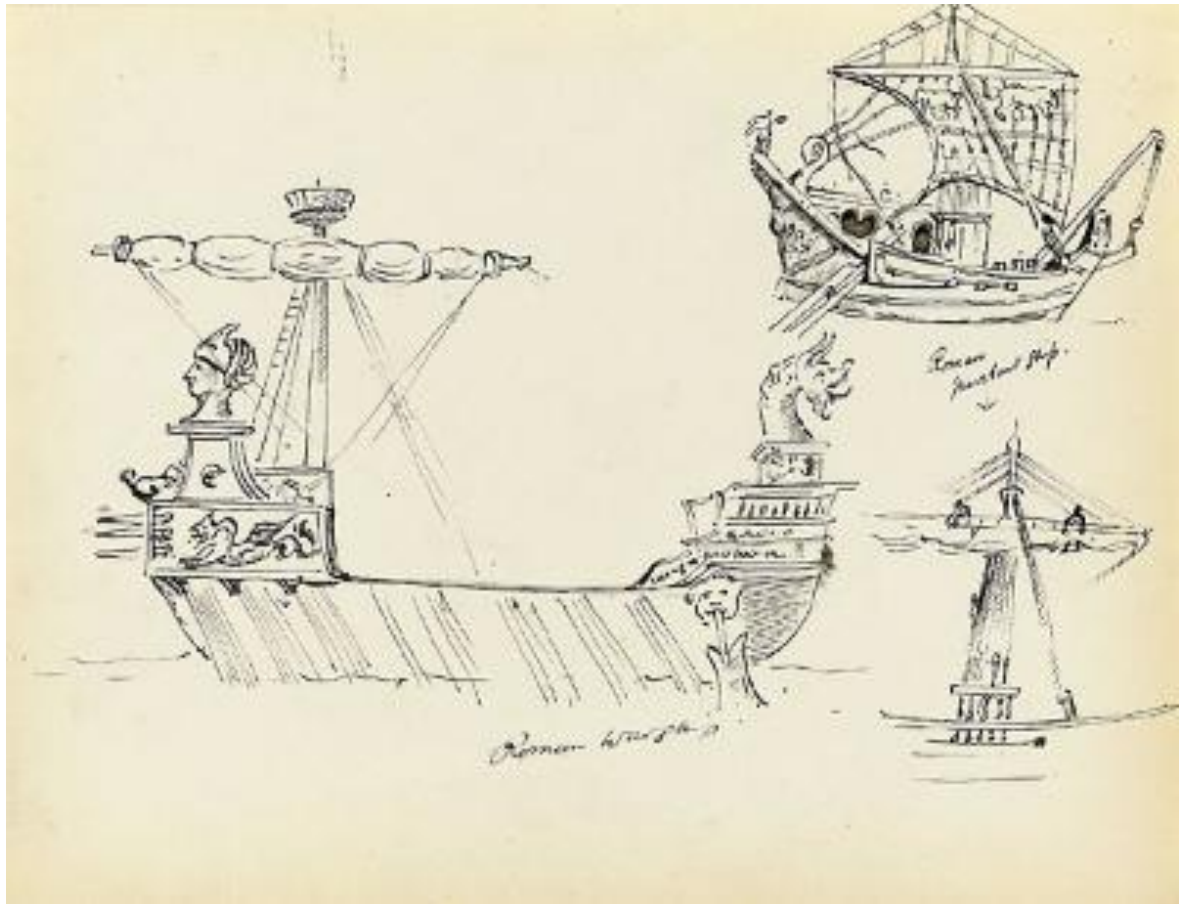
EK 3

Roma Döneminde kullanıldığı düşünölen Onereria (<http://www.navistory.com>)

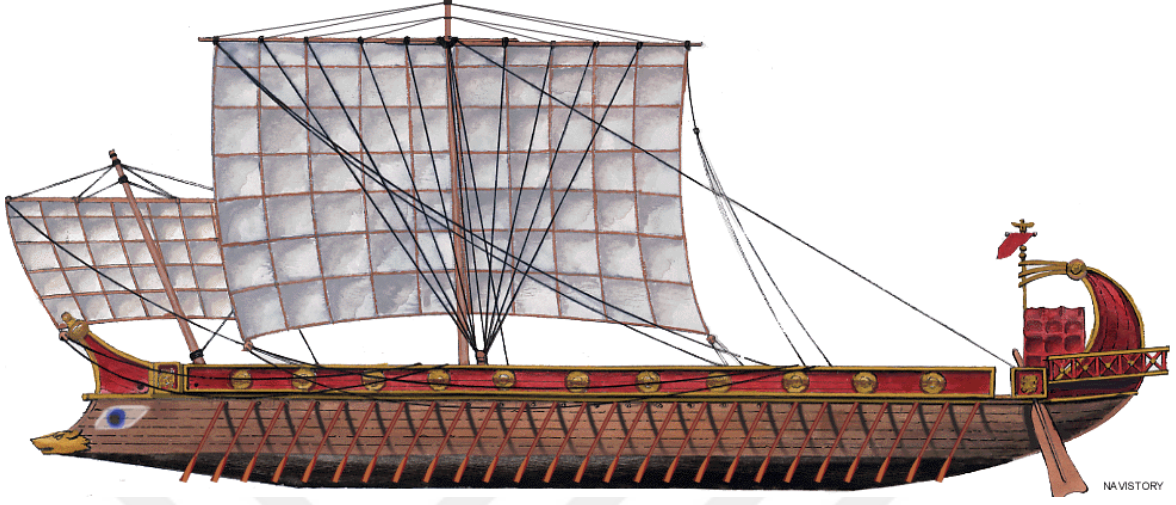
EK 4

Yelken ve seren kullanımını göstermek için bir Roma yelkenlisi tasviri
(<http://www.portcities.org.uk>)

EK-5

Pentekonter gemisine ait bir çizim (<http://www.navistory.com>)

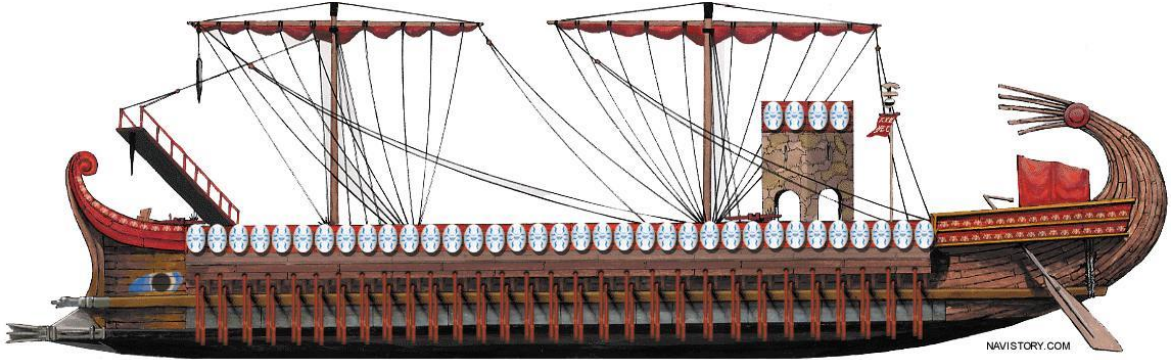
EK 6

Trireme gemisine ait bir model (www.modelshipmaster.com)

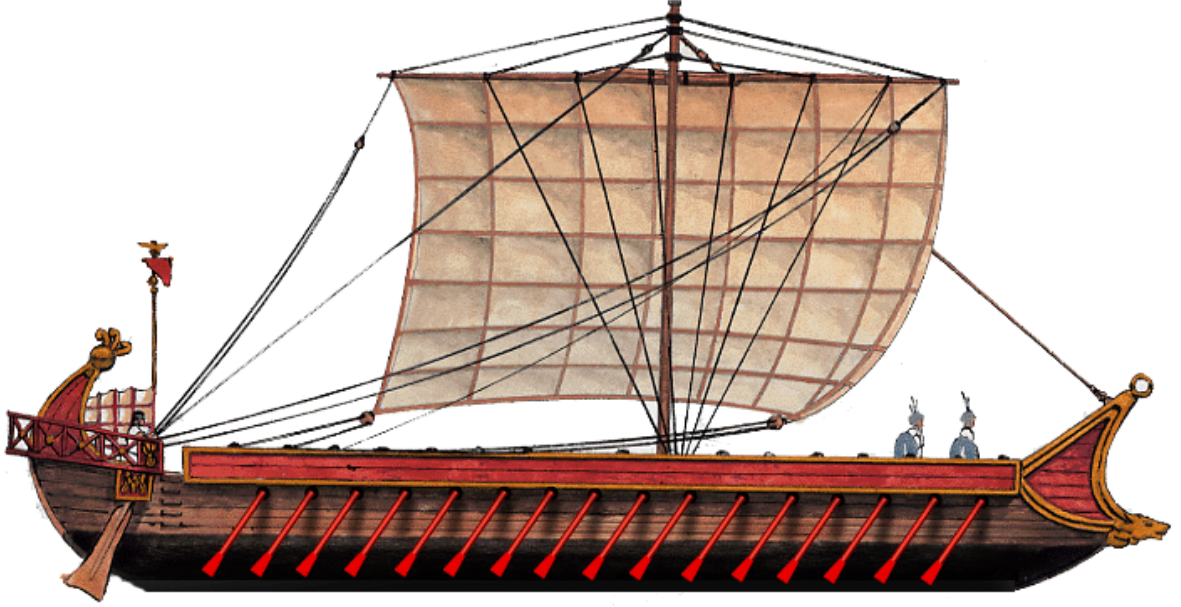
EK 7

Quadrireme gemisine ait bir modelleme (www.navystory.com)

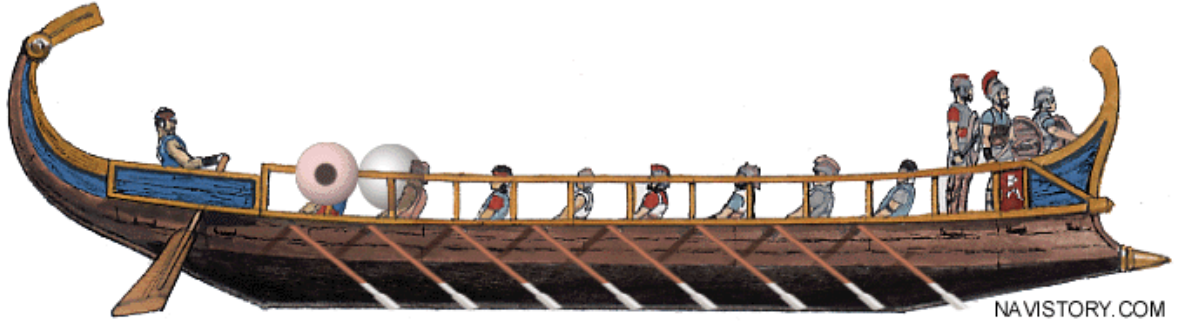
EK 8

Actuaria Gemisi, Hafif kadirga olarak ticaret gemisi olarak da kullanılmıştır.

EK 9

Liburnian , Savaş gemisi olarak kullanılmıştır. (www.navystory.com)

EK 10

http://www.proromanis.eu/ngg_tag/first-illyrian-war-treaty-with-teuta/

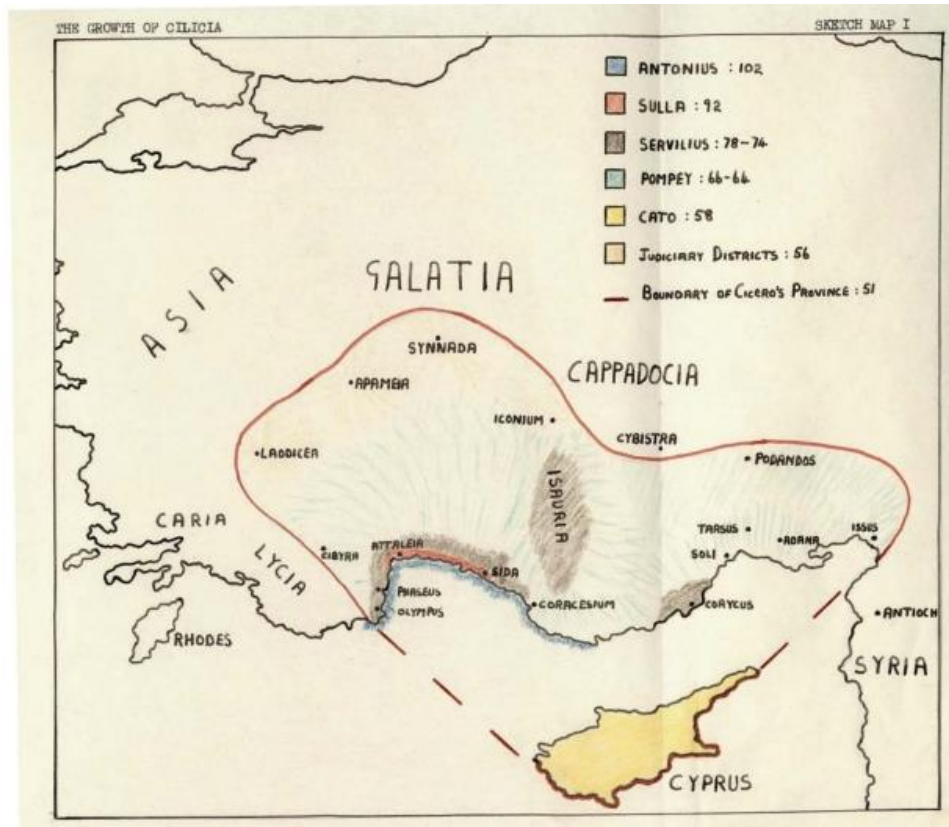
EK 11

https://en.wikipedia.org/wiki/Pompey%27s_campaign_against_the_pirates

<https://biographics.org/pompey-the-great-romes-most-illustrious-general-part-ii/>

EK 12

Cicero's Governorship of Cilicia , University of Birmingham (1959)